

หนังสือชุด หนูแผ่นที่ ชื่อ แผ่นที่เมืองสงขลาและระยอง

- เรื่องกินไพร่เมืองสงขลาและไพร่เมืองแจกซึ่งจับแก่เมืองสงขลา
- หนังสือพระยาสงขลาเขียนถึงพระสมุหกลาโหมเพื่อขอให้นำความกราบบังคมทูลเรื่องส่วยอากรเมืองสงขลา
- จดหมายรายกำหนดกระยะทางตามทะเลมีมาแต่ก่อนตามบุราณ

ปริวรรตและศึกษาวิเคราะห์

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา ธีญญพาณิชย์

หนังสือบุต หมู่แผนที่ ชื่อ แผนที่เมืองสงขลาและระยะทาง

- เรื่องกินไพร่เมืองสงขลาและไพร่เมืองแวกซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา
- หนังสือพระยาสงขลาเขียนถึงพระสมุหกลาโหมเพื่อขอให้นำความกราบบังคมทูลเรื่องส่วยอากรเมืองสงขลา
- จดหมายรายกำหนดระยะทางตามทะเลมาแต่ก่อนตามโบราณ

ISBN 978-616-8018-21-7

ผู้ปริวรรตและศึกษาวิเคราะห์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา ธัญญาพาณิชย์ ผู้ทรงคุณวุฒิปริวรรตหนังสือบุต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรจง ทองสร้าง ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
บรรณาธิการผู้ช่วย	นางเยาวรัตน์ อมรปิติเจริญ หัวหน้าสำนักงานสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา นายอัศววิชญ์ ขวัญปลอด เจ้าหน้าที่งานบริหารงานทั่วไป สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา นางสาวอุทัยทิพย์ อโนมณี นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ศิลปกรรมรูปเล่ม	นายก้าพล นาคทิม
จัดพิมพ์โดย	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ๑๖๐ หมู่ ๔ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๙๔-๒๖๐๒๐๐-๔ E-mail: saraban@sku.ac.th
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์พิมพ์การ ๘๕๔/๒๓ ถนนเพชรเกษม ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ๙๐๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๘๑-๐๙๗๒๕๓๓, ๐๘๑-๖๐๘๔๘๘๒ E-mail: kamponnarktim@gmail.com

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

นิตยา ธัญญาพาณิชย์.
หนังสือบุต หมู่แผนที่ ชื่อ แผนที่เมืองสงขลาและระยะทาง.-- สงขลา : สำนักศิลปะ
และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 2568.
126 หน้า.
1. สงขลา--แผนที่. 2. สงขลา-- ภูมิประเทศและการท่องเที่ยว I. ชื่อเรื่อง.
912.59393
ISBN 978-616-8018-21-7

ปราชญ์บาท

เมืองสงขลา เป็นเมืองหน้าด่านด้านใต้ของสยามมาตั้งแต่ครั้งอยุธยาเป็น
อย่างน้อย และด้วยการเป็นเมืองหน้าด่านที่เป็นรอยต่อของเขตอำนาจระหว่างเมือง
จึงทำให้มีประวัติศาสตร์ที่แตกต่างไปจากหัวเมืองชั้นใน ดังเห็นได้ว่าตั้งแต่สมัย
อยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ เมืองสงขลาเป็นเมืองที่ได้รับการบันทึกพลวัตของอำนาจ
ระหว่างเมืองตลอดมา และเมื่อสยามเริ่มเปลี่ยนจากรัฐจารีตมาเป็นรัฐชาติ การสร้าง
เมืองให้มีเขตแดนที่แน่นอนจึงมีความจำเป็นสำหรับการดูแลอำนาจอภิบาลกับต่างเมือง
โดยเฉพาะอำนาจของจักรวรรดิตะวันตก ในยุคต้นรัตนโกสินทร์ เหตุการณ์การสร้าง
พื้นที่อำนาจของเมืองสงขลาในระยะนั้นได้รับการบันทึกไว้ในสมุดไทยที่เดิมเก็บ
รักษาอยู่ที่วัดอัมพรสวรรค์ (อัมพรสวรรค์) กรุงเทพมหานคร สมุดไทยดังกล่าวได้
บันทึกเรื่องราวของการสร้างกำแพงเมืองสงขลาประกอบแผนที่ เรื่องกินไพร่เมือง
สงขลาและไพร่เมืองแขกซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา หนังสือพระยาสงขลาเขียนถึง
พระสมุหกลาโหมเพื่อขอให้นำความกราบบังคมทูลเรื่องส่วยสาอากรเมืองสงขลา
และเรื่องจดหมายรายกำหนดระยะทางตามทะเลมีมาแต่ก่อนตามโบราณ ซึ่งบันทึก
ด้วยภาษาในยุคต้นรัตนโกสินทร์

ขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา ธัญญพาณิชย์ ที่ได้ปฐมนิเทศจาก
ภาษายุคต้นรัตนโกสินทร์มาเป็นภาษาปัจจุบัน พร้อมทั้งศึกษาสืบค้นเพื่ออธิบาย
ขยายความให้เห็นถึงความหมายของ “คำ” อันเป็นสาระสำคัญของข้อมูลทั้งหมด
ที่ผู้จารสมุดไทยในขณะนั้นประสงค์ให้ผู้มาศึกษาทั้งในขณะนั้นและในชั้นหลัง
ได้รับรู้เรื่องราวความเป็นไปของเมืองสงขลา และหวังว่าความรู้เหล่านี้จะยัง
ประโยชน์ต่อผู้สนใจทั้งในปัจจุบันและกาลข้างหน้า ทั้งนี้จากความวิริยะอุตสาหะ
ของผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา ธัญญพาณิชย์ เป็นสำคัญ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรจง ทองสร้าง)

ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

อาร์มภ์พจน์

สำเนาหนังสือбуд หนูแผนที่ ชื่อ แผนที่เมืองสงขลาและระยะทาง เลขที่ ๙๖ ประวัติ ได้มาจากวัดอับขรสุวรรณ มีจำนวน ๗ พับ ประกอบด้วย ๑) แผนที่เมืองสงขลาและการสร้างกำแพงเมืองสงขลา ๒) เรื่องกินไพรเมืองสงขลาและไพรเมืองแขกซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา ๓) หนังสือพระยาสงขลาเขียนถึงพระสมุหกลาโหม เพื่อให้กราบบังคมทูลเรื่องการส่งส่วยสาอากรเมืองสงขลา และ ๔) เรื่องจดหมายรายกำหนดระยะทางตามทะเลมีมาแต่ก่อนตามโบราณ

ผู้เขียนได้นำเรื่องที่ ๒), ๓) และ ๔) ซึ่งมีเนื้อความค่อนข้างสมบูรณ์ มาปริวรรตและศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลของจังหวัดสงขลาและผู้สนใจศึกษาต่อไป ส่วนเรื่องที่ ๑) ได้มีผู้เขียนและพิมพ์เผยแพร่ไปแล้ว

ผู้เขียนขอขอบคุณ อาจารย์หลักสูตรประวัติศาสตร์เพื่อการสื่อสารสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ดร.กัลย์วดี เรืองเดช อาจารย์นันทยา ศรีวารินทร์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรีสมร ศรีเบญจพลาญกุล ข้าราชการบำนาญ อดีตอาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่อนุเคราะห์ให้ความรู้ และข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยอันเป็นประโยชน์ยิ่ง ในการปริวรรตและศึกษา วิเคราะห์เรื่องกินไพรเมืองสงขลา และกินไพรเมืองแขกซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรจง ทองสร้าง ผู้อำนวยการสำนัก ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่มีความมุ่งมั่นส่งเสริมให้มีการ ศึกษาภูมิปัญญาจากหนังสือбуд เพื่อให้ผู้สนใจศึกษาได้ “เรียนรู้ออดีต เข้าใจปัจจุบัน และสร้างสรรค์อนาคต” ด้วยมุมมองที่หลากหลาย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา ธัญญพานิชย์)

ผู้ทรงคุณวุฒิปริวรรตหนังสือбуд สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

สารบัญ

เรื่องกินไพร่เมืองสงขลาและไพร่เมืองแขกซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา

• ฉบับปริวรรต	๙
• ฉบับภาษาไทยมาตรฐาน	๑๔
• ข้อมูลศึกษา	๒๗
• บรรณานุกรม	๓๗

หนังสือพระยาสงขลาเขียนถึงพระสมุหกลาโหมเพื่อขอให้นำความกราบบังคม ทูลเรื่องส่วยอากรเมืองสงขลา

• ฉบับปริวรรต	๓๙
• ฉบับภาษาไทยมาตรฐาน	๔๕
• ข้อมูลศึกษา	๕๑
• บรรณานุกรม	๖๘

จดหมายรายกำหนดระยะทางตามทะเลมีมาแต่ก่อนตามโบราณ

• ฉบับปริวรรต	๗๑
• ฉบับภาษาไทยมาตรฐาน	๗๔
• ข้อมูลศึกษา	๙๔
• บรรณานุกรม	๑๐๒

ภาคผนวก ๑๐๗

• เอกสารสำเนาหนังสือbud หมู่ แผนที่ ชื่อ แผนที่เมืองสงขลาและระยะทาง
เลขที่ ๙๖ ประวัติ ได้มาจากวัดอัปสรสวรรค์

เรื่องกินไพร่เมืองสงขลาและไพร่เมืองแขก ซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา

ในเอกสารสำเนาหนังสือбуд หมู่แผนที่ ชื่อ แผนที่เมืองสงขลาและระยะทาง
มี ๗ พับ เลขที่ ๙๖ ประวัติ ได้มาจากวัดอัมพวันสุวรรค์ (หอสมุดแห่งชาติ) มีสาระสำคัญ
ดังนี้

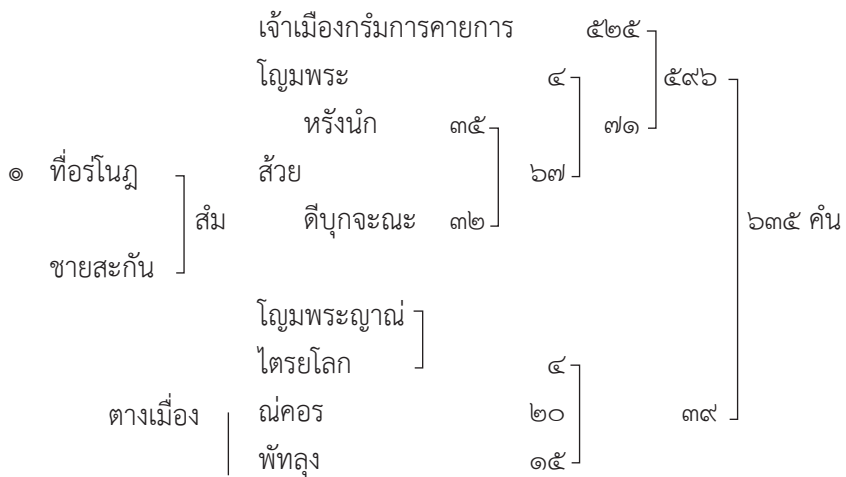
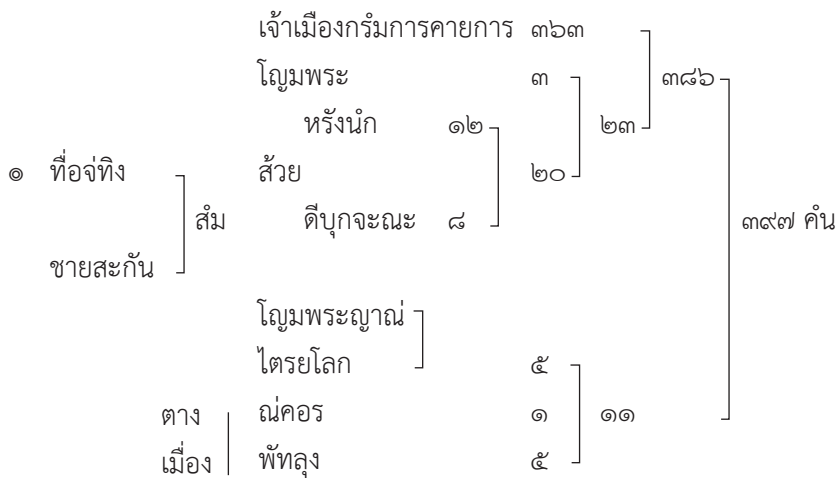
ฉบับปริวรรต

๑	กินไพร่เมืองสงขลา ชายสะกัน	]	ที่เมือง	๒๖๓	}	๒,๐๒๖	}	๓,๐๒๓ คืบ
			ที่อน้ำ	๔๑๖				
			ที่จะทิ้ง	๓๙๗				
			ที่ระโนด	๖๓๕				
			ที่คลอง	๓๑๕				
		]	ที่รัตภูมิ	๑๙๔	}	๙๙๗		๗,๓๒๖
			ที่วังชิง	๓๕๐				
			ที่พะวง	๒๔๖				
			ที่พะตง	๑๐๘				
			ที่กำรำ	๙๙				

๑	กินไพร่เมืองแขก ซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา	]	เมืองสาย	๑๐๐๐	]	๔,๓๐๓ คิ่น
			เมืองแงะ	๒๕๐		
			เมืองสุรัง	๘๐๐		
			เมืองตาหนี่	๓๐๐		
			เมืองหนองจิก	๑๕๐		
			เมืองญลา	๑๕๐	]	
		เมืองรามัน	๑,๕๐๐			
		เมืองเทภา	๑๕๓			
		(เมืองตรังกาณู				

๑	ทือเมือง		สั่ม ไท	เจ้าเมืองกรมการคายนการ			๒๔๐	]	๒๖๓ คิ่น		
				โญมพระ			๕				
				]	]	]	๑๗				
							๑๒				
							๖				
							๒๓				
				ส่วยดีบุกจะณะ			๑๒				
				ตางเมืองพัทลุง			๖				

๑	ทือน้ำ		เจ้าเมืองกรมการคายนการ	๓๘๒	]	๔๐๔		
	ชายสะกัน		สั่ม โญมพระ	๗				
		ตางเมือง	ส่วยดีบุกจะณะ	๑๕				
			โญมพระญานั	]			๒๒	
			ไทรยโลก					]
	ณัคอร	]	๒					
	พัทลุง			]	๔			
								๑๒

๑	ที่อคลัง ชายสะกัน	] ส้ม	เจ้าเมืองกรมการ	๓๐๗	] ๓๑๕ คำน
			โณมพระ	๒	
			สวยดีบุกจะณะ	๖	๘

๑	ที่อรัฏุมิ ชายสะกัน	] ส้ม	เจ้าเมืองกรมการ	] ๑๙๔ คำน
			คายนการ	

๑	ที่อวังชิง ชายสะกัน	] ส้ม	เจ้าเมืองกรมการ	] ๓๕๐ คำน
			คายนการ	

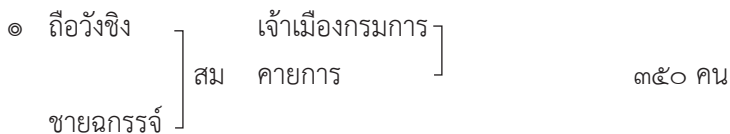
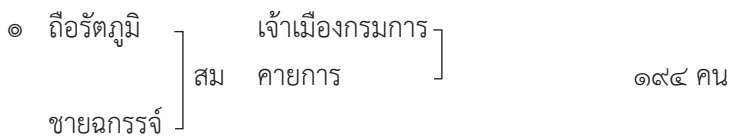
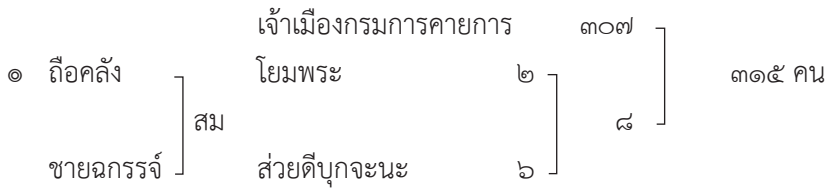
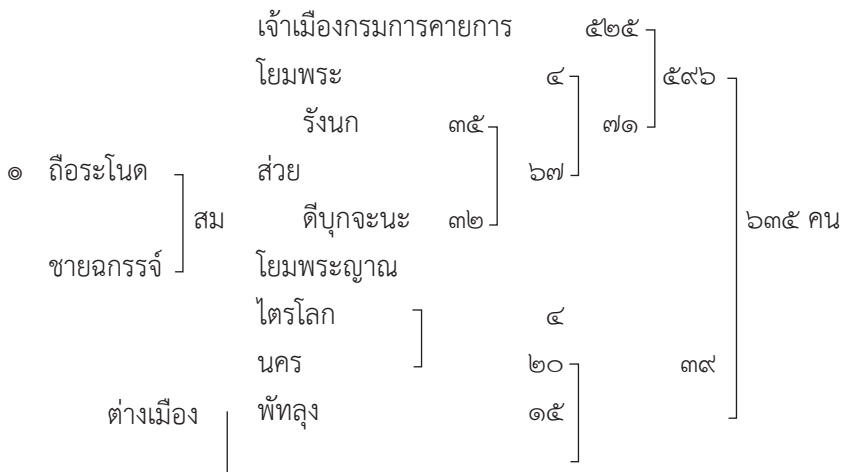
๑	ที่อพะวัง ชายสะกัน	] ส้ม	เจ้าเมืองกรมการ	] ๒๒๐	] ๒๒๘	] ๒๔๖ คำน	
			คายนการ				
			โณมพระ				๓
			สวยดีบุกจะณะ				๕
			ตางเมือง				๙
			สุรัง				๙
			พัทลุง	๙	๑๘		

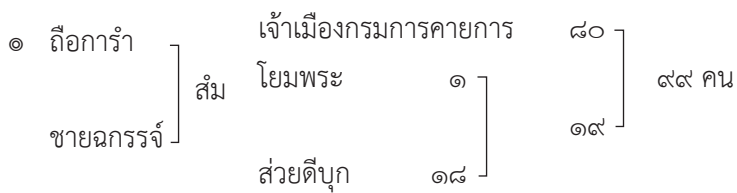
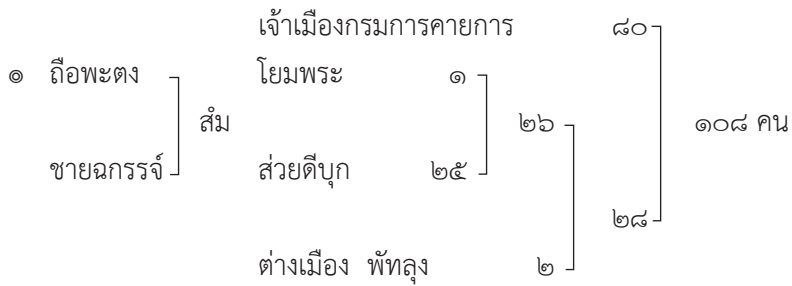
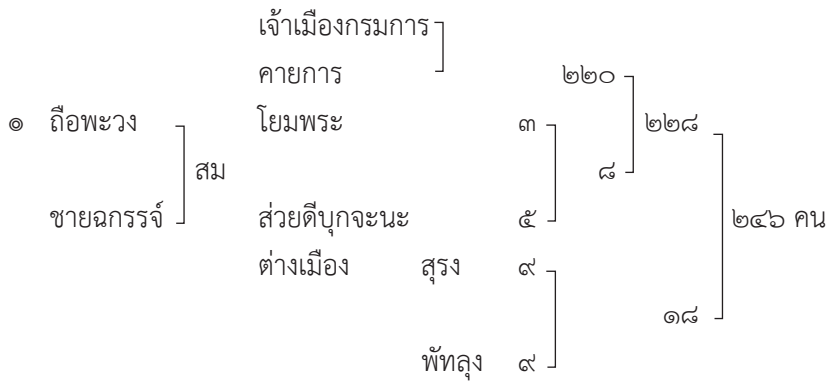
๑	กินเมืองส่งขล้าไปยุ ณ แขวงเมืองพัทลุง	๗๒๓	} ๓,๐๒๓ คำน
๑	กินเมืองจะนะสวายดีบุก	๗๑๕	

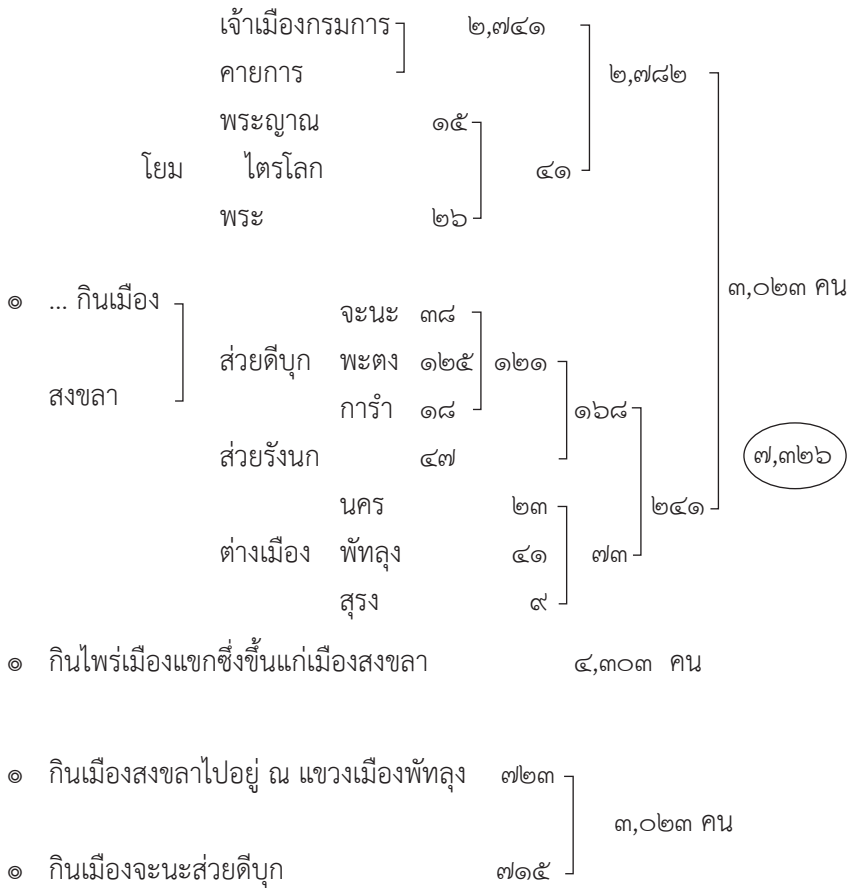
ฉบับภาษาไทยมาตรฐาน

๑	กินไพร่เมืองสงขลา ชายฉกรรจ์	ถือเมือง	๒๖๓	} ๒,๐๒๖	} ๓,๐๒๓ คน
		ถือนา	๔๑๖		
		ถือจะทิ้ง	๓๙๗		
		ถือระโนด	๖๓๕		
		ถือคลัง	๓๑๕		
	กินไพร่เมืองแขก ซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา	ถือรัตภูมิ	๑๙๔	} ๙๙๗	
		ถือวังชิง	๓๕๐		
		ถือพะวง	๒๔๖		
		ถือพะตง	๑๐๘		
		ถือการำ	๙๙		
	เมืองสาย	๑๐๐๐	} ๔,๓๐๓ คน		
	เมืองแะ	๒๕๐			
	เมืองสุรง	๘๐๐			
	เมืองตานี	๓๐๐			
	เมืองหนองจิก	๑๕๐			
	เมืองยะลา	๑๕๐	} ๑,๕๐๓		
	เมืองรามัน	๑,๕๐๐			
	เมืองเทพา	๑๕๓			
		(เมืองตรังกานู			

				เจ้าเมืองกรมการค้ายการ	๒๔๐	
				โยมพระ	๕	] ๒๖๓ คน
					๑๗	
๑	ถือนเมือง	]	สมไท	ส่วยดีบุกจะนะ	๑๒	] ๒๓
	ขายฉกรรจ์					
๑	ถือนา	]	สม	เจ้าเมืองกรมการค้ายการ	๓๘๒	] ๔๐๔
	ขายฉกรรจ์				โยมพระ	
					๒๒	] ๔๑๖ คน
				ส่วยดีบุกจะนะ	๑๕	
	ต่างเมือง			โยมพระญาณ		
				ไตรโลก	๖	] ๑๒
				นคร	๒	
				พัทลุง	๔	
				เจ้าเมืองกรมการค้ายการ	๓๖๓	] ๓๘๖
				โยมพระ	๓	
				รังนก	๑๒	] ๒๓
				ส่วย	๒๐	
๑	ถือนะทิง	]	สม	ดีบุกจะนะ	๘	] ๓๘๗ คน
	ขายฉกรรจ์					
				โยมพระญาณ		
				ไตรโลก	๕	] ๑๑
	ต่าง			นคร	๑	
	เมือง			พัทลุง	๕	

เนื้อเรื่อง

กล่าวถึงการถือเมือง หรือกินเมืองต่าง ๆ ดังนี้

๑ กินเมืองสงขลา ชายฉกรรจ์

ถือเมือง	๒๖๓
ถือนา	๔๑๖
ถือจะทิ้ง	๓๙๗
ถือระโนด	๖๓๕
ถือคลัง	๓๑๕
รวม	๒,๐๒๖

ถือรัตภูมิ	๑๙๔
ถือวังชิง	๓๕๐
ถือพะวง	๒๔๖
ถือพะตง	๑๐๘
ถือการำ	๙๙
รวม	๙๙๗

รวมกินไพร่เมืองสงขลา ชายฉกรรจ์ ๓,๐๒๓ คน

๑ กินไพร่เมืองแขก ซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา มีดังนี้

เมืองสาย	๑,๐๐๐
เมืองแงะ	๒๕๐
เมืองสุรง	๘๐๐
เมืองตานี	๓๐๐
เมืองหนองจิก	๑๕๐
เมืองยะลา	๑๕๐
เมืองรามัน	๑,๕๐๐

เมืองเทพา	๑๕๓
(เมืองตรังกานู	
รวม	๔,๓๐๓ คน

รวมจำนวนไพร่ชายฉกรรจ์เมืองสงขลาและไพร่ชายฉกรรจ์เมืองแขก
ซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา จำนวน ๗,๓๒๖ คน

เนื้อความต่อไปกล่าวถึงการถือเมืองหรือกินเมือง ของแต่ละเขต
การปกครองของเมืองสงขลา ดังนี้

- ถือเมือง ชายฉกรรจ์ สม ไท ประกอบด้วย

เจ้าเมืองกรมการคายการ	๒๔๐
โยมพระ	๕
ส่วยดีบุกจะนะ	๑๒
ต่างเมืองพัทลุง	๖
รวมทั้งหมด	๒๖๓ คน
- ถือนา ชายฉกรรจ์ สม ประกอบด้วย

เจ้าเมืองกรมการคายการ	๓๘๒
โยมพระ	๗
ส่วยดีบุกจะนะ	๑๕
ต่างเมือง ได้แก่	
โยมพระญาณไตรโลก	๖
นคร	๒
พัทลุง	๔
รวม ทั้งหมด	๔๑๖ คน

- ถือจะทิง ชายฉกรรจ์ สม ประกอบด้วย		
เจ้าเมืองกรมการค้ายการ		๓๖๓
โยมพระ		๓
ส่วย - รังนก		๑๒
- ดีบุกจะนะ		๘
ต่างเมือง ได้แก่		
โยมพระญาณไตรโลก		๕
นคร		๑
พัทลุง		๕
รวมทั้งหมด		๓๙๗ คน

- ถือระโนด ชายฉกรรจ์ สม ประกอบด้วย		
เจ้าเมืองกรมการค้ายการ		๕๒๕
โยมพระ		๔
ส่วย - รังนก		๓๕
- ดีบุกจะนะ		๓๒
ต่างเมือง ได้แก่		
โยมพระญาณไตรโลก		๔
นคร		๒๐
พัทลุง		๑๕
ทั้งหมด		๖๓๕ คน

- ถือคลัง ชายฉกรรจ์ สม ประกอบด้วย		
เจ้าเมืองกรมการค้ายการ		๓๐๗
โยมพระ		๒
ส่วย ดีบุกจะนะ		๖
รวมทั้งหมด		๓๑๕ คน

- ถือรัตน์ ขายนกรรจ์ สม ประกอบด้วย
เจ้าเมืองกรมการคายนกร ๑๙๔ คน
- ถือวังชิง ขายนกรรจ์ สม ประกอบด้วย
เจ้าเมืองกรมการคายนกร ๓๕๑ คน
- ถือพะวง ขายนกรรจ์ สม ประกอบด้วย
เจ้าเมืองกรมการคายนกร ๒๒๐
โยมพระ ๓
ส่วย ดีบุกจะนะ ๕
ต่างเมือง - สุรัง ๙
- พัทลุง ๙
รวมทั้งหมด ๒๔๖ คน
- ถือพะตง ขายนกรรจ์ สม ประกอบด้วย
เจ้าเมืองกรมการคายนกร ๘๐
โยมพระ ๑
ส่วยดีบุก ๒๕
ต่างเมือง - พัทลุง ๒
รวมทั้งหมด ๑๐๘ คน
- ถือการำ ขายนกรรจ์ สม ประกอบด้วย
เจ้าเมืองกรมการคายนกร ๘๐
โยมพระ ๑
ส่วยดีบุก ๑๘
รวมทั้งหมด ๙๙ คน

เนื้อความตอนสุดท้ายสรุปว่า
... กินเมืองสงขลาไปอยู่ ณ แขวงเมืองพัทลุง ๗๒๓
กินเมืองจะนะส่วยดีบุก ๗๑๕
รวมจำนวน ๑,๔๓๘ คน

สรุปเรื่องกินไพร่เมืองสงขลาและไพร่เมืองแขกซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา

เป็นการบันทึกจำนวนพื้นที่และจำนวนชายฉกรรจ์ ทั้งไพร่และไท รวมทั้ง
คนต่างเมือง ที่เจ้าเมืองสงขลาได้สิทธิกินเมือง

๑. ถิ่นเมือง

มีชายฉกรรจ์ รวม ๒๖๓ คน จำแนกเป็น

- เจ้าเมืองกรมการ ๒๔๐ คน
- โยมพระ ๕ คน
- ไพร่ส่วยดีบุกจะนะ ๑๒ คน
- ต่างเมือง
 - พัทลุง ๖ คน

๒. ถิ่นนา

มีชายฉกรรจ์ รวม ๔๑๖ คน จำแนกเป็น

- เจ้าเมืองกรมการ ๓๘๒ คน
- โยมพระ ๗ คน
- ไพร่ส่วยดีบุกจะนะ ๑๕ คน
- ต่างเมือง
 - โยมพระญาณไตรโลก ๖ คน
 - นคร ๒ คน
 - พัทลุง ๔ คน

๓. ถือจะทิง

มีชายฉกรรจ์ รวม ๓๙๗ คน จำแนกเป็น

- เจ้าเมืองกรมการ ๓๖๓ คน
- โยมพระ ๓ คน
- ไพร่ส่วย
 - รังนก ๑๒ คน
 - ตีบุกจะนะ ๘ คน
- ต่างเมือง
 - โยมพระญาณไตรโลก ๕ คน
 - นคร ๑ คน
 - พัทลุง ๕ คน

๔. ถือระโนด

มีชายฉกรรจ์ รวม ๖๓๕ คน จำแนกเป็น

- เจ้าเมืองกรมการ ๕๒๕ คน
- โยมพระ ๔ คน
- ไพร่ส่วย
 - รังนก ๓๕ คน
 - ตีบุกจะนะ ๓๒ คน
- ต่างเมือง
 - โยมพระญาณไตรโลก ๔ คน
 - นคร ๒๐ คน
 - พัทลุง ๑๕ คน

๕. ถือคลัง

มีชายฉกรรจ์ รวม ๓๑๕ คน จำแนกเป็น

- เจ้าเมืองกรมการ ๓๐๗ คน
- โยมพระ ๒ คน
- ไพร่ส่วยตีบุกจะนะ ๖ คน

๖. ถีอรัตภูมิ

มีชายฉกรรจ์ รวม ๑๙๔ คน ประกอบด้วย

- เจ้าเมืองกรมการและไพร่สม ๑๙๔ คน

๗. ถีอ วังชิง

มีชายฉกรรจ์ รวม ๓๕๐ คน ประกอบด้วย

- เจ้าเมืองกรมการและไพร่สม

๘. ถีอพะวง

มีชายฉกรรจ์ รวม ๒๔๖ คน จำแนกเป็น

- เจ้าเมืองกรมการ ๒๒๐ คน
- โยมพระ ๓ คน
- ไพร่ส่วยดีบุกจะนะ ๕ คน
- ต่างเมือง
 - สุรัง ๙ คน
 - พัทลุง ๙ คน

๙. ถีอพะตง

มีชายฉกรรจ์ รวม ๑๐๘ คน จำแนกเป็น

- เจ้าเมืองกรมการ ๘๐ คน
- โยมพระ ๑ คน
- ไพร่ส่วยดีบุก ๒๕ คน
- ต่างเมือง
 - พัทลุง ๒ คน

๑๐. ถีอการำ

มีชายฉกรรจ์ รวม ๙๙ คน จำแนกเป็น

- เจ้าเมืองกรมการ ๘๐ คน
- โยมพระ ๑ คน
- ไพร่ส่วยดีบุก ๑๘ คน

รวม... ก็นเมืองสงขลาทั้งหมดทุกพื้นที่

- เจ้าเมืองกรมการคายนการ สงขลา ๒,๗๔๑ คน
- โยมพระญาณไตรโลก ๑๕ คน
- โยมพระ ๒๖ คน
- ไพร่ส่วย
 - ดีบุก จะนะ ๓๘ คน
- พระตง ๒๕ คน
- การำ ๑๘ คน
- ต่างเมือง
 - นคร ๒๓ คน
 - พัทลุง ๔๑ คน
 - สุรง ๙ คน

รวมทั้งหมด = ๓,๐๒๓ คน

กนไพร่เมืองแขกซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา

รวมทั้งหมด = ๔,๓๐๓ คน

กนเมืองสงขลาไปอยู่ ณ แขวงเมืองพัทลุง ๗๒๓ คน

กนเมืองจะนะส่วยดีบุก ๗๑๕ คน

รวมทั้งหมด = ๑,๔๓๘ คน

ข้อมูลศึกษา

๑. เนื้อเรื่องกินไพร่เมืองสงขลาและไพร่เมืองแขกซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา ที่จารไว้ในหนังสือبود เป็นเรื่อง “การถือเมือง” หรือ “การกินเมือง” ของเจ้าเมืองสงขลา สันนิษฐานว่าเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เนื่องจากเรื่องราวดังกล่าวจารอยู่ในหนังสือبود เล่มเดียวกันกับที่จารเรื่อง “การสร้างกำแพงเมืองสงขลา” เรื่อง “หนังสือของพระยาสงขลาที่เขียนถึงพระสมุหกลาโหม ขอพระราชทานได้นำขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทราบใต้ฝ่าละอองธุลี ด้วยเงินส่วยสาอากรเมืองสงขลา” ซึ่งระบุปีที่เขียนว่า ปีกุน เอกศก (พ.ศ. ๒๓๖๑) และเรื่อง “จดหมายรายกำหนดระยะทางตามทะเลมีมาแต่ก่อนตามบุราณ” มีลักษณะของอักษรวิธีและท่วงทำนองการเขียนเป็นแบบเดียวกันทั้งหมด

ดังนั้น เรื่องกินไพร่เมืองสงขลาและไพร่เมืองแขกซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา จึงน่าจะเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ประมาณสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ถึงพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

๒. การแบ่งเขตการปกครองของเมืองสงขลา

ตามบันทึกปรากฏเขตการแบ่งเขตการปกครองเป็น ๑๐ พื้นที่ ดังนี้

๑) เมือง	๖) รัตภูมิ
๒) นา	๗) วังชิง
๓) จะทิ้ง	๘) พะวง
๔) ระโนด	๙) พะตง
๕) คลัง	๑๐) การำ

เมื่อศึกษาเรื่องสถานภาพเมืองสงขลา เมื่อปี ร.ศ. ๑๑๓ (พ.ศ. ๒๔๓๗) ที่ปรากฏตามรายงานพระสฤชดีพจนกรณ์ ซึ่งว่าด้วยการตรวจแหลมมลายูในพระราชอาณาเขต ร.ศ. ๑๑๓ (ตัดตอนมาบางส่วน) ที่ได้กล่าวถึง “การจัดการแบ่งเขตการปกครองท้องที่” ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

โปรดเกล้าฯ ให้มีการปฏิรูปการปกครองเป็นแบบให้มีมณฑล (เมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๙) ทายาทตระกูลรัตนปราการร่วมกับสถาบันทักษิณคดีศึกษา, ๒๕๒๘. ระบุว่าอำเภอ เมืองสงขลา ๓๐๓ แขวงเมืองแบ่งเป็น ๑๕ ส่วน เรียก อำเภอ คือ

๑) อำเภอคลัง	๙) อำเภอพวง
๒) อำเภอเมือง	๑๐) อำเภอวังชิง
๓) อำเภอนา	๑๑) อำเภอพตง
๔) อำเภอวัง	๑๒) อำเภอการำ
๕) อำเภอจะทิ้ง	๑๓) อำเภอกำแพงเพชร
๖) อำเภอพะโคะ	๑๔) อำเภอรัตภูมิ
๗) อำเภอระโนด	๑๕) อำเภอพะเกิต
๘) อำเภอชนะ	

จะเห็นได้ว่าชื่อเขตการปกครองของเมืองสงขลา ที่ปรากฏในหนังสือชุด กับหนังสือที่อ้างถึง มีชื่อซ้ำกันถึง ๑๐ พื้นที่ มีพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงแตกต่างออกไป ๔ อำเภอ คือ

๑) อำเภอวัง ๒) อำเภอพะโคะ ๓) อำเภอกำแพงเพชร และ ๔) อำเภอ พะเกิต

๓. กินไพร่เมืองแขกซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา

เมืองแขกที่ขึ้นแก่เมืองสงขลา ที่ระบุไว้ในหนังสือชุด มี ๘ เมือง เมืองที่ ๙ คือ เมืองตรังگانู เขียนอยู่ในเครื่องหมาย วงเล็บเปิด โดยไม่ระบุจำนวนคน หรือ ข้อความอื่นใด เมืองทั้ง ๘ ประกอบด้วย

- ๑) เมืองสาย ปัจจุบันคืออำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี
- ๒) เมืองแฉะ ปัจจุบันคือ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส
- ๓) เมืองสุรง ปัจจุบันน่าจะ คือ บ้านโสร่ง ตำบลเขาตูม อำเภอยะรัง จังหวัด ปัตตานี ความเป็นมาของชื่อชุมชน คำว่า “โสร่ง” นั้น เพี้ยนมาจากคำว่า “สุรง”

(surong) อันหมายถึง ไม้ไผ่ที่ไว้เปิด - ปิดประตูเป็นเสมือนกำแพง บ้านโสร่ง-
วิกิชุมชน, ออนไลน์

- ๔) เมืองตานี ปัจจุบันคือ จังหวัดปัตตานี
- ๕) เมืองหนองจิก ปัจจุบันคือ อำเภอนาทม จังหวัดปัตตานี
- ๖) เมืองยะลา ปัจจุบันคือ จังหวัดยะลา
- ๗) เมืองรามัน ปัจจุบันคือ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
- ๘) เมืองเทพา ปัจจุบันคือ อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

๔. การกินเมือง

การกินเมือง หมายถึง ระบบการปกครองหัวเมืองในอดีต

คำว่า “กินเมือง” สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย เล่ม ๑ อักษร ก อธิบายไว้ว่า “กินเมือง” เป็นลักษณะการปกครองหัวเมืองแบบหนึ่งของไทยในสมัยโบราณ มีคำเรียกแตกต่างกันไปตามยุคสมัย เช่น ในสมัยสุโขทัยเรียกว่า **ถือเมือง กินเมือง** สมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์เรียกว่า **กินเมือง นั่งเมือง ครองเมือง รักษาเมือง รังเมือง** ในการปกครองหัวเมืองนั้น พระมหากษัตริย์ทรงส่งพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูง เช่น พระราชโอรส พระราชนัดดา หรือพระบรมวงศานุวงศ์ที่ใกล้ชิดและไว้วางพระราชหฤทัย ไปปกครองเมืองสำคัญ เรียกว่า **เมืองลูกหลวง...** ในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช มีการแต่งตั้งขุนนางข้าราชการ ไปปกครองหัวเมืองแทนพระบรมวงศานุวงศ์ และยังคงเรียกว่า **กินเมือง...** เจ้าเมืองมีหน้าที่ดูแลปกครองบ้านเมือง ให้ราษฎรอยู่เย็นเป็นสุขจะต้องออกเงินซื้อที่ดินและสิ่งก่อสร้าง... แต่ไม่มีเงินเดือน มีรายได้จากค่าธรรมเนียม อากรต่าง ๆ ในการปฏิบัติราชการเท่านั้น จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการจัดการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล และโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินเดือนแก่ข้าราชการหัวเมือง จึงเลิกใช้คำว่า “กินเมือง” เรียกเป็น “ว่าราชการเมือง” แทน ปิยรัตน์ อินทร์อ่อน, ๒๕๕๓.

๔.๑ เจ้าเมืองกรมการเมือง

ลักษณะการปกครองราชอาณาจักร ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕ - ๒๓๙๔) วิชัย เทียนถาวร, ๒๕๖๑. กล่าวถึงการปกครองในส่วนภูมิภาคว่า

การปกครองในท้องที่ต่าง ๆ ประกอบด้วย “หมู่บ้าน” หรือ “บ้าน” แต่ละหมู่บ้านจะมีผู้ใหญ่บ้านซึ่งเจ้าเมืองเป็นผู้แต่งตั้งเป็นหัวหน้า หลายหมู่บ้านรวมเป็น “ตำบล” แต่ละตำบลจะมี “กำนัน” ซึ่งเจ้าเมืองเป็นผู้แต่งตั้งเป็นหัวหน้า ตัว “กำนัน” จะมีบรรดาศักดิ์เป็น “พัน” หลายตำบลรวมกันเป็น “แขวง” พระมหากษัตริย์เป็นผู้แต่งตั้ง “เจ้าเมือง” และ “ยกกระบัตรเมือง” ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ทรงตัดทอนอำนาจเจ้าเมือง ในการแต่งตั้งข้าราชการที่สำคัญทุกตำแหน่ง เช่น ตำแหน่งปลัด จะได้รับการแต่งตั้งจากกรมมหาดไทย กรมกลาโหมหรือกรมท่า ซึ่งขึ้นอยู่กับเขตการปกครองที่เมืองนั้น ๆ ตั้งอยู่ ตำแหน่งมหาดไทยตั้งจากกรมมหาดไทย ตำแหน่งยกกระบัตร และข้าราชการอื่น ๆ แต่งตั้งจากกรมวัง ข้าราชการอื่น ๆ เช่น เมือง วัง คลัง นา ก็ได้รับการแต่งตั้งจากกรมที่มีชื่อเดียวกันจากในกรุงเทพฯ แม้ข้าราชการแขวงก็ได้รับการแต่งตั้งจากเมืองหลวงเช่นเดียวกัน

เจ้าเมือง หมายถึง ผู้ปกครองเมือง ที่พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้น ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖.

กรมการ คือ ตำแหน่งพนักงานปกครอง ที่มีมาแต่สมัยโบราณ และได้กำหนดไว้ในข้อบังคับลักษณะการปกครองหัวเมือง ร.ศ. ๑๑๖ เรียกว่า “**กรมการเมือง**” ซึ่งแบ่งออกเป็นสองพวก คือ กรมการในทำเนียบ กับกรมการนอกทำเนียบ วิชัย เทียนถาวร, ๒๕๖๑.

กรมการในทำเนียบ เป็นตำแหน่งข้าราชการที่มีเงินเดือน ซึ่งจัดจะเป็น ๒ พวก คือ กรมการชั้นผู้ใหญ่ ประกอบด้วย ปลัด ยกกระบัตร และผู้ช่วยราชการ กับกรมการชั้นผู้น้อย ประกอบด้วยจำเมือง สัสดี แพ่ง สุภมาตรา และสารเลข

กรมการนอกทำเนียบ เป็นตำแหน่งกิตติมศักดิ์ ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้ว่าราชการเมือง ในการบริหารราชการในเมืองนั้น ๆ แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือคหบดีในเมืองนั้น ๆ โดยไม่จำกัดจำนวนและถือว่าเป็นกรมการชั้นผู้ใหญ่ กรมการพิเศษ กว๊า

เจ้าเมืองสงขลา

กรมศิลปากร, ๒๕๑๖. กล่าวไว้ในพงศาวดารเมืองสงขลา สรุปลำดับเจ้าเมืองสงขลา ได้ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ศักราช ๑๑๓๑ (พ.ศ. ๒๓๑๓)

พระสงขลา (นายโยม คนชาวเมืองสงขลา)

ลำดับที่ ๒ ศักราช ๑๑๓๗ (พ.ศ. ๒๓๑๘)

หลวงสุวรรณคีรีสมบัติ (เหยียง)

ลำดับที่ ๓ ศักราช ๑๑๔๐ (พ.ศ. ๒๓๒๗)

พระยาอินทคีรี ศรีสมุทรสงครามภักดี อภัยพิริยปรากฏมพาหุ

ลำดับที่ ๔ ศักราช ๑๑๗๔ (พ.ศ. ๒๓๕๕ - ๒๓๖๐)

พระยาวิเศษภักดี (เถียนจ้ง)

ลำดับที่ ๕ ศักราช ๑๑๗๙ (พ.ศ. ๒๓๖๑ - ๒๓๙๐)

พระยาวิเชียรคีรี (เถียนเส้ง)

ลำดับที่ ๖ ศักราช ๑๒๐๙ (พ.ศ. ๒๓๙๐ - ๒๔๐๘)

เจ้าพระยาวิเชียรคีรี (บุญส่ง)

ลำดับที่ ๗ ศักราช ๑๒๒๗ (พ.ศ. ๒๔๐๘ - ๒๔๒๗)

เจ้าพระยาวิเชียรคีรี (เม่น)

ลำดับที่ ๘ ศักราช ๑๒๓๖ (พ.ศ. ๒๔๒๗ - ๒๔๓๑)

พระยาวิเชียรคีรี (ชุ่ม)

ลำดับที่ ๙ ศักราช ๑๒๕๐ (พ.ศ. ๒๔๓๑ - ๒๔๔๔)

พระยาวิเชียรคีรี (ชม)

กรมการเมืองสงขลา

ในหนังสือชุด ฉบับที่ศึกษา ไม่ได้กล่าวถึงตำแหน่งกรมการเมือง แต่ศึกษาเทียบเคียงจากหนังสืออนุสรณ์ย์ สุชาติ รัตนปราการ. เรื่อง สถานภาพเมืองสงขลา เมื่อปี ร.ศ. ๑๑๓ (พ.ศ. ๒๔๓๗) ที่ปรากฏตามรายงานพระสุยศัพท์จนกรณ์ ซึ่งว่าด้วยการตรวจแหลมมลายูในพระราชอาณาเขต ร.ศ. ๑๑๓ (ตัดต่อมาบางส่วน) ทายาทตระกูล รัตนปราการ ร่วมกับสถาบันทักษิณคดีศึกษา. ๒๕๒๘.

... ๓๑๐ ผู้ว่าราชการเมืองกรมการเมืองสงขลา ในเวลา
ที่ข้าพระพุทธเจ้ามาถึงเมืองสงขลา มี

พระยาวิเชียร (ชม)	ผู้ว่าราชการ
ว่าง	ปลัด
ว่าง	ยกกระบัตร
พระอนันตสมบัติ (เอม)	ผู้ช่วยราชการ
หลวงบริรักษ์ภูเบทร์ (ผั่น)	ผู้ช่วยราชการ
หลวงอุดมภักดี (พ่วง)	ผู้ช่วยราชการ
หลวงพิไชยเสนา (ข้า)	สัสดี
หลวงบริรักษ์มนตรี (บุญลัก)	นา
หลวงเทพอาญา (วอน)	
หลวงเทพสุภาพแผ่ง (ข้า)	
หลวงอนุสรกฤติพากย์ (แดง)	
หลวงชนะสงคราม (เบ้งเลียง)	
และยังมีกรมการผู้น้อยอีกหลายนาย...	

จากเอกสารดังกล่าว ทำให้เห็นภาพกรมการเมืองว่าประกอบด้วยบุคคลผู้ทำหน้าที่ใดบ้าง อย่างไรก็ตามในหนังสือชุด มีการบันทึกถึง “เจ้าเมืองกรมการคายการ” แต่จากการศึกษาไม่พบคำ “คายการ”

๔.๒ กินไพร่เมือง ขายสกรรจ์ สม ไท ส่วย โยมพระ

คำที่ปรากฏในการกินเมืองของเมืองสงขลาข้างต้น มีความหมาย ดังนี้

ไพร่ หมายถึง พลเมือง ประชาชน ราษฎรสามัญ ราชบัณฑิตยสถาน. ๒๕๕๖

ขายสะกัน คือ “สกรรจ์” ในกฎหมายตราสามดวง เล่มที่ ๕ และขาย “สกรรจ์” หรือ ขาย “ฉกรรจ์” ในปัจจุบัน มีคำอธิบายความหมายของ “ฉกรรจ์” ว่า บุคคลชนิดที่ต้องบวกบวญชีขึ้นรับราชการนั้น แต่กาลก่อนที่ได้เป็นมากำหนดเอา สัณฐานของบุคคล เป็นที่ตั้ง คือ ขายสูง ๒ ศอกคืบ นับว่าเป็นฉกรรจ์ บวกบวญชีขึ้นรับราชการ ในที่กำหนดเอาสัณฐานเป็น อัตราเช่นนี้บางคนที่เป็นคนร่างใหญ่ อายุ ๑๔ หรือ ๑๕ ก็ได้ขนาดอัตราเสียแล้ว... อนึ่ง แต่ก่อนคนที่ปลดชะรา ยกออกจากเป็น คนฉกรรจ์ อายุ ๗๐ ปี เป็นกำหนด... แสดงให้เห็นว่าใช้ความสูงเป็นเกณฑ์ มีใช้อยู่ ๑๘ ปี ระบบไพร่เมื่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์, ออนไลน์

ผู้พร้อมลูกสักเลก เพื่อจืดทำระเบียนขึ้นสังกัดเป็นไพร่ เมื่ออายุ ๙ ขวบ แต่ต้องมีความสูงจากเท้าถึงไหล่ไม่ต่ำกว่าสองศอกคืบ การสักจะใช้เหล็กแหลมแทงตามเส้นหมึกที่เขียนสัญลักษณ์ บอกชื่อเมืองกับข้อมูลนายต้นสังกัดไว้บนร่างกาย เมื่อสักแล้วจะถูกเรียกว่า “เลก” หรือ “เลข” และจะถูกเกณฑ์ราชการไปจนกว่าอายุจะถึง ๗๐ ปี ถึงจะปลดได้ ยกเว้นตาย พิกการ บวชเป็นพระหรือมีบุตรมารับการสักเลกแล้ว ๓ คน การสักเลกมีสองตำแหน่ง ถ้าไม่ใช่ที่ท้องแขนก็จะเป็นหลังมือ โดยตามธรรมเนียมทหารรักษาลหนึ่งสักที่ท้องแขน รักษาลต่อไปก็จะสักที่หลังมือสลับกันไป ทั้งนี้อาจมีบางกรมกองที่มีการสักเลก ตรงส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย แรงงานไพร่ในสังคมไทยโบราณ (ตอนที่ ๑), ออนไลน์

พงศาวดารเมืองสงขลา กล่าวถึงการสักเลก ไว้ดังนี้

“ครั้นปีมะเส็งเบญจศก ศักราช ๑๑๓๕ เจ้าตากรับสั่งให้
ข้าหลวงเป็นแม่กองออกมาสักเลขเมืองสงขลา ข้าหลวงแม่กอง
สักเลขออกมาอยู่สองปี ครั้นเสร็จราชการแล้วกลับเข้าไป...”

กรมศิลปากร, ๒๕๑๖

ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

“เมื่อปีมะเส็งสัปตศก โปรดเกล้าฯ ให้ข้าหลวงเป็นแม่กอง
ออกไปสักเลขเมืองสงขลา สักแขนขวา ได้เลข ๗๖๗๒ คน...”

กรมศิลปากร, ๒๕๑๖

ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

“ศักราช ๑๑๗๕ ปีระกาเบญจศก โปรดเกล้าฯ ให้พระยา
ศรีสุริยพาห จางวางกรมม้า เป็นแม่กองออกมาสักเลขเมืองสงขลา
ตั้งโรงสักที่ทุ่งบ่อเตย พระยาศรีสุริยพาห สักเลขอยู่ ๒ ปีเสร็จการ
สักเลขแล้ว กลับเข้าไป ณ กรุงเทพฯ ...”

กรมศิลปากร, ๒๕๑๖.

สม หมายถึง **ไพร่สม** หมายถึงชายฉกรรจ์ซึ่งเป็นราษฎรสามัญ ผ่านการ
สักแล้ว พระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานให้ไปรับราชการเป็นกำลังแก่มูลนาย ไพร่สม
กำลัง ก็ว่า ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖.

ไท หมายถึง ความมีอิสระในตัว ความไม่เป็นทาส ราชบัณฑิตยสถาน,
๒๕๕๖. ไท จึงเป็นไพร่ คือสามัญชนที่ไม่ใช่ทาส

ส่วย หมายถึง **ไพร่ส่วย** ซึ่งก็คือไพร่สมหรือไพร่หลวง ซึ่งไม่ต้องการมา
เข้าเวรในยามปกติ หรือมิได้มาทำงานให้มูลนาย และขอจ่ายเป็นเงินหรือเป็นสิ่งของ
ต่าง ๆ แทน เพราะหัวเมืองดังกล่าวมีทรัพยากรธรรมชาติที่ต้องการใช้ในราชการ
เช่น ดินบุกและมูลค่างควาซึ่งนำมาทำดินประสิว... ระบบไพร่เมื่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์,
ออนไลน์

ส่วนคำว่า **“ไพร่หลวง”** ซึ่งกล่าวถึงข้างต้น หมายถึง ไพร่ที่สังกัดกรมกอง
ต่าง ๆ เป็นไพร่ของพระมหากษัตริย์โดยตรง ประเภทที่ถูกเกณฑ์มาทำงานราชการ
ตามกำหนด และประเภทที่ต้องเสียเงินหรือสิ่งของมาแทนการเกณฑ์แรงงาน หรือ
ที่เรียกว่า **“ไพร่ส่วย”** การส่งเงินมาแทนการเกณฑ์แรงงาน เงินที่ส่งมาเรียกว่า
“เงินค่าราชการ”

โยมพระ คำว่า **โยมพระ** น่าจะหมายถึง โยมสงฆ์ จัดเป็นไพร่ประเภท “เลกวัด” อันประกอบด้วยข้าพระกับโยมสงฆ์ “ข้าพระ” เป็นคนที่พระมหากษัตริย์ทรงพระราชอุทิศ หรือมีผู้อื่นอุทิศถวายให้คอยดูแลพระอารามและคณะสงฆ์ ทำงานรับใช้กิจการของวัดตลอดชีวิตและสืบต่อถึงลูกหลานโดยไม่มีวันจบสิ้น ส่วน “โยมสงฆ์” หมายถึง ญาติโยมของบรรพชิตที่สวดพระปริยัติธรรมได้เป็นเปรียญ จึงได้รับจากการเกณฑ์แรงงาน และหักโคโนจากกรมกองเดิมมาเป็น “โยมสงฆ์” คอยปรนนิบัติดูแลพระสงฆ์รูปนั้น ๆ และพระอารามแทน

เลกวัด จะถูกสักหมายหมู่ ขึ้นทะเบียนในสังกัดของพระอาราม มีภาระและฐานะเป็น ไพร่หลวง ต้องเข้าเดือน ปีละ ๓ เดือน แต่ข้าพระ มีงานหนักกว่าโยมสงฆ์ เพราะต้องเข้าเดือนอีกปีละเดือน ข้าพระ จึงถือเป็นไพร่หลวงงานหนัก ในขณะที่โยมสงฆ์ ถือเป็นไพร่หลวงงานเบา ธรรมเนียมอุทิศคนทั้งหญิงและชายเป็นเลกวัดมีมานาน ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อบูรณะวัดพระเชตุพน ก็มีการกล่ยนาคถวายเป็นเลกวัดถึง ๒๒๔ ครอบครัว ระบบไพร่เมื่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์, ออนไลน์

นอกจากนั้นในเอกสารหนังสือбуд ยังจารไว้ว่า ในการถือเมือง พื้นที่เมืองนา จะทิ้ง ระโนด พะวง และพะตง นั้น ระบุว่า “ต่างเมือง” ดังนี้

พื้นที่เมือง มีต่างเมือง จากพัทลุง ๖ คน

พื้นที่นา มีต่างเมืองจากนคร ๒ คน จากพัทลุง ๔ คน

พื้นที่จะทิ้ง มีต่างเมืองจากนคร ๑ คน จากพัทลุง ๕ คน

พื้นที่ระโนด มีต่างเมือง จากนคร ๒๐ คน จากพัทลุง ๑๕ คน

พื้นที่พะวง มีต่างเมืองจากสุรัง ๙ คน จากพัทลุง ๙ คน

พื้นที่พะตง มีต่างเมืองจากพัทลุง ๒ คน

คำว่า “ต่างเมือง” น่าจะเป็นไพร่ (สามัญชน) จากเมืองอื่น ในที่นี้คือ จากพัทลุง นคร และสุรัง ที่เข้ามาทำมาหากินในพื้นที่ของเมืองสงขลาแล้วต้องทำงานให้กับเมืองสงขลาเหมือนกับไพร่เมืองสงขลา

บันทึก สองบรรทัดสุดท้าย จารไว้ว่า

.... กินเมืองสงขลาไปอยู่ ณ แขวงเมืองพัทลุง ๗๒๓ กินเมือง จะนะช่วย
ดีบุก ๗๑๕ รวม ๑,๔๓๘ คน

สันนิษฐานว่า ไพร่เมืองสงขลาไปทำงาน ณ แขวงเมืองพัทลุง จำนวน
๗๒๓ คน ส่วนเมืองจะนะ มีไพร่ช่วยส่งดีบุก จำนวน ๗๑๕ คน

๕. การจารอักษรในหนังสือbud

๕.๑ ลักษณะการจารเหมือนดังผู้จารจารตามการออกเสียงแบบคนพูด
ภาษาถิ่นใต้ อาทิ

ทื่อ	-	ถื่อ
สังขล้า	-	สงขลา
ก้าร้า	-	การร้า (ปัจจุบัน กاهر้า)
ตาทนึ	-	ตานี
ส่วย	-	ส่วย
หรงนั๊ก	-	รงนก
ต่างเมือง	-	ต่างเมือง

๕.๒ อักษรวิธี

๑) การเขียนคำที่มีเสียงสระ โอะ ลดรูป เขียนโดยมีเครื่องหมายนิคหิต (°)
กำกับอยู่ข้างบน และตำแหน่งของนิคหิตไม่คงที่ อยู่บนพยัญชนะต้นบ้าง บนตัว
สะกดบ้าง ดังนี้

สังขล้า	-	สงขลา
สุรง	-	สุรง
กรั้มการ	-	กรมการ

๒) คำที่ออกเสียงสระ อะ กึ่งพยางค์ (ไม่ประวิสรรชนีย์) มีเครื่องหมาย
ฝนทอง (') กำกับ เช่น

ณ่คอร์	-	นคร
โถมพระยาณไตรยโลก	-	โถมพระญาณไตรโลก

บรรณานุกรม

เอกสารตัวเขียน

กรมศิลปากร, ๒๕๖๑. **พงศาวดารเมืองสงขลา**. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาอภิรักษ์ราชอุทยาน (ทิพย์ ณ สงขลา). ม.ป.ท.

ทนายทระกูลรัตนปราการร่วมกับสถาบันทักษิณคดีศึกษา, ๒๕๒๘. **อนุสรณีย์ สุชาติรัตนปราการ**. สงขลา. สถาบันทักษิณคดีศึกษา.

แผนที่เมืองสงขลาและระยะทาง, เลขที่ ๙๖ ได้มาจากวัดอัม্বরสุวรรค์ (เอกสารถ่ายสำเนา) รั้งสรรค์ ณะพรพันธ์, ๒๕๒๗. **ภาชีอากรในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย คลังข้อมูลและบทสำรวจสถานะทางวิชาการ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

บ้านสร้าง-วิกิชุมชน, ค้นเมื่อ ๑ กันยายน ๒๕๖๗, จาก <https://wikicomunity.sac.org.th>
ประวัติศาสตร์แรงงานไทย ฉบับกู้ศักดิ์ศรีกรรมกร “แรงงานไพร่ในสังคมไทย (ตอนที่ ๑), (๒๕๕๗). ค้นเมื่อ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๗, จาก <http://www.hfoeus.org>

ปิยรัตน์ อินทร์อ่อน, ๒๕๕๓. **กินเมือง** (๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓). สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน. ค้นเมื่อ ๑ กันยายน ๒๕๖๗. จาก <http://legacy.orst.go.th>

ระบบไพร่เมื่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์. ค้นเมื่อ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๗, จาก CUIR at Chulalongkorn University <https://cuir.car.chula.ac.th>

วิชัย เทียนถาวร, ๒๕๖๑. **การเมืองการปกครอง สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (ยุคต้น) พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๙๕**. ค้นเมื่อ ๒ กันยายน ๒๕๖๗, จาก มติชนออนไลน์ (๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑) .<https://www.matichon.co.th>

หนังสือพระยาสงขลาเขียนถึงพระสมุหกลาโหมเพื่อขอให้ นำความกราบบังคมทูลเรื่องส่วยอากรเมืองสงขลา

ฉบับปริวรรต

๑ ข้าพระพุทธเจ้า พญาสงขลา | ขอร่าบเรียนปรินิบัติ | ท่าน | สุ่มพระ
กระลาโหม | ขอพรราชทานได้นำขึ้นกราบบังคมทูลพรักกรุณาให้ทราบได้ฝ่าละออง
ธุลี | ด้วยเงินส่วยอากรเมืองสงขลา จำหนวญจอสัมเรฐุศก อากรหรั่ง

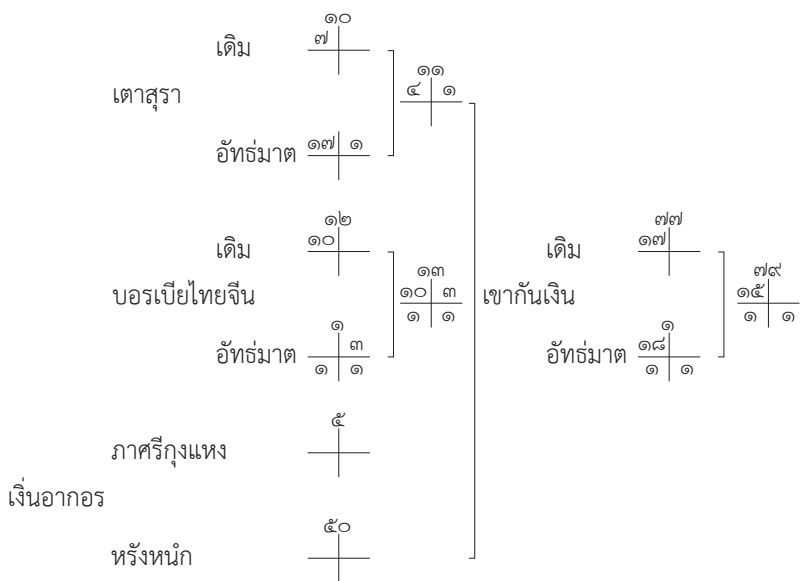
หนัก $\frac{50}{1}$

เตาสุรา $\frac{70}{1}$

บอเรีย ไทย $\frac{102}{1}$ เขากันเป็นเงิน $\frac{77}{1}$ ข้าพระพุทธเจ้ากรมการ
จีน

ภาศรีกรุงแหง $\frac{5}{1}$

ขอรับพรราชทานไวยจายไน้ยการกำแพง เข้ากันกับเงินส่วยอากรหรั่งหนักเตาสุรา
บอเรีย ไทย $\frac{102}{1}$ ภาศรีกรุงแหง จังกอบปากสำเภาภาศรีสินค้าปีสิน จำหนวญออกอัฐศก
ระกานพศก ทือข้าพระพุทธเจ้ากรมการรับพรราชทานไวยแตกอ $\frac{102}{1}$ เข้ากันเป็น
เงิน $\frac{261}{1}$ คัวยหมี่คัวยแล้วแต่ทรงพรักกรุณาโปรฎเกล้า | ขอบอก กร่าบเรียน
ปรินิบัติมา ณ วัน ๕ ๒ ๑๑ คำ ปีกุน เอกศก ๑๑

ข้าพพทุธิเจ้าให้ขุนทนายวังคุมเขามาส่งกับ... นายชวง ม่หาดเลก คัวยหมี่
 คัวยแล้วแต่จะทรงพร่กรรณาโปรดเกล้า || ขอร่าบเรียนปรนิตมา ณ วัน ๕ ๒ คำ
 ๑๑ ปีกุนเอกศก ๑๑

ร่ายเงินขุนอินขุนหายวังรับไปจากแปะเอ็งขึ้น วัน ๔^๑ ๑๑ คำ ปีกุนเอกศักร
... [ใหนี่] ๑

อิดโทถึงหนึ่ง ๒๐ ต้อหนึ่ง	$\begin{array}{c c} ๒๔๗๑ & \\ \hline & ๑ \end{array}$	เปนซัง	$\begin{array}{c c} ๓๐ & \\ \hline ๑๗ & ๓ \\ \hline & ๑ \end{array}$		
ยี่โทถึงหนึ่ง ๒๐ ต้อหนึ่ง	$\begin{array}{c c} ๒๔๘๒ & \\ \hline & ๒ \end{array}$	เปนซัง	$\begin{array}{c c} ๓๐ & \\ \hline ๑ & ๒ \end{array}$	เขากัน ๕ ถัง	
สาโทถึงหนึ่ง ๒๐ ต้อหนึ่ง	$\begin{array}{c c} ๒๔๖๙ & \\ \hline & \end{array}$	เปนซัง	$\begin{array}{c c} ๓๐ & \\ \hline ๑๗ & ๑ \\ \hline & \end{array}$	ขุนอิน ๑๐๐ ต้อหนึ่ง	$\begin{array}{c c} ๑๒๓๘๓ & \\ \hline & ๒ \end{array}$
ลีโทถึงหนึ่ง ๒๐ ต้อหนึ่ง	$\begin{array}{c c} ๒๔๘๖ & \\ \hline & \end{array}$	เปนซัง	$\begin{array}{c c} ๓๑ & \\ \hline ๑ & ๒ \end{array}$	เป็นซังคิดได้	$\begin{array}{c c} ๑๕๔ & \\ \hline ๑๕ & ๓ \\ \hline & ๒ \end{array}$
ง่อโทถึงหนึ่ง ๒๐ ต้อหนึ่ง	$\begin{array}{c c} ๒๔๗๔ & \\ \hline & ๒ \end{array}$	เปนซัง	$\begin{array}{c c} ๓๙ & \\ \hline ๑๘ & ๒ \\ \hline & ๒ \end{array}$		

(เขากัน = รวมกัน ผู้ปริวรรต)

๑ โดยเอาเงินบุจัน ๑๐๐ ตัว ไปให้พญาราชมัลตรีบริรักษ์ จางวางพระคลัง
มหาสมบัติ ทำเงินภาศรีสังอากรไหพญาราชมัลตรี] ท้าวกับขุน หายวัง
กันเอาเงินเผา เผาแล้วพระไชยภูจึงรับไว้ พรหม
เงินขาว

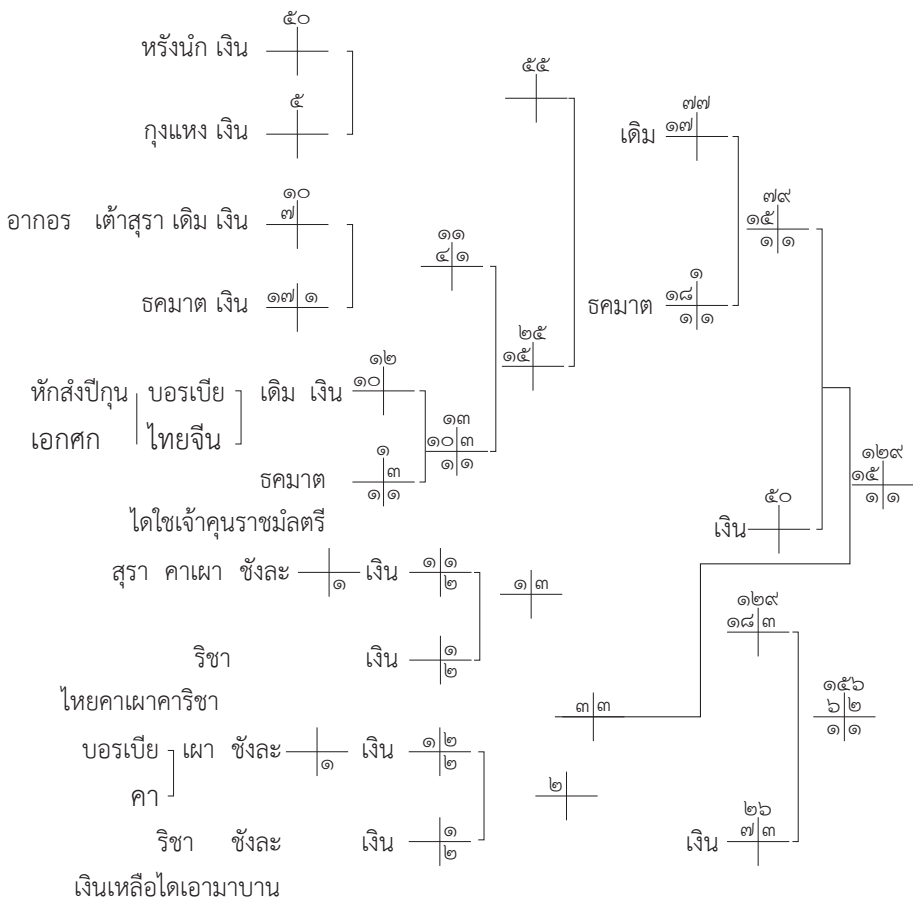
ถึงหนึ่ง	$\begin{array}{c c} ๓ & \\ \hline ๒ & ๑ \\ \hline ๓ & ๑ \end{array}$								
๒๐ ตัว									
ถึงหนึ่ง									
๒๐ ตัว									
เป็นราย เทียว ๆ	ถึงหนึ่ง								
ละ ๒ ตัว	๒๐ ตัว								
	ถึงหนึ่ง								
	๒๐ ตัว								
	ถึงหนึ่ง								
	๒๐ ตัว								

๑ พระไชยภูเอาทรายส่งเงินไปเรียน พระราชมัลตรีบริรักษ์

ว่า

เงินบูจิน ๑๐๐ ตัว ชั่งได้นัก	$\frac{๑๕๓}{๑๘๒}$	]							
			$\frac{๑๕๖}{๖๒}$	หักค่าการชั่งละ	$\frac{๙๒}{๑}$	เงิน	$\frac{๑๕๕}{๑๖๓}$	$\frac{๖๒}{๑๑}$	
เสกส่งชั่งละ	$\frac{๑}{๑}$		เงิน	$\frac{๘๒}{๑๑}$	คงเงินได้				

เจ้าคุณราชมัลตรีบริรักษ์ ว่าค่าการยาหักเอาเหลือ เมืองไมตรีกันขุนไปอยู่โปรฎไทเงินกลับ

ฉบับภาษาไทยมาตรฐาน

๑ ข้าพระพุทธเจ้า พระยาสงขลา | ขอกราบเรียนพระนิติ | ท่าน | สมุหพระกลาโหม | ขอพระราชทานได้นำขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทราบใต้ฝ่าละอองธุลี | ด้วยเงินส่วยอากรเมืองสงขลา จำนวนจอสัมฤทธิศก อากรั้ง

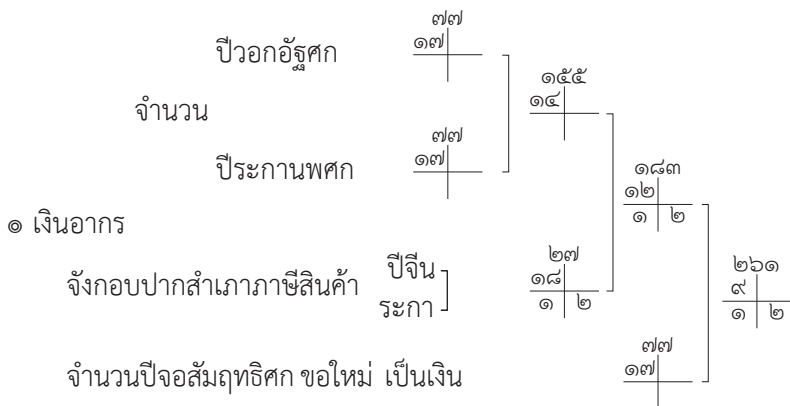
นก $\frac{๕๐}{\quad}$

เตาสุรา $\frac{๑๐}{๗}$

บ่อนเบี้ย ไทย $\frac{๑๒}{๑๐}$ เข้ากันเป็นเงิน $\frac{๗๗}{๑๗}$ ข้าพระพุทธเจ้ากรมการ
จีน $\frac{๑๐}{\quad}$

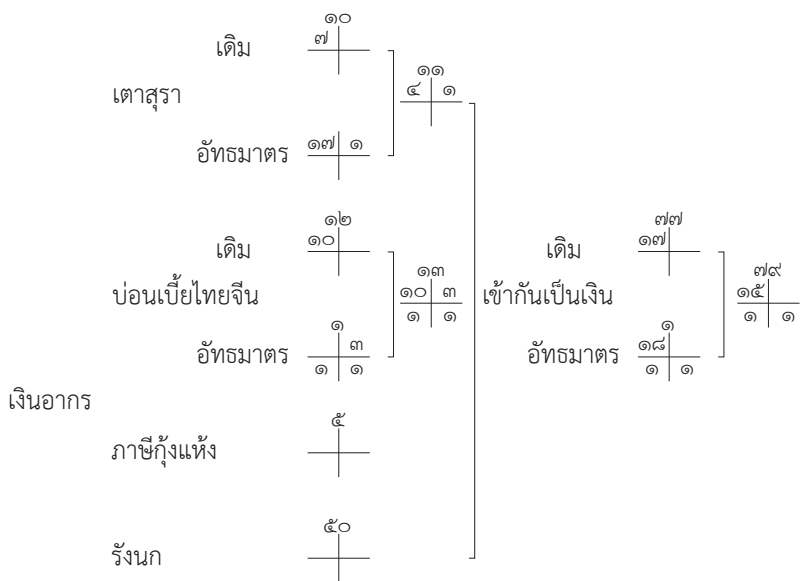
ภาษีกึ่งแห่ง $\frac{๕}{\quad}$

ขอรับพระราชทานไว้จ่ายในการกำแพง เข้ากันกับเงินส่วยอากรรั้งนกเตาสุรา
บ่อนเบี้ย ไทย $\frac{๑๒}{๑๐}$ ภาษีกึ่งแห่ง จังกอปากสำเภาภาษีสินค้าปีจีน จำนวนวอกอัฐศก
ระกานพศ ที่ข้าพระพุทธเจ้ากรมการรับพระราชทานไว้แต่ก่อน $\frac{๑๘๓}{๑๒}$ เข้ากัน
เป็นเงิน $\frac{๒๖๑}{๑๒}$ ควรมิควรแล้วแต่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า | ขอบอกกราบเรียน
พระนิติมา ณ วัน ๕ ๒ ๑๑ คำ ปีกุนเอกศก ๑

เผาส่งตัวเงิน

๑ ข้าพระพุทธเจ้าพระยาสงขลา ขอกราบเรียนพระนิติมายังกรมพระกลาโหม ขอพระราชทานได้นำขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ด้วยเงินส่วยสาอากรเมืองสงขลา จำนวนปีขุนเอกศก ถึงงวดจะส่งแล้ว

ข้าพระพุทธเจ้าให้ขุนท้ายวังคุมเข้ามาส่งกับ... นายช่วงมหาดเล็ก ควรมี
 ควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ | ขอกราบเรียนพระนิติมา ณ วัน ๕ ๒
 ๑๑ คำ ปีกุนเอกศก ๑๓

รายเงินขุนอินขุนท้ายวังรับไปจากแปะเอ็งขึ้น วัน ๔^๑ ๑๑ ค่ำ ปีกุนเอกศก

...

อิดโทถึงหนึ่ง ๒๐ ต่อหนึ่ง	$\frac{๒๔๗๑}{๑}$	เป็นซัง	$\frac{๓๐}{๑๗ \quad ๓}$		
ยี่โทถึงหนึ่ง ๒๐ ต่อหนึ่ง	$\frac{๒๔๘๒}{๒}$	เป็นซัง	$\frac{๓๐}{๑ \quad ๒}$	เข้ากัน ๕ ถึง	
สาโทถึงหนึ่ง ๒๐ ต่อหนึ่ง	$\frac{๒๔๖๙}{๑}$	เป็นซัง	$\frac{๓๐}{๑๗ \quad ๑}$	ขุนอิน ๑๐๐ ต่อหนึ่ง	$\frac{๑๒๓๘๓}{๒}$
ลีโทถึงหนึ่ง ๒๐ ต่อหนึ่ง	$\frac{๒๔๘๖}{๑}$	เป็นซัง	$\frac{๓๑}{๑ \quad ๒}$	เป็นซังคิดได้	$\frac{๑๕๔}{๑๕ \quad ๓}$ $\frac{๑๕}{๒}$
ง่อโทถึงหนึ่ง ๒๐ ต่อหนึ่ง	$\frac{๒๔๗๔}{๒}$	เป็นซัง	$\frac{๓๙}{๑๘ \quad ๒}$		

(เข้ากัน = รวมกัน ผู้ปริวรรต)

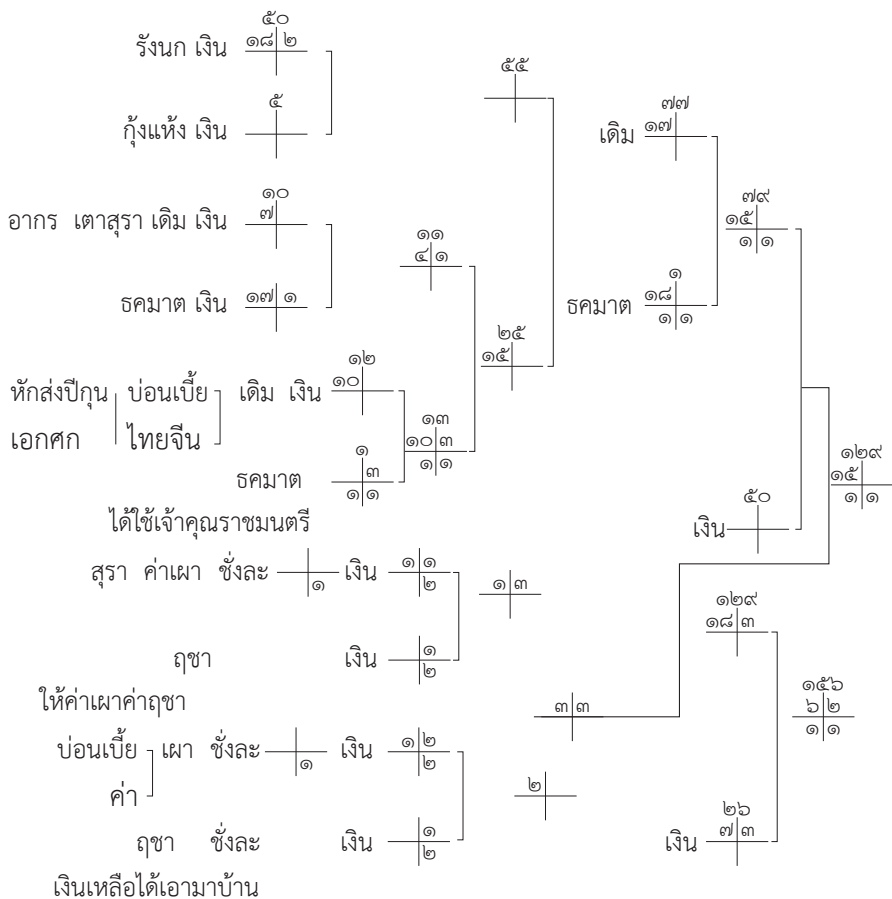
๑ ได้เอาเงินบุงนี้ ๑๐๐ ตัว ไปให้พระยาราชมนตรีบริรักษ์ จางวางพระ
 คลังมหาสมบัติ ทำเงินภาษีส่งอากรให้พระยาราชมนตรี] เท่ากับขุน ท้ายวัง
 พร้อมกันเอาเงินเผา เผาแล้วพระไชยยศจึงรับไว้
 พระมนตรี
 จินขาว

ถุงหนึ่ง	$\frac{๓}{๑๓}$	$\frac{๒}{๑}$							
๒๐ ตัว									
ถุงหนึ่ง									
๒๐ ตัว									
เป็นราย [เที่ยว] ๗									
ละ ๒ ตัว									
ถุงหนึ่ง									
๒๐ ตัว									
ถุงหนึ่ง									
๒๐ ตัว									

๑ พระไชยยศเอา ทราขายส่งเงินไปเรียน พระราชมณฑรีบริรักษ์ ว่า

เงินบุจัน ๑๐๐ ตัว	ซังได้หนัก	$\frac{๑๕๓}{๑๘ ๒}$	
		}	
		$\frac{๑๕๖}{๑ ๑}$	หักค่าถ่านซังละ
			เงิน
เศษส่งซังละ	$\frac{๑}{๑}$	เงิน	$\frac{๒}{๑ ๑}$
		}	
			คงเงินได้
			$\frac{๑๕๕}{๑๖ ๓}$
			$\frac{๖๒}{๑ ๑}$

เจ้าคุณราชมณฑรีบริรักษ์ ว่าค่าถ่านอย่าหักเอาเลย เมืองไมตรีกันจนไปอยู่โปรดให้
เงินกลับ

ข้อมูลศึกษา

๑. เนื้อความในหนังสือที่พระยาสงขลาเขียนถึงพระสมุหกลาโหม เพื่อขอให้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทราบใต้ฝ่าละออง ด้วยเงินส่วยสาอากร เมืองสงขลา มีสาระสำคัญดังนี้

ความส่วนที่ ๑

กล่าวถึงจำนวนเงินส่วยสาอากรเมืองสงขลา ปีจอ สัมฤทธิศก ประกอบด้วย
ค่าอากร

อากรรังนก ๕๐ ชั่ง

อากรเตาสุรา ๑๐ ชั่ง ๗ ตำลึง

อากรบ่อนเบี้ยไทยจีน ๑๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

ค่าภาษี

ภาษีกึ่งแห่ง ๕ ชั่ง

รวมเงินค่าอากรและภาษี = ๗๗ ชั่ง ๑๗ ตำลึง

ความส่วนที่ ๒

ว่า (เงินดังกล่าว) ขอรับพระราชทานไว้ในการสร้างกำแพง รวมกับเงินส่วยอากรรังนก เตาสุรา บ่อนเบี้ยไทย-จีน ภาษีกึ่งแห่ง จังกอบปากสำเภา ภาษีสินค้า ปี้จีน ที่รวบรวมไว้ในปีวอก อัฐศก และปีระกา นพศก เป็นเงิน ๑๘๓ ชั่ง ๑๒ ตำลึง ๒ สลึง ๑ เฟื้อง รวมกับเงินในปีจอ สัมฤทธิศก อีก ๗๗ ชั่ง ๑๗ ตำลึง รวมกันเป็นเงิน ๒๖๑ ชั่ง ๙ ตำลึง ๒ สลึง ๑ เฟื้อง

โดยลงวันเดือนปี ที่กราบบังคมทูลมาในวันพฤหัสบดี เดือน ๑๑ ขึ้น ๒ ค่ำ ปีกุน เอกศก

ความส่วนที่ ๓

เป็นการสรุปรายละเอียดของเงินอากรต่าง ๆ ในปีวอก อัฐศก ปีระกา นพศก และปีจอ สัมฤทธิศก ดังนี้

ปิวอก อัฐศก จำนวนเงิน ๗๗ ชั่ง ๑๗ ตำลึง
ปีระกา นพศก จำนวนเงิน ๗๗ ชั่ง ๑๗ ตำลึง
รวมเป็นเงิน ๑๕๕ ชั่ง ๑๔ ตำลึง

เงินอากร

จังกอบปากสำเภา ภาษีสินค้าปีจัน ปีระกา จำนวน ๒๗ ชั่ง ๑๘ ตำลึง
๒ สลึง ๑ เฟื้อง

รวมเงิน ๑๕๕ ชั่ง ๑๔ ตำลึง กับ ๒๗ ชั่ง ๑๘ ตำลึง ๒ สลึง ๑ เฟื้อง ได้
จำนวนทั้งสิ้น ๑๘๓ ชั่ง ๑๒ ตำลึง ๒ สลึง ๑ เฟื้อง

ปีจอ สัมฤทธิศก ขอใหม่ เป็นเงิน ๗๗ ชั่ง ๑๗ ตำลึง รวมกับปิวอก อัฐศก
และระกา นพศก เป็นจำนวนเงิน ๒๖๑ ชั่ง ๙ ตำลึง ๒ บาท ๑ สลึง

ความส่วนที่ ๔

เป็นข้อความถึงพระสมุหกลาโหม ขอให้ให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา
ให้ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ว่าด้วยเงินส่วยสาอากรเมืองสงขลา จำนวนปีขุน
เอกศก ถึงงวดจะส่งแล้ว โดยแสดงรายการ พร้อมเขียนหัวเรื่องว่า “เฝ้าส่งตัวเงิน”
สรุปได้ดังนี้

เงินอากร

ลำดับ	รายการ	มาตราเงิน				
		ชั่ง	ตำลึง	บาท	สลึง	เฟื้อง
๑	เตาสูรา เดิม	๑๐	๗	-	-	-
	อัตรา	-	๑๗	๑	-	-
	รวม	๑๑	๔	๑	-	-
๒	บ่อนเบี้ยอากรไทย-จีน					
	เดิม	๑๒	๑๐	-	-	-
	อัตรา	๑	-	๓	๑	๑
	รวม	๑๓	๑๐	๓	๑	๑
๓	ภาษีกุ้งแห้ง	๕	-	-	-	-
๔	ภาษีรังก	๕๐				
	รวม	๕๕				

แยกรายการส่วนที่เป็นเงินเดิมกับอัตรา

เงินเดิม = ๗๗ ชั่ง ๑๗ ตำลึง

เงินอัตรา = ๑ ชั่ง ๑๘ ตำลึง ๑ สลึง ๑ เฟื้อง

รวม = ๗๘ ชั่ง ๑๕ ตำลึง ๑ สลึง ๑ เฟื้อง

ท้ายรายการข้างต้นเขียนว่า ข้าพระพุทธเจ้าให้ขุนท้าววังคุมเข้ามาส่งกับ...
 นายช่วงมหาดเล็ก ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอรกราบเรียน
 ประณิบัติมา ณ วันพฤหัสบดี เดือน ๑๑ ขึ้น ๒ ค่ำ ปีกุน เอกศก

ความส่วนที่ ๕

ว่า รายเงินขุนอินขุนท่ายวังรับไปจากแปะเอ็งขึ้น วันพุธ เดือน ๑๑ ขึ้น ๑ ค่ำ ปีกุน เอกศก พร้อมแสดงรายการดังนี้

อดโท ถึงหนึ่ง ๒๐ ต่อหนึ่ง หน้า ๒๔๗๑ ชั่ง กับ ๑ บาท

เป็นเงิน ๓๐ ชั่ง ๑๑ ตำลึง ๓ บาท ๑ สลึง

ยี่โท ถึงหนึ่ง ๒๐ ต่อหนึ่ง หน้า ๒๔๘๒ ชั่ง กับ ๒ บาท

เป็นเงิน ๓๐ ชั่ง ๒ บาท ๒ สลึง ๑ เฟื้อง

สาโท ถึงหนึ่ง ๒๐ ต่อหนึ่ง หน้า ๒๔๖๙ ชั่ง

เป็นเงิน ๓๐ ชั่ง ๑๗ ตำลึง ๑ บาท กับ ๑ เฟื้อง

สีโท ถึงหนึ่ง ๒๐ ต่อหนึ่ง หน้า ๒๔๘๖ ชั่ง

เป็นเงิน ๓๑ ชั่ง ๑ ตำลึง ๒ บาท

ง่อโท ถึงหนึ่ง หน้า ๒๔๗๔ ชั่ง

เป็นเงิน ๓๙ ชั่ง ๑๘ ตำลึง ๒ บาท ๒ สลึง

รวมกัน ๕ ถึง ขุนอิน (รับไป) ๑๐๐ ต่อหนึ่ง

น้ำหนักเหล้า ๕ ถึง รวมกัน = ๑๒๓๘๓ ชั่ง กับ ๒ สลึง

คิดเป็นเงินได้ ๑๕๔ ชั่ง ๑๕ ตำลึง ๕ บาท ๒ สลึง

ความส่วนที่ ๖

ระบุว่า ได้อาเงิน บุ่งน ๑๐๐ ตัว ไปให้พระยาราชนนตรีบริรักษ์ จางวาง พระคลังมหาสมบัติ ทำเงินภาษีส่งอากรให้พระยาราชนนตรีเท่ากับพระมนตร ขุนท่ายวัง จินขาว พร้อมกัน เอาเงินเผา (ที่) เผาแล้ว พระไชยยศ จึงรับไว้

เงินรวม ๕ ถูง ถูงหนึ่ง ๒๐ ตัว น้ำหนัก เขียนไว้เฉพาะที่ถูงแรก เป็น ๒ ชุด น้ำหนัก คือ

- ๓ ชั่ง ๒ ตำลึง ๒ สลึง กับ
- ๓ ชั่ง ๑ ตำลึง ๓ บาท ๑ เฟื้อง

จ่ายเป็นรายเที่ยว ๆ ละ ๒ ตัว

ความส่วนที่ ๗

พระไชยยศ เอรายการส่งเงินไปเรียนพระราชนนตรีบริรักษ์ ว่า

เงินบุเงิน ๑๐๐ ตัว ชั่งได้หนัก ๑๕๓ ชั่ง ๑๘ ตำลึง ๒ บาท

เศษส่งชั่งละ ๑ บาท ๑ สลึง ได้เป็นเงิน ๒ ชั่ง ๘ ตำลึง ๑ สลึง ๑ เฟื้อง

รวมกันได้ ๑๕๖ ชั่ง ๖ ตำลึง ๒ บาท ๑ สลึง ๑ เฟื้อง

หักค่าถ่าน ชั่งละ ๑ สลึง เป็นเงินค่าถ่าน จำนวน ๙ ตำลึง

๒ บาท ๒ สลึง

คงเงินได้ ๑๕๕ ชั่ง ๑๖ ตำลึง ๓ บาท ๓ สลึง ๑ เฟื้อง

แต่เจ้าคุณราชนนตรีบริรักษ์ว่า ค่าถ่านอย่าหักเอาเลย เพราะเป็นเมืองไม่ตรี
สัมพันธ์กันอยู่โปรดให้เงินกลับ เงินจึงยังคงจำนวนเดิม คือ ๑๕๖ ชั่ง ๖ ตำลึง ๒ บาท
๑ สลึง ๑ เฟื้อง

ส่วนค่าภาษีที่หักส่ง ปีกุน เอกศก มีดังนี้

- ภาษีรังนก เป็นเงิน ๕๐ ชั่ง
 - ภาษีกุ้งแห้ง เป็นเงิน ๕ ชั่ง
- รวมเป็นเงิน ๕๕ ชั่ง

เงินอากร

- เตาสุรา

เดิม เป็นเงิน ๑๐ ชั่ง ๗ ตำลึง
อัตรา เป็นเงิน ๑๗ ตำลึง ๑ บาท
รวมเป็นเงิน ๑๑ ชั่ง ๔ ตำลึง ๑ บาท

- บ่อนเบี้ยไทยจีน

เดิม เป็นเงิน ๑๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง
อัตรา เป็นเงิน ๑ ชั่ง ๓ บาท ๑ สลึง ๑ เฟื้อง
รวมเป็นเงิน ๑๓ ชั่ง ๑๐ ตำลึง ๓ บาท ๑ สลึง ๑ เฟื้อง

รวมค่าอากรบ่อนเบี้ยเตาสุรากับบ่อนเบี้ยไทย-จีน เป็นเงิน ๒๕ ชั่ง ๑๕ ตำลึง

สรุปรายจ่ายหักส่งปีขุน เอกศก

๑. ค่าภาษีรังนกกับกุ้งแห้ง = ๕๕ ชั่ง

๒. ค่าอากรเตาสุรากับบ่อนเบี้ยไทย-จีน

เดิม = ๒๒ ชั่ง ๑๗ ตำลึง
อัตรา = ๑ ชั่ง ๑๘ ตำลึง ๑ สลึง ๑ เฟื้อง
รวม = ๒๕ ชั่ง ๑๕ ตำลึง ๑ สลึง ๑ เฟื้อง

๓. ให้เจ้าคุณราชมนตรี = ๕๐ ชั่ง

๔. จ่ายค่าเผา - ค่าสุรา ค่าฤชา = ๑ ตำลึง ๓
- บ่อนเบี้ย ค่าเผา ค่าฤชา = ๒ ตำลึง
รวม = ๓ ตำลึง ๓ บาท

ดังตาราง

ลำดับ	รายการจ่าย		มาตราเงิน				
			ซ่ง	ตำลึง	บาท	สลึง	เฟื้อง
๑	ร้งนกกั้บกุ้งแห้ง		๕๕	-	-	-	-
๒	อากรเตาสุรา	เดิม อัตรามาตร	๒๒	๑๗	-	-	-
	บ่อนเบี้ยไทย-จีน			๑๘	-	๑	๑
๓	ให้เจ้าคุณราชมนตรีบริรักษ์		๕๐	-	-	-	-
๔	จ่ายค่าเผา	ค่าสุราค่าฤชา					
		บ่อนเบี้ย	-	๓	๓	-	-
รวม			๑๒๘	๓๘	๓	๑	๑
สุทธิ			๑๒๙	๑๘	๓	๑	๑

รวมต้องจ่ายภาษีอากร = ๑๒๙ ซั้ ๑๘ ตำลึง ๓ บาท (ตัดเศษ ๑ สลึง ๑ เฟื้อง) แต่เงินบุญเงิน จำนวน ๑๐๐ ตัว ที่ส่งพระไชยยศไปนั้น มีค่า เท่ากับ ๑๕๖ ซั้ ๖ ตำลึง ๒ บาท ๑ สลึง ๑ เฟื้อง

จ่ายภาษีอากร ๑๒๙ ซั้ ๑๘ ตำลึง ๓ บาท

จึงได้เงินเหลือกลับมาบ้าน เท่ากับ ๒๖ ซั้ ๗ ตำลึง ๓ บาท

๒. ส่วนศึกษาวิเคราะห์

๒.๑ สมัยที่เขียนหนังสือ

ข้อความส่วนที่ ๑ มีความตอนท้ายว่า “ขอกราบเรียนพระนิติ มา ณ
วัน ๕ ฯ ๑๑ ค่ำ ปีกุน เอกศก”

วัน ๕ ฯ ๑๑ ค่ำ ปีกุน เอกศก คือ

วันพฤหัสบดี เดือน ๑๑ ขึ้น ๒ ค่ำ ปีกุน เอกศก คือ ปีที่ลงท้ายด้วยเลข ๑
เมื่อตรวจสอบกับปฏิทิน ๑๐๐ ปี พบว่า ตรงกับวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๓๖๑
ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (ครองราชย์ พ.ศ.
๒๓๕๒ - พ.ศ.๒๓๖๗)

๒.๒ พระยาสงขลาที่เขียนหนังสือ คือ พระยาสงขลาคนไหน

พระยาสงขลาที่ได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นผู้ว่าราชการเมืองสงขลาในปี
พ.ศ. ๒๓๖๑ คือ พระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส้ง) แต่ในการเขียนหนังสือเรื่องการจ่าย
ภาษีอากรเมืองสงขลา พระยาสงขลา (เถี้ยนเส้ง) ได้มีการทวนความว่า ได้ขอ
พระราชทานเงินส่วยสาอากร ของเมืองสงขลาไว้สร้างกำแพงเมือง ไว้สามปี คือ

ปีวอก อัฐศก (พ.ศ. ๒๓๕๘)

ปีระกา นพศก (พ.ศ. ๒๓๕๙) และ

ปีจอ สัมฤทธิศก (พ.ศ. ๒๓๖๐)

ดังนั้น พระยาสงขลาที่ได้ขอพระราชทานเงินภาษีอากรเมืองสงขลาไว้สร้าง
กำแพง ต้องมีอีกคนหนึ่งคน ก่อนหน้าพระยาสงขลาที่ชื่อพระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส้ง)
นั่นคือ พระยาวิเศษภักดีศรีสุรสงคราม (เถี้ยนจ้ง) พระยาสงขลา ลำดับที่ ๓ (พ.ศ.
๒๓๕๕ - ๒๓๖๑)

๒.๓ ความหมายของคำที่เกี่ยวกับการเสียภาษีอากร

ก่อนสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่ปรากฏคำว่า “ภาษี
อากร” รายได้ของแผ่นดินเดิมเรียกว่า “ส่วยสาอากร” หรือ “ส่วยสัดพัทธยากร”
(รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, ๒๕๒๗, น.๒)

๒.๓.๑ ส่วยสาอากรวิชัย ประสงค์ใน ภาษีอากรในประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจไทย คลังข้อมูลและบทสำรวจ สถานะทางวิชาการ (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, ๒๕๒๗, น.๓) ให้ข้อสันนิษฐานว่า มาจากคำว่า “ส่วยสารพากร” คำว่า “สารพากร” นั้นมาจาก “สรรพากร” (สรรพ+อากร) แปลว่าอากรทั้งปวง

๒.๓.๒ อากร หมายถึง ส่วนที่เก็บชักจากผลประโยชน์ที่ราษฎร ทำมาหาได้ โดยประกอบกิจการต่าง ๆ เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน ฯลฯ หรือโดยได้รับ สิทธิจากรัฐบาลไปกระทำการ เช่น ต้มกลั่นสุรา เก็บของในป่า จับปลาในน้ำ เช่น อากรค่านา อากรสวน อากรสุรา อากรค่าน้ำ เป็นต้น (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, ๒๕๒๗, น.๔)

๒.๓.๓ ส่วย

๑) หมายถึง ส่งของที่รัฐบาลเรียกร้องเอาจากเมืองที่อยู่ใต้ปกครอง หรือ อยู่ในความคุ้มครอง เป็นค่าตอบแทนหรือคุ้มครอง ส่วยตามความหมายนี้ จึงมีลักษณะเป็นเครื่องบรรณาการ

๒) หมายถึง เงินช่วยราชการที่เรียกเก็บจากราษฎรชาย ที่ไม่ได้รับราชการ ทหารเป็นรายบุคคล เดิมสังคมไทยมีระบบการเกณฑ์แรงงานจากราษฎร โดยรัฐไม่ต้องจ่ายค่าจ้าง แต่รัฐจะให้ความคุ้มครองทางด้านกฎหมาย เป็นการตอบแทน เดิมราษฎรที่มีคุณสมบัติตามประกาศของทางการจะถูกเกณฑ์แรงงาน ปีหนึ่ง ๖ เดือน ต่อมาปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ลดลง เกณฑ์เหลือปีละ ๔ เดือน ในสมัยกรุงธนบุรี และเหลือปีละ ๓ เดือน ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ผู้ที่ไม่มารับราชการเมื่อ ถึงเวรของตนจะต้องเสียส่วย เรียกว่า “ส่วยแทนแรง” ทั้งนี้เพื่อที่ทางการ จะได้นำไปจ้างคนมาทำงานแทน “ส่วยแทนแรง” อาจชำระเป็นเงินหรือ ชำระเป็นสิ่งของก็ได้...

๓) หมายถึง เงินที่ทางราชการเกณฑ์ให้ราษฎรร่วมรับภาระในการกระทำ บางอย่าง เช่น เกณฑ์ให้ช่วยกันเลี้ยงแขกเมือง หรือเกณฑ์ให้ช่วยกันสร้าง ป้อมปราการ ฯลฯ

๔) หมายถึง ทรัพย์สิน มรดกของผู้มรณภาพ ซึ่งต้องพินัย กล่าวคือถูกริบ
เป็นของหลวง เนื่องจากเกินกำลังของทายาทจะเอาไว้ใช้สอย (รังสรรค์
ชนะพรพันธุ์, ๒๕๒๗, น.๔ - ๖)

๒.๓.๔ ฤชา (ริชา) หมายถึง ค่าธรรมเนียมที่ทางราชการเรียกเก็บ
จากราษฎร ซึ่งได้รับประโยชน์จากรัฐเป็นการเฉพาะตัว จ่ายเป็นค่าธรรมเนียม และ
ค่าปรับทางการศาล (รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์, ๒๕๒๗, น.๖)

๒.๓.๕ ภาษี เดิม ภาษาไทยใช้ในความหมายว่า “ได้เปรียบ”
คำว่า “ภาษี” ที่หมายถึงรายได้ของแผ่นดิน ซึ่งจะปรากฏในสมัยรัชกาลพระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และเข้าใจว่ามาจากคำว่า “ปัชี” ในภาษาจีนแต้จิ๋ว
อันหมายถึงสำนักเจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่เก็บผลประโยชน์ของแผ่นดิน ในรัชกาล
ดังกล่าวนี้ได้มีการปฏิรูประบบการจัดเก็บภาษีอากร โดยใช้ระบบเจ้าภาษีนายอากร
เป็นแทน... (รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์, ๒๕๒๗, น.๗)

๒.๓.๖ จังกอบ หรือภาษีปากเรือ จังกอบหรือจกอบ คือ ภาษีที่
จัดเก็บจากสินค้าที่ผ่านด่านภาษี โบราณเรียกว่า “ขนอน” ซึ่งเป็นที่สำหรับคอย
ดักเก็บจังกอบ ด่านขนอน มักตั้งอยู่ปากทางที่จะเข้าเมือง ถ้าเมืองตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำ
ใช้แม่น้ำลำคลองเป็นที่สัญจรไปมา ด่านขนอนมักตั้งอยู่ตรงทางน้ำร่วมกัน จังกอบ
บางส่วนจัดเก็บจากสินค้าเข้าและสินค้าออก การจัดเก็บจังกอบหรือจกอบ อาจเก็บ
ชักส่วนสินค้า หรืออาจเก็บเป็นตัวเงินตามขนาดของยานพาหนะที่ขนส่งสินค้า เช่น
ตามน้ำหนัก ความยาวหรือความกว้างของปากเรือ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จังกอบจึง
มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ภาษีปากเรือ” (รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์, ๒๕๒๗, น.๕)

๒.๓.๗ การผูกปี่ข้อมือจีน (อิสริยา เลหาติรานนท์, ๒๕๖๑, น.๒๒)
คือภาษีประเภทหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับชาวจีนโดยเฉพาะ ชาวจีนเป็นชนกลุ่มหนึ่งที่อาศัย
อยู่ในเมืองแล้วไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน วิธีผูกปี่ข้อมือจีนและอัตราการผูกปี่จะจัดทำ
๓ ปีต่อครั้ง โดยมีกำหนดว่าในปีที่ ๓ จะถูกเกณฑ์แรงงานคนละ ๑ เดือน เกณฑ์อายุ
ของผู้ถูกเกณฑ์แรงงานอยู่ระหว่าง ๒๐ - ๖๐ ปี ถ้าผู้ใดไม่ต้องการทำงานราชการ

ก็ต้องเสียเงินแทนอัตราการเสียเงินแทนแรงงาน โดยเสียเงินต่างกันตามแต่ละสมัย เช่น ก่อนสมัยรัชกาลที่ ๓ เรียกคนละ ๑ บาท ๕๒ สตางค์ ในรัชกาลที่ ๔ เพิ่มค่าแรงขึ้นเป็น ๔ บาท ๕๐ สตางค์ อัตรานี้เปลี่ยนแปลงไปตามภูมิภาค ถ้าจีนผู้ใดไม่พอใจผูกปื้ข้อมือจะขอรับใบเสร็จตัวสำคัญแทนผูกปื้ก็ให้เงินเพิ่มขึ้นตามที่กำหนด

ลักษณะการผูกปื้

เมื่อชาวจีนมาเสียเงินตามที่กำหนดแล้ว เจ้าพนักงานจะใช้เชือกป่านต่อมาใช้สายแถบสีแดงผูกที่ข้อมือ และเหลือชายไว้ประมาณ ๑ นิ้ว ใช้ครั้งกดติดที่ปมเชือกประทับตราของทางราชการด้านละ ๑ ดวง จากนั้นออกใบฎีกาหรือตัวประจำตัว หรือตัวใบเสร็จไว้เป็นหลักฐาน เหตุที่เรียกว่าผูกปื้คงเพราะลักษณะของครั้งที่ประทับลงนั้นคล้ายกับปื้ที่ใช้ในโรงบ่อนเบี้ย การเก็บเงินผูกปื้ข้อมือเงินจัดเก็บครั้งสุดท้ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ห้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศเลิกการผูกปื้ข้อมือเงิน เมื่อ ๒๖ มีนาคม ๒๔๕๑ เพราะทรงเห็นถึงความทุกข์ยากของชาวจีน ความน่ารังเกียจในการผูกข้อมือ และความไม่เท่าเทียมกันกับคนไทย โดยกำหนดให้เก็บแต่เงินค่าแรงช่วยราชการแผ่นดินเหมือนชาวไทย แล้วรับใบเสร็จเก็บเงินไว้แสดงโดยไม่ต้องผูกข้อมือ

๒.๓.๘ ปี บ่อนเบี้ย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ น่าน. (ม.ป.ป.). ปี คือ สิ่งที่ใช้แทนเงินตราในบ่อนเบี้ย ทำจากวัสดุต่าง ๆ เช่น กระเบื้อง ทองเหลือง แก้ว มีรูปร่างและลวดลายหลากหลายแบบ กล่าวกันว่ามียากกว่า ๕,๐๐๐ แบบ ส่วน บ่อนเบี้ย เป็นสถานที่เล่นถั่วโป ไม่แน่ชัดว่าเริ่มมีในไทยเมื่อใด สันนิษฐานว่าเริ่มมีในชุมชนที่มีชาวจีนอาศัยอยู่มาก เนื่องจากการพนันประเภทที่ชาวจีนนิยมเล่น การเล่นถั่วโปสามารถเล่นได้เฉพาะผู้ที่รัฐอนุญาตในอดีตแล้วเท่านั้น โดยผู้ที่ได้รับอนุญาตต้องเสียเงินเข้าท้องพระคลัง จึงเกิดเป็นอากรบ่อนเบี้ยขึ้น

๒.๔ ชื่อสุรา ที่พระยาสงฆานำขึ้นจ่ายภาษีอากร ได้แก่ อิดโท ยี่โท สาโท สิบโท ง่อโท

จากการศึกษาค้นคว้าไม่พบชื่อสุราดังกล่าว ยกเว้น “สาโท” จากการ

สัมภาษณ์สืบหาข้อมูลจากสรรพสามิตจังหวัดสงขลา และชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนและจีนแต้จิ๋ว ซึ่งมีอยู่ในจังหวัดสงขลาจำนวนมากก็ไม่มีผู้ใดให้คำตอบได้ จึงได้ค้นหาข้อมูลจาก <https://chat.openai.com/chat> (2025, July 16). ได้คำตอบโดยสรุปว่า อิตโท ยีโท สาโท สีโท และง่อโท มาจากคำบอกตัวเลข คือ อิต ยี สา (ชา) สี ง่อ แปลว่า ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ตามลำดับ ส่วนคำว่าโท หรือ ไท่ ในภาษาจีนฮกเกี้ยนและจีนแต้จิ๋ว แปลว่า ขึ้น หรือลำดับชั้น

เหล่า “โท” ในระบบโบราณ น้ำหนัก มูลค่า และความหมายเชิงวัฒนธรรม โดยสรุป ว่ามีการจัดลำดับเหล่าอย่างเป็นระบบ ตามชื่อเรียกและลำดับชั้น เช่น การเรียกชื่ออิตโท ยีโท สาโท สีโท ง่อโท ได้นำมาใช้เรียกเหล่าแต่ละลำดับ เหล่าแต่ละโทนั้นไม่ได้ต่างกันแต่เพียงชื่อเรียก แต่ยังแตกต่างกันทั้งในด้านน้ำหนักและมูลค่า ตามหน่วยการตวงและการชั่งน้ำหนักแบบโบราณ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการจัดลำดับความสำคัญ คุณภาพวัตถุประสงค์ของเหล่าในแต่ละระดับ

หน่วยวัด : ถัง ต่อและน้ำหนักโบราณ

แต่ละ “โท” จะใช้หน่วย “ถัง” ในการตวง ชั่ง หนึ่งถังจะถูกแบ่งออกเป็น ๒๐ “ต่อ” หน่วยย่อยนี้ อาจมีไว้สำหรับแบ่งขาย ตวงจ่าย หรือใช้ในพิธีกรรม

น้ำหนักและมูลค่าของเหล่าแต่ละโท

ข้อมูลในเอกสารหนังสือชุด แสดงให้เห็นว่าเหล่าแต่ละโท มีน้ำหนักเฉลี่ยประมาณ ๒๔๗๐ - ๒๔๘๖ ชั่ง หรือราว ๑.๔๘ - ๑.๔๙ ตัน ต่อ ๑ ถัง ซึ่งใกล้เคียงกันมาก แต่อัตรามูลค่ากลับแตกต่างกันอย่างชัดเจน

ตารางสรุปน้ำหนักและมูลค่าของแต่ละโท มีดังนี้

ประเภทเหล่า	น้ำหนัก (ซัง)	น้ำหนักโดยประมาณ (กิโลกรัม)	มูลค่าเงินโบราณ
อิดโท	๒๔๗๑ ซัง ๑ สลึง	๑๔๘๒.๖ กก.	$\begin{array}{r l} ๓๐ & ๓ \\ ๑๗ & ๑ \end{array}$
ยี่โท	๒๔๗๒ ซัง ๒ สลึง	๑๔๘๙.๓๕ กก.	$\begin{array}{r l} ๓๐ & ๒ \\ ๑ & ๒ \end{array}$
สาโท	๒๔๖๙ ซัง	๑๔๘๑.๔ กก.	$\begin{array}{r l} ๓๐ & \\ ๑๗ & ๑ \end{array}$
ลีโท	๒๔๘๖ ซัง	๑๔๙๑.๖ กก.	$\begin{array}{r l} ๓๑ & ๒ \\ ๑ & \end{array}$
ง่อโท	๒๔๗๔ ซัง ๒ สลึง	๑๔๘๔.๘๕ กก.	$\begin{array}{r l} ๓๙ & ๒ \\ ๑๘ & ๒ \end{array}$

ถ้าดูจากราคา (เทียบเงินเป็นสลึง ซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุด) เพื่อให้เปรียบเทียบได้ง่าย

ง่อโท ๖๓,๘๕๐ สลึง
 ยี่โท ๔๙,๖๘๘ สลึง
 สาโท ๔๙,๓๗๓ สลึง
 ลีโท ๔๙,๓๖๔.๕๐ สลึง
 ง่อโท ๔๘,๐๑๐.๕๐ สลึง

แม้ในทางวิธีการ อิดโท ยี่โท สาโท ลีโท ง่อโท เป็นลำดับขั้นที่เรียงตามคุณภาพของการกลั่น แต่ก็อาจมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องขึ้นอยู่กับสูตรหรือความนิยมของแต่ละท้องถิ่นด้วย จึงอาจทำให้มูลค่าราคาต่างออกไป

๒.๕ การคิดจำนวนน้ำหนักสุรา อิตโท ยีโท สาโท สีโท ง่อโท จำนวน ๕ ถึง

น้ำหนัก $\frac{๑๒๓๘๓}{๒}$ ชั่ง

คิด ๑๐๐ ต่อหนึ่ง เป็นชั่งได้ $\frac{๑๕๔}{๓}$

จากการศึกษาพบว่าตัวเลขไม่สัมพันธ์กัน ตัวเลขคิดเป็นเงินน่าจะอยู่ที่ประมาณ ๑๒๓.๘๓ แต่ไม่มี ข้อมูลอื่นใดจากหนังสือดังกล่าวให้สามารถวิเคราะห์หาตัวเลข ได้

๒.๖ เรื่องของเงิน มีเงินที่เรียกว่า “บุจิ้น” จากการสืบค้นและหาข้อมูลด้านเงินโบราณ ทั้งจากหน่วยแสดงเงินตราของสำนักงานธนารักษ์สงขลา และที่ศาลากลางจังหวัดสงขลา ที่แสดงเรื่องเงินตราในสมัยต่าง ๆ ไม่ปรากฏชื่อ “เงินบุจิ้น” แต่เมื่อลองค้นหาคำศัพท์ที่ใช้เรียกเงิน ในภาษาจีน พบว่า ภาษาฮกเกี้ยนออกเสียงว่า “หิ้งิน” ภาษาแต้จิ๋วออกเสียงว่า “จั้ง” <https://pantip.com>.

จึงเป็นไปได้ว่าคำ “บุจิ้น” น่าจะเป็นการเรียกชื่อเงินตราที่มีลักษณะทำนองเดียวกับเงินพดด้วง เพราะเรียกลักษณะนามเป็น “ตัว” และในหนังสือของพระยาสงขลายังได้กล่าวถึง “ค่าเผาตัวเงิน” ซึ่ง (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, ๒๕๒๙, น.๙๒) ได้กล่าวถึง “ค่าเผาภาษี” ว่า

ค่าเผาภาษี เป็นค่าธรรมเนียมสำหรับตรวจตราเงิน ซึ่งมีผู้นำมาเสียเรียกลักษณะนี้ว่า “ค่าเผา” เริ่มมีครั้งแรกในปี พ.ศ.๒๔๓๕ อันมีระบุมั่วในพระราชบัญญัติภาษีภายใน ร.ศ. ๑๑๑ สาเหตุที่เกิดเงินค่าธรรมเนียมนี้เนื่องจากในสมัยนั้นยังใช้เงินพดด้วงเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยน ปรากฏว่ามีผู้คิดจะเอาเนื้อเงินในพดด้วงออกเสียแล้วเอาตะกั่วใส่แทน เจ้าพนักงานต้องตรวจตราเงินซึ่งมีผู้นำมาเสียภาษีอากรด้วยวิธีเผา เพื่อให้ตะกั่วที่ใส่ไว้แทนเงินละลายออกมา เพราะฉะนั้นทางการจึงเรียกเงินไว้เป็นค่าเชื้อเพลิงสำหรับใช้ในการเผา การเก็บเงินค่าเผาสำหรับภาษีอากรบางอย่างยังคงเป็นธรรมเนียมเก็บตลอดมา จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๐ มีพระบรมราชโองการ

โปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิก เนื่องจากลักษณะของการเก็บหามีมูลเหตุที่สมควร
จะเก็บ ทั้งการประกาศเก็บเงินค่าเผาภาษี มิได้กระทำโดยอำนาจแห่งพระ
ราชบัญญัติฉบับใดเลย ซึ่งรัฐบาลในขณะนั้นเห็นว่าเงินค่าธรรมเนียมชนิด
นี้ไม่มีความยุติธรรมจึงประกาศให้ยกเลิกเสีย

๒.๗ คำศัพท์ “อัทธมาต” บางแห่งเขียน “ธคมาต” คำนี้ปรากฏอยู่ไม่กี่แห่ง
ในตอนเขียนรายการหักภาษี เช่น

อากรเตาสุรา

เดิม เงิน ๑๐ ชั่ง ๗ ตำลึง

อัทธมาต เงิน ๑๗ ตำลึง ๑ บาท

บ่อนเบี้ยไทยจีน

เดิม เงิน ๑๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

อัทธมาต เงิน ๑ ชั่ง ๓ บาท ๑ สลึง ๑ เฟื้อง

อากรเตาสุรา

เดิม เงิน ๑๐ ชั่ง ๗ ตำลึง

ธคมาต เงิน (๑๗ ตำลึง ๑ บาท)

เมื่อค้นศัพท์ อัทธมาต อัทธ แปลว่า ทางไกล ระยะไกล (ราชบัณฑิตยสถาน,
๒๕๕๖, น.๑๓๙๕) จึงสันนิษฐานว่าอาจหมายถึงส่วนที่เกินหรือไกลจากจำนวนเดิม
คือเป็นเศษหรือส่วนเกิน ส่วน “มาต” น่าจะเป็น “มาตร” หมายถึงเครื่องสำหรับวัด
(ส่วนค่า ธคมาต เขียนในตำแหน่งหรือบริบทเดียวกับ อัทธมาต แต่ไม่พบคำศัพท์นี้)
จึงอนุมานว่า คำ “อัทธมาต” น่าจะเป็น “อัทธมาตร” ในความหมายว่าหน่วยวัดที่
เกินจากจำนวนเดิม

๒.๘ อักษรวิธี

๒.๘.๑ เขียนตามสำเนียงการออกเสียงภาษาถิ่นใต้แบบชาวเมืองสงขลา เช่น

ขอร่าบเรียน	-	ขอร่าบเรียน
พระกัรรุณา	-	พระกรุณา
เมืองสังขล้า	-	เมืองสงขลา
จำนวนญ	-	จำนวน
หรง्हนั๊ก	-	รังนก
กุงแหง	-	กั้งแห้ง
เงินส่วย	-	เงินส่วย
คั้วญหมี่คั้วญ	-	ควรมีควร
หงวด	-	งวด
ร่ายเงิน	-	รายเงิน
ขุนท่ายวัง	-	ขุนท้ายวัง
๒๐ ต่อหนึ่ง	-	๒๐ ต่อหนึ่ง
ถง	-	ถุง
ทราย (ท(ะ) ราย)	-	รายการ
ซัง	-	ซั้ง
นั๊ก	-	หนั๊ก
เหล้ย	-	เลย
เต้าสุรา	-	เตาสุรา
คาเภาคาริชา	-	ค่าเภาค่าฤชา
บาน	-	บ้าน
		ฯลฯ

๒.๘.๒ คำที่ประสมด้วยสระ ออ มีเครื่องหมายพินทุ (") กำกับอยู่
ข้างบน เช่น

ชื่อ

ปีจอ

๒.๘.๓ การเขียนสระโอะ ลดรูป มีปรากฏอยู่สองแบบ ดังนี้

๑) คำที่เขียนพินทุ (") กำกับข้างบน เช่น

อัฐศก - อัฐศก

นพศก - นพศก

สำริฏศก - สัมฤทธิศก

เอกศก - เอกศก

๒) คำที่เขียนนิคหิต (°) กำกับข้างบน เช่น

สังขล้า - สงขลา

หรงหนัก - รังนก

สัง - ส่ง

พญาราชมัตริบริรัก - พระยาราชมนตรีบริรักษ์

พระไชยัญ - พระไชยยศ

.....

บรรณานุกรม

เอกสารตัวเขียน

กรมศิลปากร, ๒๕๑๖. **พงศาวดารเมืองสงขลา**. “พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาอภิรักษ์ราชอุทยาน (จิตต์ ณ สงขลา)”. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ กรุงเทพฯ.

คล้าย ทรงบัณฑิตย, ๒๕๐๙. **ปฏิทิน ๒๕๐ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๐๙-๒๕๕๕**. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพฯ. ลูก ส. ธรรมภักดี.

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, ๒๕๒๗. **ภาษาการในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย คลังข้อมูลและบทสำรวจสถานะทางวิชาการ**. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แผนที่เมืองสงขลาและระยะทาง, เลขที่ ๙๖, ได้มาจากวัดอัม্বরสุวรรค์. (เอกสารถ่ายสำเนา).

ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ. บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด

วัดมณีมาวาส วรวิหาร, ๒๕๖๘. **งามชีวิต วิจิตรธรรม พระราชศีลสังวร ผ่อง จิรธมโม**. พิมพ์การ. สงขลา.

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

แร่เงิน silver ภาษาแต่จื๊ ฮกเกี้ยน แคะ กวางตุ้ง ไหหลำ ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เรียกว่าอะไร. ค้นเมื่อ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘, จาก <https://pantip.com>

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ น่าน, ม.ป.ป. **ปี่ บ่อนเบี้ย**. ค้นเมื่อ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘, จาก <https://www.finesrts.go.th>

อิดโท ยี่โท สาโท ลีโท ง่อโท. ค้นเมื่อ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘, จาก OpenAI. (2025, July 16). Explanation of traditional Thai liquor terms and historical weight/value systems [Large language model]. ChatGPT. <https://chat.openai.com/chat>

อิสริยา เลหาตีรานนท์, ๒๕๖๑. การผูกปี้ข้อมือจีน. ค้นเมื่อ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘, จาก <http://legacy.orst.go.th>

จดหมายรายกำหนดระยะทางตามทะเล มีมาแต่ก่อนตามโบราณ

ฉบับปริวรรต

๑ จดหมายรายกำหนด ระยะทางตามทะเลมีมาแต่ก่อนตามโบราณ ไฉน

	สามบ่อ	๓			
ออกจากเมืองสงขลา มาถึง	เข้าพระบาท	๓	๙		
	แหลมชุมพุก	๓			
				๑๘	
มาถึงปากน้ำเมืองนคร		๓			
มาถึงแหลมคอกวาง		๓	๙		
มาถึงเข้าฉะหมอม		๓			
มาถึงช่องอา...		๓			
มาถึงเข้าจำเียง		๖			๕๑
กำหนด	มาถึงเกาะหงษ์หน้าเมืองชุมพร	๓			
ตงแต่	มาถึงเข้าช่องพระ หนาเมืองประทิว	๓			
	มาถึงเข้าแม่น้ำพิ้ง	๓			
	มาถึงเกาะจาน	๓			
	มาถึงเข้าหมองไหล่	๓			
	มาถึงเข้าสามห้วยยอด	๓			
	มาถึงเข้าพระเจ้าหลาย	๓			
	มาถึงปากน้ำเจ้าพญา	๓			
				๓๓	
๑	ออกจากเมืองสงขลาเข้า	๑			
	แดงอยู่คางตะวันตก	๑			
	ตั้งกรอยู่คางตะวันออก	๑			
					หนุอยู่คางขวา
					แมวอยู่คางซ้าย

ระยะห่างแล้ว มหาน้ำประตู่ไซ้ มหานาบ่อสะ มานาพังหังว มานาวัดกะดีหลวง
มานาวัดขุน มานาบานมะขาม มานาบานหนองห้อย ๑ สิ้นแขวงนครบาน ฯ
๕ มานาพะโอ มานาบานวัดมะม่วงงาม มานาบานพังบัว มานาบาน
มะขามคลาน มานาบานเกาะ มานาบานพังสองทอง มานาบานพลี มานา
บานบอพะโด มานาบานพังเลน มานาบานวัดจัน มานาบานพังลิง มานา
บานปะยาง หลวง

๑ สิ้นแขวงกรัมนา ฯ ๕ มานาบานบ่อแดง มานาบานวัดกุน มานาบานบ่อดาน
มานาบานแหลมพะวง มานาบานวัดกระทิงพระ มานาบานระโนดหروب
มานาบานพังสาย ๑ สิ้นแขวงเมืองกระทิง ฯ

๕ มานาบานพังกัก มานาบานสำนัไชย มานาบานจาก มานาบานคลองหรี
มานาบานโฟไสมัย ๑ สิ้นแขวงเมืองระโนฏ ฯ ๕ มานาบานทาคุระไปที่พะโคะ
มานาบานเจ้าพะโคะ มานาบานฉลอน มานาบานวัดกระ มานาบานพะโก
มานาบานวัดเจดิงาม ๑ สิ้นแขวงเมืองพะโคะ ฯ ๕ มาที่ระโนฏอีก มานาบาน
สามบ่อ มานาบานหนัก มานาบานวัดสัน มานาบานกระรู่ มานาบานพังยาง
มานาบานทาทอง มานาบานระโนฏ คลองเซตเกาะน้ำเขา ๑ เขตแดนคางฝ่าย
ปะทาเมืองสงขลา เทานี ฯ ๑

๑ เข้าแขวงเมืองนคร มานาบานปากกระวะ มานาสารเจาไมยประกา... มา
หนาเข้าพระบาท มานาบานบางกระหริน มานาบานระโงะ มานาโกฏุกชุมพุก
มานาบานปากพะนัง มานาแหลมชุมพุก มานาปากน้ำนครเทา มานา
ปากเมืองนคร เหนะเขานอกโคลงเมือง มานาบานกราย มานาบานปากพูน
มานาแหลมคอกวาง มานาเข้าสู่ชิน มานาเขาฉะนอม มานาเกาะหลัก
หนาเมืองทาทอง มาเกาะช่องอางทองหนาเมืองไชญา มานาเข้าพะสั่ง มา
หนาหลังสวน มานาเข้าจำเหียง มานาเกาะคุลาตำทอง มานาเข้ากระวี มา
หนาเกาะปะทัด มานาเกาะแรต มานาเกาะฟัก มานาเกาะง่าม มานาเมือง
ชุมภร มานาเกาะตะเซ้ มานาบางสัน มานาเกาะไชย มานาเกาะ ฯ ๑
เปิด
... |

หนาเมืองประทิว มาหนาเข้าระเป็ด มาหนาบรวงพงแดง มาหนาเกาะราน เปิด
ไก่อ

หนาบางตะการน้อย มาหนาเกาะพิริง มาหนาบางตะการใหญ่ มาหนาเข้าแม่รำพึง
 มาหนาทับสะแก มาหนาเกาะรำรา มาหนาเกาะจาน มาหนาเข้าหวาน มาหนาเกาะ
 งูเหลือม มาหนาเกาะเปล้ามวก มาหนามองไหล่ มาหนาเข้าแดง มาหนาเกาะ
 น้มนสาว หนาสามรอยยอด มาหนาเกาะตะเกียบ มาหนา ก๊วย
ปราณ มาหนาเข้า
 พระเจ้าหล้าย มาหนาแหลมหลวง มาหนาบานปากทะเล มาหนาบานแหลมปากน้ำ
 เมืองเพชบุรี มาหนาบางกระบูน มาหนาปากน้ำแมกลอง มาหนาปากน้ำเมือง
 สมุทรสาคร มาหนาบานสาขลา มาถึงสันดรปากน้ำเจ้าพญา ฯ ๑๓

๑ เรือพระจำนง]
 หมื่นไจชน]

๑๔	๔	๓
ย่าว ๒	กำลัง ๑	ปาก ๑
๐	๖	๘
....		

๑ เรือพระจำนง]
 หมื่นไจชน]

๑๗	๔	๓
ย่าว ๐	กำลัง ๑	ปาก ๒
๐	๒	๐
๗		

๑ เรือย่าว ๑๒]
 ๐]
 ๐]
 ๐]

กำลัง] ปาก

๑ เรือย่าว ๑๑

จดหมายรายนำหนดระยะทางตามทะเล มีมาแต่ก่อนตามโบราณ

ฉบับภาษาไทยมาตรฐาน

๑ จดหมายรายนำหนด ระยะทางตามทะเลมีมาแต่ก่อนตามโบราณ ให้

	สามบ่อ	๓			
ออกจากเมืองสงขลา มาถึง	เขาพระบาท	๓	๙		
	แหลมชุมพุก	๓			
มาถึงปากน้ำเมืองนคร		๓		๑๘	
มาถึงแหลมคอกวาง		๓	๙		
มาถึงเขาฉะหมอม		๓			
มาถึงช่องอ่า... (งทอง หน้าเมืองไชยา)		๓			
มาถึงเขาจำเหียง		๖			๕๑
กำหนด	มาถึงเกาะหม่นหน้าเมืองชุมพร	๓			
ตั้งแต่	มาถึงเขาช่องพระ หน้าเมืองประทิว	๓			
	มาถึงเขาแม่รำพึง	๓			
	มาถึงเกาะจาน	๓		๓๓	
	มาถึงเขาม่องล่าย	๓			
	มาถึงเขาสามร้อยยอด	๓			
	มาถึงเขาพระเจ้าลาย	๓			
	มาถึงปากน้ำเจ้าพระยา	๓			

๑ ออกจากเมืองสงขลาเขา แดงอยู่ข้างตะวันตก ข้ามท่างออกมาแล้ว เกาะ หนุอยู่ข้างขวา
ตั้งกวนอยู่ข้างตะวันออก] แมวอยู่ข้างซ้าย

ระยะห่างแล้ว มหาน้ำประตู่ไชย มหาน้ำบ่อสระ มหาน้ำพังหวั มหาน้ำวัดกะดีหลวง
มahan้ำวัดขุน มหาน้ำบ้านมะขาม มหาน้ำบ้านหนองหอย ๑ สิ้นแขวงนครบาล ฯ
๕ มหาน้ำปะโอ มหาน้ำบ้านวัดมะม่วงงาม มหาน้ำบ้านพังบัว มหาน้ำบ้าน
มะขามคลาน มหาน้ำบ้านเกาะ มหาน้ำบ้านพังสองห้อง มหาน้ำบ้านพลี มหาน้ำ
บ้านบ่อปะโด มหาน้ำบ้านพังเถร มหาน้ำบ้านวัดจันทร์ มหาน้ำบ้านพังลิง มหาน้ำ
บ้านปะยาง พังหลวง

๑ สิ้นแขวงกรมนา ฯ ๕ มหาน้ำบ้านบ่อแดง มหาน้ำบ้านวัดกุล มหาน้ำบ้านบ่อदान
มahan้ำบ้านแหลมพะวง มหาน้ำบ้านวัดกระทิงพระ มหาน้ำบ้านโตนดรอบ มา
หาน้ำบ้านพังสาย ๑ สิ้นแขวงเมืองกระทิง ฯ

๕ มหาน้ำบ้านพังกก มหาน้ำบ้านสนามไชย มหาน้ำบ้านจาก มหาน้ำบ้านคลองรี
มahan้ำบ้านโพไสมัย ๑ สิ้นแขวงเมืองระโนด ฯ ๕ มหาน้ำบ้านท่ากระไปที่พะโคะ
มahan้ำบ้านเจ้าพะโคะ มหาน้ำบ้านชะลอน มหาน้ำบ้านวัดกระ มหาน้ำบ้านวัดพะโก
มahan้ำบ้านวัดเจดีย์งาม ๑ สิ้นแขวงเมืองพะโคะ ฯ ๕ มาที่ระโนดอีก มหาน้ำบ้าน
สามบ่อ มหาน้ำบ้านนก มหาน้ำบ้านวัดสนธิ์ มหาน้ำบ้านกาหรั มหาน้ำบ้านพังยาง
มahan้ำบ้านท่าทอง มหาน้ำบ้านระโนด คลองเขตเกาะน้ำเข้า ๑ เขตแดนข้างฝ่าย
ป(ล)ะท่าเมืองสงขลา เท่านั้น ฯ ๑

๑ เข้าแขวงเมืองนคร มหาน้ำบ้านปกระวะ มหาน้ำสารเจ้าไหมประกา... มา
หาน้ำเขาพระบาท มหาน้ำบ้านบางกระหรน มหาน้ำบ้านระโงะ มหาน้ำโกฏุกชุมพุก
มahan้ำบ้านปากพั่น มหาน้ำแหลมชุมพุก มหาน้ำปากน้ำนครเทา มหาน้ำ
ปากเมืองนคร เห็นเขานอกโครงเมือง มหาน้ำบ้านกราย มหาน้ำบ้านปากพูน
มahan้ำแหลมคอกวาง มหาน้ำเขาสุชน มหาน้ำเขาฉะนอม มหาน้ำเกาะหลัก
หน้าเมืองท่าทอง มาเกาะช่องอ่างทอง หน้าเมืองไชยา มหาน้ำเขาพะสง มา
หาน้ำหลังสวน มหาน้ำเขาจำเียง มหาน้ำเกาะคุลาตำทอง มหาน้ำเขากระวี มา
หาน้ำเกาะปะตัต มหาน้ำเกาะแรด มหาน้ำเกาะฟัก มหาน้ำเกาะง่ามหน้าเมือง
ชุมพร มหาน้ำเกาะตะเข้ มหาน้ำบางสน มหาน้ำเกาะไข่ มหาน้ำเกาะ ฯ ใ้

เปิด
...

หน้าเมืองประเทิฐ มาหน้าเขาระเป็ด มาหน้าบ้านวังพงแดง มาหน้าเกาะรำน เป็ด
 ใต้
 หน้าบางตะพานน้อย มาหน้าเกาะพิรัง มาหน้าบางตะพานใหญ่ มาหน้าเขาแม่รำพึง
 มาหน้าทับสะแก มาหน้าเกาะร่ำรำ มาหน้าเกาะจาน มาหน้าเขาหวาน มาหน้าเกาะ
 จูเหลื่อม มาหน้าเกาะเพล้ามวก มาหน้าม่องลาย มาหน้าเขาแดง มาหน้าเกาะ
 นมสาว หน้าสามร้อยยอด มาหน้าเกาะตะเกียบ กุญ | มาหน้าเขาพระเจ้าลาย
 ปราน
 มาหน้าแหลมหลวง มาหน้าบ้านปากทะเล มาหน้าบ้านแหลมปากน้ำเมืองเพชรบุรี
 มาหน้าบางกระบูน มาหน้าปากน้ำแม่กลอง มาหน้าปากน้ำเมืองสมุทรสงคราม
 มาหน้าบ้านสาขลา มาถึงสันดอนปากน้ำเจ้าพระยา ฯ ๑๓

๑ เรือพระจำนง]
 หมื่นใจชน]

ยาว	๑๔ ๒ ๐	กำลัง	๔ ๑ ๖	ปาก	๓ ๑ ๘
-----	----------------------	-------	-------------	-----	-------------

๑ เรือพระจำนง]
 หมื่นใจชน]

ยาว	๑๗ ๐ ๐ ๗	กำลัง	๔ ๑ ๒	ปาก	๓ ๒ ๐
-----	-------------------	-------	-------------	-----	-------------

๑ เรือยาว ๑๒]
 ๐]
 ๐]
 ๐]

กำลัง] ปาก

๑ เรือยาว ๑๑

เนื้อเรื่อง

จดหมายรายกำหนดระยะทางตามทะเลมีมาแต่ก่อนตามโบราณให้นี้ เป็นบันทึกเส้นทางการเดินทางทางเรือ จากเมืองสงขลาไปยังสันดอนปากน้ำเจ้าพระยา ความตอนแรกเป็นการสรุประยะทางและระยะเวลา ผ่านสถานที่อ้างอิงถึง ๑๐๕ แห่ง ใช้เวลา ๕๑ วัน

ความต่อไปกล่าวถึงสถานที่ต่าง ๆ ที่เดินทางผ่าน จนถึงสันดอนปากน้ำเจ้าพระยา (ผู้ศึกษาได้เขียนหมายเลขกำกับสถานที่ที่ผ่านตามลำดับ เพื่อความสะดวกในการศึกษา)

ออกจากเมืองสงขลา เขาแดงอยู่ข้างตะวันตก เขาตั้งกวนอยู่ข้างตะวันออกข้ามท่าป(ละ) ออกมาแล้ว เกาะหนูอยู่ข้างขวา เกาะแมวอยู่ข้างซ้าย ระยะห่างแล้ว

(๑) ฆาหน้าประตูไช

ขยายความ ปัจจุบันคือ บ้านประตูไช ตำบลชิงโค อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

(๒) ฆาหน้าบ่อสระ

ขยายความ ปัจจุบันคือ บ้านบ่อสระ ตำบลชิงโค อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

(๓) ฆาหน้าพังหวั

ขยายความ ปัจจุบัน น่าจะเป็น “พังหวัแตก” หมู่ที่ ๓ ตำบลชิงโค อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา วิเวียน สุขช่วย “การสื่อสารส่วนบุคคล” ๙ มีนาคม ๒๕๖๗

(๔) ฆาหน้าวัดกะดีหลวง

ขยายความ ปัจจุบัน คือ วัดดีหลวงใน และวัดดีหลวงนอก ตั้งอยู่ที่ตำบลชิงโค อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

(๕) มหาน้ำวัดขนุน

ขยายความ ปัจจุบันคือ วัดขนุน ตำบลขนุน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

(๖) มหาน้ำบ้านมะขาม

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านมะขาม ตั้งอยู่ ณ ตำบลชิงโค อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

(๗) มหาน้ำบ้านหนองหอย

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านหนองหอย ตั้งอยู่ ณ ตำบลวัดขนุน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

สิ้นแขวงนครบาน

(๘) มหาน้ำบ้านพะโอ

ขยายความ

ปัจจุบันคือ บ้านปะโอ ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

(๙) มหาน้ำบ้านวัดมะม่วงงาม

ขยายความ ปัจจุบันตั้งอยู่ ณ ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

(๑๐) มหาน้ำบ้านพังบัว

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านพังบัว ตำบลมะม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

(๑๑) มหาน้ำบ้านมะขามคลาน

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านมะขามคลาน ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

(๑๒) มหาน้ำบ้านเกาะ

ขยายความ ปัจจุบันน่าจะ คือ บ้านเกาะน้ำรอบ หมู่ที่ ๗ และ ๘ ตำบลวัดขนุน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

(๑๓) มหาน้ำบ้านพังสองห้อง

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านพังสองห้อง หมู่ที่ ๓ ตำบลวัดจันทร์ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

(๑๔) มาหน้าบ้านพลี

ขยายความ ปัจจุบันคือ บ้านพลี หมู่ที่ ๖ ตำบลวัดจันทร์ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

(๑๕) มาหน้าบ้านบ่อพะโด

ขยายความ ปัจจุบันคือ บ้านบ่อประดู่ หมู่ที่ ๒ และ ๓ ตำบลวัดจันทร์ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

(๑๖) มาหน้าบ้านพังเถน

ขยายความ ปัจจุบันคือ บ้านพังเถร หมู่ที่ ๕ ตำบลวัดจันทร์ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

(๑๗) มาหน้าบ้านวัดจัน

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านวัดจันทร์ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

(๑๘) มาหน้าบ้านพังลิง พังหลวง

ขยายความ ปัจจุบันคือ บ้านพังลิง หมู่ที่ ๖ ตำบลบ่อแดง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

บ้านพังหลวง หมู่ที่ ๕ ตำบลวัดจันทร์ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา อยู่ห่างจากบ้านพังลิง ประมาณ ๐.๕ กิโลเมตร

(๑๙) มาหน้าบ้านปะยาง

ขยายความ ปัจจุบันน่าจะ คือ บ้านห้วยยาง หมู่ที่ ๑ ตำบลวัดจันทร์ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

สิ้นแขวงกรมนา

(๒๐) มาหน้าบ้านบ่อแดง

ขยายความ ปัจจุบันคือ บ้านบ่อแดง หมู่ที่ ๓ ตำบลบ่อแดง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

(๒๑) มาหน้าวัดกุน

ขยายความ ปัจจุบันคือ วัดพิบูล หมู่ที่ ๖ ตำบลบ่อแดง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

(๒๒) มาหน้าบ้านวัดบ่อตาน

ขยายความ ปัจจุบัน คือ วัดบ่อตานออก และวัดบ่อตานตก ตำบลบ่อตาน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

(๒๓) มาหน้าบ้านแหลมพะวง

ขยายความ ปัจจุบันน่าจะ คือ บ้านแหลมวัง หมู่ที่ ๖ ตำบลคูชูด อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

(๒๔) มาหน้าบ้านวัดกระทิงพระ

ขยายความ ปัจจุบัน คือ วัดจะทิงพระ ตำบลจะทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

(๒๕) มาหน้าบ้านระโนดหروب

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านโตนดรอบ หมู่ที่ ๓ ตำบลคูชูด อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

(๒๖) มาหน้าบ้านพังสาย

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านพังสาย หมู่ที่ ๗ ตำบลกระดังงา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

สิ้นแขวงเมืองสทิงพระ

(๒๗) มาหน้าบ้านพังกก

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านพังกก หมู่ที่ ๑ ตำบลสนามชัย อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

(๒๘) มาหน้าบ้านสนามไชย

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านสนามชัย หมู่ที่ ๒ ตำบลสนามชัย อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

(๒๙) มาหน้าบ้านจาก

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านจาก หมู่ที่ ๓ ตำบลคลองรี อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

(๓๐) มาหน้าบ้านคลองหรี

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านคลองรี หมู่ที่ ๕ ตำบลคลองรี อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา

(๓๑) มาหน้าบ้านโพไสมัย (โพสมัย : ผู้ศึกษา)

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านโพธิ์ใหม่ หมู่ที่ ๒ ตำบลคลองรี อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา

สิ้นแขวงเมืองระโนด

(๓๒) มาหน้าบ้านท่าคุระ

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านท่าคุระ หรือวัดท่าทอง หมู่ที่ ๙ ตำบลคลองรี อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา

(๓๓) ไปที่พะโคะ มาหน้าบ้านพะโคะ

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านพะโคะ ตำบลชุมพล อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา

(๓๔) มาหน้าบ้านฉะลอน

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านชะลอน ตำบลดีหลวง อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา

(๓๕) มาหน้าบ้านวัดกระ

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านวัดกระ หมู่ที่ ๔ ตำบลชุมพล อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา

(๓๖) มาหน้าบ้านวัดพะโด

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านประดู่ ตำบลบ่อตรุ อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา

(๓๗) มาหน้าบ้านวัดเจดีย์งาม

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านเจดีย์งาม ตำบลบ่อตรุ อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา

สิ้นแขวงเมืองพะโคะ

(๓๘) ฆาหน้าบ้านสามบ่อ

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านสามบ่อ หมู่ที่ ๑ ตำบลวัดสน อำเภอระโนด
จังหวัดสงขลา

(๓๙) ฆาหน้าบ้านนก

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านนก หมู่ที่ ๒ ตำบลวัดสน อำเภอระโนด
จังหวัดสงขลา

(๔๐) ฆาหน้าบ้านวัดสน

ขยายความ ปัจจุบัน คือ วัดสน ตั้งอยู่ในตำบลวัดสน หมู่ที่ ๓ อำเภอระโนด
จังหวัดสงขลา

(๔๑) ฆาหน้าบ้านกระร่า

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านกาหระ หมู่ที่ ๒ ตำบลโรง อำเภอกระเสสินธุ์
จังหวัดสงขลา

(๔๒) ฆาหน้าบ้านพังยาง

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านพังยาง หมู่ที่ ๒ ตำบลพังยาง อำเภอระโนด
จังหวัดสงขลา

(๔๓) ฆาหน้าบ้านพระทอง

ขยายความ บ้านพระทอง สันนิษฐานว่า น่าจะเป็นบ้านโคกทอง ในปัจจุบัน
ตั้งอยู่ในตำบล ระโนด อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา เดิมบ้านโคกทองมีวัดที่มี
พระพุทธรูปทองประดิษฐานอยู่ ตอนหลังย้ายวัดไปตั้งที่บ้านหัวเค็ด จึงได้นำ
พระพุทธรูปทองไปประดิษฐานที่วัดที่สร้าง ณ บ้านหัวเค็ด ชื่อว่าวัดหัวเค็ด บ้าน
โคกทอง. (ม.ป.ป.). ออนไลน์

(๔๔) ฆาหน้าบ้านระโนด

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านระโนด ตั้งอยู่ในตำบลระโนด อำเภอระโนด
จังหวัดสงขลา

(๔๕) คลองเขตเกาะน้ำเข้า

ขยายความ ปัจจุบัน น่าจะเรียกว่า “คลองเกาะน้ำรอบ” จากการสืบถาม ไม่มีใครรู้จักคลองเขตเกาะน้ำเข้า คลองดังกล่าวน่าจะเป็น “คลองแดน” ซึ่งเป็นคลองที่กั้นเขตแดนระหว่างอำเภอระโนดจังหวัดสงขลา กับอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช “คลองแดน” เป็นคลองที่มีคลองสามสายมาบรรจบกัน คือ คลองระโนด คลองชะอวดและคลองหัวไทร เป็นพื้นที่ที่น้ำคลองไหลผ่านพื้นที่บ้านปากกระวะโดยรอบ คลองแดนผ่านพื้นที่รอบ ๆ หมู่บ้านชือใด ก็เรียกชื่อคลองตามชื่อหมู่บ้านนั้น เช่น คลองปากกระวะ คลองบางแขยง เป็นต้น

เขตแดนข้างฝ่ายป(ละ)ท่า เมืองสงขลาเท่านี้

เข้าแขวงเมืองนคร

(๔๖) มาหน้าบ้านปากกระวะ

ขยายความ ปัจจุบัน บ้านปากกระวะ สังกัดอยู่ในสองจังหวัด คือบ้านปากกระวะ ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๑ ตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา กับบ้านปากกระวะ หมู่ที่ ๕ ตำบลหน้าสตน อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยชาวบ้านปากกระวะถูกแยกออกเป็นสองจังหวัด จากสองฝั่งคลอง คือคลองแดนซึ่งติดเขตอำเภอระโนด จังหวัดสงขลาฝั่งหนึ่ง กับติดเขตอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราชอีกฝั่งหนึ่ง

(๔๗) มาหน้าสารเจาไมยประกา...

ขยายความ ยังไม่พบข้อมูลว่า คือสถานที่ใด

(๔๘) มาหน้าเขาพระบาท

ขยายความ ปัจจุบัน ตำบลเขาพระบาท อยู่ในอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

(๔๙) มาหน้าบ้านบางกะหรน

ขยายความ จากการสอบถามข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ ไม่ปรากฏชื่อบ้านบางกะหรน แต่มีชื่อ “บ้านบางทรง” สันนิษฐานว่าบ้านบางกะหรน ปัจจุบันน่าจะ คือ บ้านบางทรง หมู่ที่ ๗ ตำบลขนานนก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ธนาวุฒิ เนียมรินทร์ “การสื่อสารส่วนบุคคล” ๙ มีนาคม ๒๕๖๘

(๕๐) มาหน้าบ้านระโงะ

ขยายความ ปัจจุบันน่าจะ คือ “บ้านหน้าโฮ” ซึ่งปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๗ ตอนที่ ๑๔๔ ลงวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๒๓ ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องตั้งและเปลี่ยนเขตตำบลในท้องที่อำเภอหัวไทรและอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ความว่า ตั้งตำบลเกาะเพชรในท้องที่อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยให้มีเขตปกครอง รวม ๗ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๖ โอนจากหมู่ที่ ๘ (บ้านหน้าโฮ) ตำบลหน้าสตน...

(๕๑) มาหน้าโกฏกชุมพุก

ขยายความ ปัจจุบันน่าจะ คือ บ้านหน้าโกฏ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลขนานาก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในบันทึกเส้นทางเขียนว่า “มาหน้าโกฏกชุมพุก” สันนิษฐานว่า กชุมพุก คือ กระชุมพุก หรือตะลุมพุก ซึ่งเป็นชื่อปลา ที่ชาวปักษ์ใต้เรียกสั้น ๆ ว่า ปลาหลุมพุก ทำนองเดียวกับชื่อ แหลมตะลุมพุก ที่ว่ามีปลาชนิดนี้ชุกชุม ซึ่งในบันทึกเส้นทางเขียนว่า “แหลมชุมพุก”

(๕๒) มาหน้าบ้านปากพะนัง

ขยายความ ปัจจุบันคือ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

(๕๓) มาหน้าแหลมชุมพุก

ขยายความ ปัจจุบันคือตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช คำว่า “ตะลุมพุก” หรือ “กระลุมพุก” เป็นชื่อของปลาชนิดหนึ่ง เคยมีชุกชุมในบริเวณปลายแหลมแห่งนี้ ชาวบ้านจึงเรียกแหลมนี้ว่า แหลมตะลุมพุก อนึ่ง ปลาตะลุมพุก หรือปลากระลุมพุก ชาวปักษ์ใต้เรียกว่า “ปลาหลุมพุก”

(๕๔) มาหน้าปากน้ำนครเท

ขยายความ ปากน้ำนคร ปัจจุบัน คือ ตำบลปากนคร เป็นปากน้ำเมืองนครศรีธรรมราช ก่อนที่จะไหลออกสู่อ่าวไทย เป็นเส้นทางติดต่อกับตัวเมืองนครศรีธรรมราช ตั้งแต่อดีตไม่ว่าจะเป็นเส้นทางเดินทัพหรือการเดินทางระหว่างแหลมตะลุมพุกสู่เมืองนครศรีธรรมราช มาหน้าปากเมืองนครเห็นเขานอกโคลง (โครง : ผู้ศึกษา) เมือง

(๕๕) มาหน้าบ้านกราย

ขยายความ ปัจจุบัน คือ ตำบลกลาย อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนที่มาของชื่อ “กลาย” มาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพของปากน้ำกลายในฤดูน้ำหลาก ซึ่งเปลี่ยนแปลงสภาพอยู่เสมอตามความรุนแรงของกระแสน้ำที่กัดเซาะตลิ่ง ประวัติความเป็นมา. องค์การบริหารส่วนตำบลกลาย.ออนไลน์

(๕๖) มาหน้าบ้านปากพูน

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านปากพูน ตำบลปากพูน สังกัดเทศบาลตำบลปากพูน อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นชื่อสะท้อนถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีปากน้ำ “พูน” หรือ “ล้น” ขึ้นไป ปากพูนเป็นร่องน้ำที่เป็นเส้นทางคมนาคมจากอ่าวไทยสู่เมืองนครศรีธรรมราชเช่นเดียวกับปากนคร เทศบาลเมืองปากพูน.ออนไลน์

(๕๗) มาหน้าแหลมคอกวาง

ขยายความ ปัจจุบัน คือ แหลมเขาคอกวาง หมู่ที่ ๑ ตำบลลิซล อำเภอลิซล จังหวัดนครศรีธรรมราช

(๕๘) มาหน้าเขาสุชน (๕๙) มาหน้าเขาฉะนอม

ขยายความ เขาสุชนและเขาฉะนอม ปัจจุบันคือ เขาพลายดำ หรือพลายจำเริญ ภูเขาตั้งกล่าวตั้งอยู่ในพื้นที่รอยต่อของสองอำเภอ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ อำเภอสิชลและอำเภอขนอม สำหรับชื่อ “สุชน” ที่เปลี่ยนเป็น “สิชล” นั้น มีที่มาจากพระรัตนธัษณีสัทธิธรรมราช เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ไปตรวจราชการฝ่ายสงฆ์ที่อำเภอสุชน เห็นว่าที่สุชนนี้ น้ำดี ใสสะอาดบริสุทธิ์และจิตสนิท จึงได้เปลี่ยนชื่อจากสุชน เป็นสิชล และทางราชการได้ใช้ชื่อ “สิชล” ตั้งแต่นั้นมา โดยมีหลวงอนุสรสิทธิกรรม (บัว ณ นคร) เป็นนายอำเภอคนแรก สำหรับชื่อ “ฉะนอม” ปัจจุบัน คือ อำเภอขนอม สำหรับที่มาของชื่อ ขนอม ยังสันนิษฐานเป็นหลายทาง จึงไม่นำมาสรุปไว้ในที่นี้ ประวัติอำเภอสิชล. ออนไลน์

(๖๐) มาหน้าเกาะหลักหน้าเมืองท่าทอง

ขยายความ ปัจจุบัน เกาะหลักอยู่ในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

มีอาณาเขตทิศใต้ติดต่อกับอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราชและอำเภอ
กาญจนดิษฐ์ ซึ่งอำเภอกาญจนดิษฐ์เดิมชื่อว่า “เมืองท่าทอง” ต่อมาพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้เปลี่ยนชื่อ “ท่าทอง” เป็น “กาญจนดิษฐ์”
(กาญจนะ แปลว่าทอง ดิษฐ์ หรือ ดิษฐ์ แปลว่าท่าน้ำ : ผู้ศึกษา) กาญจนดิษฐ์ จึง
แปลว่าท่าทอง นั่นเอง เมืองกาญจนดิษฐ์. ออนไลน์

(๖๑) ฆาหน้าเกาะช่องอ่างทอง

ขยายความ ปัจจุบัน คือ หมู่เกาะอ่างทอง อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง
เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่มีลักษณะเป็นหมู่เกาะในอ่าวไทย ประกอบด้วยเกาะ
ต่าง ๆ จำนวน ๔๒ เกาะ ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลอ่างทอง อำเภอเกาะสมุยจังหวัด
สุราษฎร์ธานี อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและ
พันธุ์พืช. ออนไลน์

(๖๒) ฆาหน้าเมืองไชยา

ขยายความ ปัจจุบัน คือ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอาณาเขต ทิศ
ตะวันออกติดต่อกับอ่าวไทย

(๖๓) ฆาหน้าเขาพะสง

ขยายความ ปัจจุบัน คือ เขาประสงค์ ตั้งอยู่ที่ตำบลวัง อำเภอท่าชนะ
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

(๖๔) ฆาหน้าหลังสวน

ขยายความ ปัจจุบัน คือ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร มีอาณาเขตด้าน
ตะวันออกติดต่อกับอ่าวไทย

(๖๕) ฆาหน้าเขาจำเียง

ขยายความ ปัจจุบัน เขาจำเียง ตั้งอยู่ที่ตำบลละอุ่นเหนือ อำเภอละอุ่น
จังหวัดระนอง มีอาณาเขตทางทิศใต้ติดต่อกับอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร และ
อำเภอเมืองระนอง กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. ประวัติความเป็น
มา-สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอละอุ่น. ออนไลน์

(๖๖) ฆาหน้าเกาะกุลาตำทอง

ขยายความ ปัจจุบันเกาะกุลา หรือเรียกกันทั่วไปว่า เกาะกุลาดีทองเป็น เกาะเล็ก ๆ ในตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร อยู่ในการดูแลของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร จังหวัดชุมพร บริเวณรอบ ๆ เกาะเต็มไปด้วยแนวปะการังที่สวยงาม และสัตว์ทางทะเลหลากหลายชนิด เกาะกุลา. ออนไลน์

(๖๗) มาหน้าเขากระวี

ขยายความ สันนิษฐานว่า น่าจะเป็นเขาสวี หรือดอยตาปิง ซึ่งเป็นจุดชมวิภูเขาและทะเลหมอก ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านบนดอย ตำบลเขาทะเล อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ดอยตาปิง. ออนไลน์

(๖๘) มาหน้าเกาะปะทัด

ขยายความ สันนิษฐานว่า น่าจะเป็น “เกาะพิทักษ์” เดิมมีชื่อว่า “เกาะผีหัก” เพราะเมื่อชาวประมงผ่านมาทางหน้าเกาะ จะเห็นเป็นคนกำลังกัวมือเรียก แต่เมื่อเข้าไปใกล้ก็ไม่พบใคร ต่อมาเมื่อชาวบ้านไปตั้งหลักแหล่งอยู่จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น “เกาะพิทักษ์” เพื่อความเป็นสิริมงคล เกาะพิทักษ์ อบจ. ชุมพร. ออนไลน์

(๖๙) มาหน้าเกาะมะพร้าว

ขยายความ เกาะมะพร้าว เป็นเกาะขนาดเล็ก ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร ตำบลหาดทรายรี อำเภอเมืองชุมพร ห่างจากฝั่งแผ่นดินใหญ่ ๑ กิโลเมตร มีหาดทรายสีขาวนวล ยาวประมาณ ๑๐๐ เมตร บนเกาะมีภูมิทัศน์สวยงาม มีแนวปะการังที่สมบูรณ์ เกาะมะพร้าว ชุมพร - ททท. ออนไลน์

(๗๐) มาหน้าเกาะแรด

ขยายความ เกาะแรด เป็นเกาะที่มีรูปร่างเหมือนแรด อยู่ทางด้านใต้ของทะเลชุมพร ชาวบ้านเรียกกันว่า “เกาะอีแรด” อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร เกาะแรด เกาะทางตอนใต้ของทะเลชุมพร. ออนไลน์

(๗๑) มาหน้าเกาะฟัก

ขยายความ ยังไม่พบข้อมูลชื่อ “เกาะฟัก”

(๗๒) ฆาหน้าเกาะง่าม หน้าเมืองชุมพร

ขยายความ ปัจจุบัน คือ หมู่เกาะง่าม เช่น เกาะหินหลักง่าม เกาะง่ามใหญ่ เกาะง่ามน้อย และเกาะหลักง่าม เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางทะเล มีจุดดำน้ำที่มีชื่อเสียงของทะเลชุมพร หมู่เกาะง่ามที่เที่ยวทะเลชุมพร. ออนไลน์

(๗๓) ฆาหน้าเกาะตะเฒ่า

ขยายความ ปัจจุบัน คือ เกาะจระเข้ เป็นเกาะขนาดเล็กในอ่าวทุ่งวัวแล่น อยู่เหนือสุดของอุทยานแห่งชาติในเขตอำเภอปะทิว อยู่ห่างจากชายฝั่งประมาณ ๑๑ กิโลเมตร เกาะมีแนวปะการังและดอกไม้ทะเล มีฝูงปลาหลากหลายชนิดอาศัยอยู่ชุกชุม ด้านทิศตะวันตก มีหาดหินและหาดทรายขาวนวล เกาะจระเข้ - จังหวัดชุมพร. ออนไลน์

(๗๔) ฆาหน้าบางสน

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านบางสน ตำบลบางสน อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร อ่าวบางสนมีหาดทรายที่สวยงาม เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ชุมพร ระบบฐานข้อมูลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. ออนไลน์

(๗๕) ฆาหน้าเกาะไข่

ขยายความ เกาะไข่ เป็นเกาะอยู่ในอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร รายชื่อเกาะของประเทศไทยฝั่งอ่าวไทย. หน้า ๑๙, ออนไลน์

(๗๖) ฆาหน้าเกาะ เกาะเปิด เกาะไก่ เกาะ... หน้าเมืองปะทิว

ขยายความ ชื่อ เกาะเปิด เกาะไก่ ไม่ปรากฏในข้อมูลปัจจุบัน ส่วนอีกเกาะหนึ่งตัวอักษรเลื่อนอ่านไม่ได้ ศึกษาจากข้อมูลรายชื่อเกาะของประเทศไทยฝั่งอ่าวไทย มีชื่อเกาะร้านเปิด เกาะร้านไก่ ในเขตอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร รายชื่อเกาะของประเทศไทยฝั่งอ่าวไทย. หน้า ๑๙

(๗๗) ฆาหน้าเขากระป๋อง

ขยายความ ไม่ปรากฏข้อมูลเขากระป๋อง หรือเขาร้านเปิด มีแต่เกาะร้านเปิด ดัง (๗๖)

(๗๘) มาหน้าบ้านวังพงแดง

ขยายความ ไม่ปรากฏข้อมูลบ้านวังพงแดง มีแต่บ้านวังพง ในอำเภอ
ปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(๗๙) มาหน้าเกาะร้านเปิด ร้านไก่

ขยายความ สันนิษฐานว่า อาจเขียนซ้ำ เพราะข้อความอยู่ในบรรทัดตรงกับข้อความเดิมในบรรทัดบน (ลำดับที่ ๗๖)

(๘๐) หน้าบางสะพานน้อย

ขยายความ ปัจจุบันคือ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
มีอาณาเขตด้านตะวันออกติดต่อกับอ่าวไทย

(๘๑) มาหน้าเกาะพิริง

ขยายความ ไม่ปรากฏชื่อเกาะพิริง แต่มีชื่อเกาะหัวหิน อยู่ในเอกสารรายชื่อเกาะของประเทศไทยในฝั่งอ่าวไทย เกาะหัวหินอยู่ในเขตอำเภอบางสะพาน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(๘๒) มาหน้าบางสะพานใหญ่

ขยายความ ปัจจุบัน คือ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มี
อาณาเขตด้านตะวันออก ติดต่อกับอ่าวไทย

(๘๓) มาหน้าเขาแม่รำพึง

ขยายความ เขาแม่รำพึง ตั้งอยู่ที่ตำบลแม่รำพึง อำเภอบางสะพาน จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์

(๘๔) มาหน้าทับสะแก ขยายความ ปัจจุบัน คือ อำเภอทับสะแก จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ มีอาณาเขตด้านทิศตะวันออกติดต่อกับอ่าวไทย

(๘๕) มาหน้าเกาะร่ำร่า

ขยายความ เกาะร่ำร่า อยู่ในอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(๘๖) มาหน้าเกาะจาน

ขยายความ เกาะจานอยู่ในอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(๘๗) มาหน้าเขาหวาน

ขยายความ “เขาหวาน” น่าจะเป็น “เขาواه” แต่การออกเสียงแบบคน

ถิ่นใต้ อาจจะออกเสียงเป็นเสียงสูง เช่น จ่านง เป็น จ่าหนง เขาวาฬ ก็ออกเสียงเป็น เขาวาน ได้ “เขาวาฬ” ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นำเที่ยวประจวบคีรีขันธ์. ออนไลน์

(๘๘) ฆาหน้าเกาะงูเหลือม

ขยายความ ปัจจุบัน คือ เกาะเหลื่อม หรือเกาะเหลื่อม ตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะหลัก อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อาจเป็นไปได้ว่าเดิมเรียกว่าเกาะงูเหลือมเพราะในตำบลเกาะหลัก ซึ่งเป็นที่ตั้งของเกาะเหลื่อม หรือเกาะเหลื่อม มีชื่อบ้านหนองงูเหลือมอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ บ้านหนอง งูเหลือม. ออนไลน์

(๘๙) ฆาหน้าเกาะเพล้ามวก

ขยายความ จากการสืบค้นไม่ปรากฏชื่อ “เกาะเพล้ามวก” จึงสันนิษฐานว่าอาจเป็น “เขาล้อมหมวก” ซึ่งตั้งอยู่ในเขตของกองบินที่ ๕ ซึ่งเป็นเขาที่ติดอยู่กับอ่าวมะนาว ตำบลหลัก อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยลักษณะของภูเขาภูเขานี้เป็นภูเขาหินปูนที่ตั้งอยู่ติดกับทะเล มีความสูงอยู่ที่ประมาณ ๓๐๐ เมตร ชมวิวสวย ๓๖๐ องศา บนเขาล้อมหมวก ประจวบคีรีขันธ์ - ททท. ออนไลน์

(๙๐) ฆาหน้าม่องลัย

ขยายความ ปัจจุบัน คือ วนอุทยานเขาตม่องลัย ตั้งอยู่ที่ตำบลอ่าวน้อย อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(๙๑) ฆาหน้าเขาแดง

ขยายความ เขาแดง ปัจจุบันอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(๙๒) ฆาหน้าเกาะนมสาว

ขยายความ เกาะนมสาว ตั้งอยู่ในอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(๙๓) ฆาหน้าสามร้อยยอด

ขยายความ ปัจจุบัน คือ อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(๙๔) มหาน้ำเกาะตะเกียบ

ขยายความ ในบันทึก หนังสือбуд เขียนว่า “เกาะตะเกียบ” แต่จริง ๆ คือ “เขาตะเกียบ” ลักษณะของเขาตะเกียบนั้น มีลักษณะเด่นคือ มีภูเขายื่นออกมาด้านนอกทะเล จึงอาจชวนให้เรียกว่า “เกาะตะเกียบ” ก็เป็นไปได้ เขาตะเกียบ ตั้งอยู่ที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หาดเขาตะเกียบ. ออนไลน์

(๙๕) มหาน้ำกุย ปราม

ขยายความ คือม้าน้ำเมืองกุยบุรี และปรามบุรีตามลำดับ ปัจจุบันคืออำเภอกุยบุรี และอำเภอปรามบุรี ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(๙๖) มหาน้ำเขาพระเจ้าหล่าย

ขยายความ เขาพระเจ้าหล่าย คือ “เขาเจ้าลาย” ตั้งอยู่ที่ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี (ตำนานตาม่องล่าย เชื่อมโยงกับชื่อพระเจ้าลาย (หล่าย) เขาเจ้าลาย เขา / หาดแม่รำพึง เขาล้อมหมวก แหลมงอบ เกาะกระบุง เกาะนมสาว เขาตาม่องล่าย ซึ่งเป็นชื่อเกาะ ภูเขา แหลม และหาดหาดทรายในอำเภอไทย ซึ่งผู้สนใจสามารถค้นคว้าศึกษาได้)

(๙๗) มหาน้ำเขาแหลมหลวง

ขยายความ หาดแหลมหลวง ตั้งอยู่ที่ตำบลผักเปื้อน อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

(๙๘) มหาน้ำบ้านปากทะเล

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บ้านปากทะเล มีหมู่บ้านในปากทะเล กับหมู่บ้านนอกปากทะเล ตำบลปากทะเล อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ศุภภาพิชญ์ คำจันทร์. บ้านปากทะเล. (๒๐๒๓). ออนไลน์

(๙๙) มหาน้ำบ้านแหลม

ขยายความ ปัจจุบัน คือ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

(๑๐๐) ปากน้ำเมืองเพชรบุรี

ขยายความ แม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำสำคัญของจังหวัดเพชรบุรี มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาตะนาวศรี ในเขตอำเภอแก่งกระจาน ไหลไปทางทิศเหนือถึงจุดที่แม่น้ำ

กลอยไหลมาบรรจบ จึงวกไปทางทิศตะวันออกและไหลลงทางตะวันออกเฉียงใต้
เข้าเขตอำเภอท้ายาง เมื่อถึงจุดที่ห้วยหินเพลิงไหลมาบรรจบ จึงเปลี่ยนทิศทางไป
ยังทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ไหลผ่านเขตอำเภอบ้านลาด อำเภอเมืองเพชรบุรี และ
อำเภอบ้านแหลม ก่อนไหลลงสู่อ่าวไทย แม่น้ำเพชรบุรี. ออนไลน์

(๑๐๑) มหาน้ำบางตะบูน

ขยายความ ปัจจุบัน คือ บางตะบูน มีอ่าวชื่ออ่าวบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม
จังหวัดเพชรบุรี เป็นจุดที่แม่น้ำบางตะบูน หรือคลองบางตะบูนแยกออกจากแม่น้ำ
เพชรบุรีและไหลออกสู่ทะเล อ่าวบางตะบูนที่เกี่ยวเพชรบุรีสัมพันธ์แสนท์ เมือง
ทะเลใกล้กรุงเทพฯ. ออนไลน์

(๑๐๒) มหาน้ำปากน้ำแม่กลอง

ขยายความ แม่น้ำแม่กลอง เกิดจากแม่น้ำแควใหญ่และแม่น้ำแควน้อยไหล
มารวมกัน ที่อำเภอเมืองกาญจนบุรี ไหลผ่านจังหวัดราชบุรีและจังหวัดสมุทรสงคราม
ก่อนไหลลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม ตรงตำบลบางจะเกร็งและตำบล
แหลมใหญ่ แม่น้ำแม่กลอง. ออนไลน์

(๑๐๓) มหาน้ำปากน้ำเมืองสมุทรสงคราม

ขยายความ เมืองสมุทรสงคราม คือ เมืองสมุทรสงครามในปัจจุบัน
เดิมคือเมืองแม่กลอง มีชื่อเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกในแผ่นดินสมเด็จพระ
พระบรมไตรโลกนาถ (ครองราชย์ พ.ศ. ๑๙๙๑ - ๒๐๓๑) เจ้าเมืองมีชื่อตำแหน่งว่า
พระสมุทรสงคราม ชื่อแม่กลองถูกเปลี่ยนไปหลายครั้ง จนภายหลังได้เปลี่ยนเป็น
สมุทรสงคราม ตามนามบรรดาศักดิ์เจ้าเมือง สมุทรสงครามเมืองที่มีมาแต่สมัยสมเด็จพระ
พระบรมไตรโลกนาถ. ออนไลน์

(๑๐๔) มหาน้ำบ้านสาขลา

ขยายความ บ้านสาขลา เป็นชุมชนเก่าแก่ ซึ่งปัจจุบันประกอบเป็นหมู่ที่
๓, ๔, ๕ และ ๗ ของตำบลนาเกลือ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ
บ้านสาขลา. ออนไลน์

(๑๐๕) มาถึงสันดรปากน้ำเจ้าพญา

ขยายความ สันดอนปากน้ำเจ้าพระยา เกิดจากแม่น้ำชนกันระหว่างน้ำจืดกับน้ำทะเล เป็นระยะทางยาวเกือบ ๑๐ กิโลเมตร ซึ่งเรียกว่า “สันดอนปากแม่น้ำเจ้าพระยา” เวลานั้นจะเห็นหาดโคลนผุดขึ้นเป็นแนวยาวเหยียด สันดอนทำให้เรือใหญ่ไม่สามารถเข้ามาจอดเทียบท่าได้ ต้องมีการขนถ่ายเข้ามา ภายหลังจึงมีการขุดลอกสันดอน เพื่อให้เรือใหญ่เข้ามาเทียบท่าได้ ปพนธ์ เกตุวงศ์ (๒๕๔๔, เมษายน). ย้อนรอยอดีตปากแม่น้ำเจ้าพระยา “กว่าที่การทำเรือฯ จะขุดลอกสันดอนได้”. ออนไลน์ไป

ข้อมูลศึกษา

๑. จดหมายกำหนดระยะทางตามทะเลมีมาแต่ก่อนตามโบราณ ให้นำเป็นการจดบันทึกบอกเล่า การเดินทางทางเรือจากเมืองสงขลาจนถึงปากน้ำเจ้าพระยา โดยตอนต้นได้สรุปการเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่ง โดยระบุจำนวนวัน ดังนี้

ออกจากเมืองสงขลาไปถึงสามบ่อ เขาพระบาท และแหลมชุมพุก (แหลมตะลุมพุก) ใช้เวลาช่วงละ ๓ วัน รวม ๙ วัน

จากแหลมตะลุมพุก เดินทางต่อไปถึงปากน้ำเมืองนคร แหลมคอกวางและเขาฉะนอม (ชนอม) ใช้เวลาช่วงละ ๓ วัน รวม ๙ วัน (นับแต่ออกจากเมืองสงขลา มาใช้เวลาเดินทางรวม ๑๘ วัน)

จากเขาฉะนอม (ชนอม) เดินทางถึงช่องอ่างทอง หน้าเมืองไชยา ใช้เวลา ๓ วัน เดินทางถึงเขาจำเริญใช้เวลา ๖ วัน แล้วเดินทางต่อมาถึงเกาะหงม (เกาะง่าม) หน้าเมืองชุมพร

มาถึงเขาช่องพระ หน้าเมืองปะทิว

มาถึงเขาแม่รำพึง

มาถึงเกาะจาน

มาถึงเขาม่องล่าย

มาถึงเขาสามร้อยยอด

มาถึงเขาพระเจ้าลาย

มาถึงปากน้ำเจ้าพระยา

ใช้เวลาเดินทางช่วงละ ๓ วัน (นับเวลาเดินทางจากช่องอ่างทอง หน้าเมืองไชยา จนถึงปากน้ำเจ้าพระยา ใช้เวลาเดินทาง ๓๓ วัน)

รวมเวลาเดินทางจากเมืองสงขลาถึงปากน้ำเจ้าพระยา จำนวน ๕๑ วัน

๒. หลังจากข้อความข้างต้น เป็นการบันทึกสถานที่ที่เดินทางผ่านตั้งแต่
ออกจากเมืองสงขลาจนถึงสันดอนปากน้ำเจ้าพระยา จากบันทึกว่า

“ออกจากเมืองสงขลา เขาแดงอยู่ข้างตะวันตก เขาตังควนอยู่ข้างตะวันออก” ทำให้นึกถึงการออกเรือว่าน่าจะออกมาจากบริเวณทะเลสาบสงขลา ออกสู่
ทะเลหลวง (อ่าวไทย) ได้บันทึกว่า

“ข้ามหางออกมาแล้ว เกาะหนูอยู่ข้างขวา เกาะแมวอยู่ข้างซ้าย” จากนั้น
ได้บันทึกว่า ระยะทางแล้วมาหน้าประตูไซ ... กล่าวไปตามลำดับ โดยสถานที่ที่ระบุ
ว่าได้ผ่านไปนั้น เป็นบริเวณที่ผ่านซึ่งรวมสถานที่ที่ตั้งอยู่บนแผ่นดินลึกเข้าไป ที่ไม่ใช่
เฉพาะสถานที่ที่อยู่ติดชายฝั่งทะเลเท่านั้น

๓. ในส่วนของการจดบันทึกสรุประยะทาง มีเนื้อความระบุสถานที่
แห่งหนึ่งว่า “มาถึงเกาะหงมหน้าเมืองชุมพร” แต่เมื่อบันทึกลำดับสถานที่ที่
เดินทางได้บันทึกว่า “มาหน้าเกาะง่ามหน้าเมืองชุมพร” ดังนั้นเป็นไปได้ว่าในหน้า
สรุประยะทางอาจเขียนคลาดเคลื่อนไป จากเกาะง่ามเป็นเกาะหงม

๔. สำหรับสถานที่ที่ระบุไว้ในบันทึกว่า เป็นสถานที่นับแต่ออกจากเมือง
สงขลาถึงปากน้ำเจ้าพระยา ไม่นับชื่อเขาแดง เขาตังควน เกาะหนูและเกาะแมว มี
สถานที่ที่บันทึกไว้จำนวน ๑๐๕ ชื่อ และส่วนใหญ่ยังเป็นชื่อที่ใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน

ส่วนชื่อสถานที่ที่ไม่ตรงกับปัจจุบัน อาจผิดเพี้ยนเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา
จากการสอบถามบุคคลในพื้นที่ พอลจะสันนิษฐานได้ว่า ชื่อที่ปรากฏในบันทึกอาจจะ
เป็นชื่อในปัจจุบัน ดังนี้

๔.๑ บ้านพังหั่ว

ในบันทึก บ้านพังหั่ว อยู่ถัดมาจากบ้านบ่อสระ และถัดจากบ้านพังหั่ว
คือ บ้านวัดกะตือหลวง ปัจจุบันไม่ปรากฏชื่อ บ้านพังหั่ว แต่มีชื่อ “บ้านพังหั่วแตก”
หมู่ที่ ๓ ตำบลชิงโค อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

๔.๒ บ้านปะยาง

ในบันทึก บ้านปะยาง อยู่ถัดมาจากพังลิ้ง พังหลวง และถัดจากบ้านปะยาง ในบันทึกระบุว่า “มาหน้าบ้านบ่อแดง” ปรากฏว่าปัจจุบัน มีชื่อ “บ้านห้วยยาง” ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๑ ตำบลวัดจันทร์ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นบริเวณที่น่าจะใช้ “บ้านปะยาง” ตามบันทึก

นอกจากนั้น ชื่อ “บ้านห้วยยาง” ยังปรากฏอยู่ในรายงานว่าด้วยการตรวจราชการแหลมมลายู ในพระราชอาณาเขต ร.ศ. ๑๑๓ ข้อ ๓๐๓ เรื่องจำนวนบ้าน เรือนและวัด ก่อน พ.ศ. ๒๔๔๐ (ร.ศ. ๑๑๓ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๙๗) ทายาทตระกูลรัตนปราการร่วมกับสถาบันทักษิณคดีศึกษา. (๒๕๒๘).

๔.๓ บ้านแหลมพะวง

ในบันทึก บ้านแหลมพะวง อยู่ถัดมาจากวัดบ่อดาน และถัดไปจากบ้านแหลมพะวงได้ระบุว่า “มาหน้าบ้านวัดกระทิงพระ” จึงสันนิษฐานว่า บ้านแหลมพะวง น่าจะคือ “บ้านแหลมวัง” ในปัจจุบัน ซึ่งชื่อ “บ้านแหลมวัง” ปรากฏอยู่ในรายงานว่าด้วยการตรวจราชการแหลมมลายู ในพระราชอาณาเขต ร.ศ. ๑๑๓ ข้อ ๓๐๓ เรื่องจำนวนบ้าน เรือนและวัด ก่อน พ.ศ. ๒๔๔๐ ทายาทตระกูลรัตนปราการร่วมกับสถาบันทักษิณคดีศึกษา. (๒๕๒๘).

๔.๔ คลองเขตเกาะน้ำเข้า

ในบันทึก ครองเขตเกาะน้ำเข้า อยู่ถัดมาจากหน้าบ้านระโนด และถัดจาก “คลองเขตน้ารอบ” คือ “มาหน้าบ้านปากกระวะ” จึงสันนิษฐานว่า คลองเขตเกาะน้ำเข้า น่าจะคือ “คลองเกาะน้ำรอบ” ในปัจจุบัน เนื่องจากรอบ ๆ พื้นที่บ้านปากกระวะ มีคลองแดนซึ่งกั้นเขตแดนอำเภอรโนดกับอำเภอหัวไทร ไหลผ่าน เมื่อคลองแดนไหลผ่านพื้นที่ใดของปากกระวะ ก็เรียกชื่อคลองตามชื่อบ้านที่ไหลผ่านรอบ ๆ ปากกระวะ จึงมีชื่อคลองที่ไหลผ่าน ๓ ชื่อ คือ คลองแดน คลองบางแขยง และคลองหัวไทร พัทักษ์ พัทักษ์ธรรม. “สื่อสารส่วนบุคคล” (๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๓).

๔.๕ บ้านบางกระหรณ

ในบันทึก บ้านบางกระหรณ อยู่ถัดมาจาก หน้าเขาพระบาท ถัดไปจาก บ้านบางกระหรณ คือ บ้านระโงะ ปัจจุบันไม่มีชื่อบ้านบางกระหรณ แต่มีชื่อ “บ้านบางหรง” จึงสันนิษฐานว่า ชื่อบ้านบางกระหรณในบันทึก น่าจะเป็นชื่อ “บ้านบางหรง” หมู่ที่ ๗ ตำบลขนานนา อำเภอบางแพ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปัจจุบัน ธานี นิยมรินทร์. “สื่อสารส่วนบุคคล” (๙ มีนาคม ๒๕๖๘).

๔.๖ บ้านระโงะ

ในบันทึก บ้านระโงะ อยู่ถัดมาจากบ้านบางกระหรณ และถัดไปจากบ้าน ระโงะ คือ บ้านหน้าโกฏกชุมพุก ปัจจุบันมีชื่อ “บ้านหน้าโฮ” และยังปรากฏใน ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๗ ตอนที่ ๑๔๔ ๑๖ กันยายน ๒๕๒๓. ประกาศกระทรวง มหาดไทย เรื่องแต่งตั้งและเปลี่ยนเขตตำบลในท้องที่อำเภอหัวไทรและอำเภอสกล จังหวัดนครศรีธรรมราช ความว่า ตั้งตำบลเกาะเพชร ในท้องที่อำเภอหัวไทร จังหวัด นครศรีธรรมราช โดยให้มีเขตปกครอง รวม ๗ หมู่บ้าน คือ ... หมู่ที่ ๖ โอนจากหมู่ที่ ๘ (บ้านหน้าโฮ) ตำบลหน้าสตน ...

จึงสันนิษฐานว่า “บ้านระโงะ” ในบันทึก น่าจะเป็นชื่อ “บ้านหน้าโฮ” ในปัจจุบัน

๔.๗ เกาะเปล้ามวก

ในบันทึก เกาะเปล้ามวก อยู่ถัดมาจากเกาะงูเหลือม หรือเกาะเหลื่อมใน ปัจจุบัน และถัดไปจากเกาะเปล้ามวก คือ มาน้ำมองไหล จากการสืบค้นไม่ปรากฏ ชื่อ “เกาะเปล้ามวก” แต่มีชื่อ “เขาล้อมหมวก” ตั้งอยู่ในเขตกองบินที่ ๕ ซึ่งเป็น เขตที่ติดต่อกับอำเภอนาว ตำบลหลัก อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ โดยลักษณะของภูเขาภูเขานี้เป็นภูเขาหินปูนที่ตั้งอยู่ติดกับทะเล มีความสูงอยู่ที่ประมาณ ๓๐๐ เมตร - ททท. ออนไลน์. จึงสันนิษฐานว่า “เกาะ เปล้ามวก” น่าจะเป็นชื่อ “เขาล้อมหมวก” ในปัจจุบัน

๕. สถานที่ที่ปรากฏอยู่ในบันทึก แต่ยังไม่สามารถสืบค้นได้ มีดังนี้

๕.๑ สารเจ้าไมยประกา...

ในบันทึก “สารเจ้าไมยประกา...” อยู่ถัดมาจากหน้าบ้านปกระวะ และ
ถัดไปจาก “สารเจ้าไมยประกา....” คือ “มาหน้าเขาพระบาท”

๕.๒ เกาะฟัก

ในบันทึก เกาะฟัก อยู่ถัดมาจากเกาะแรด ถัดไปจากเกาะฟัก คือ “มาหน้า
เกาะง่าม หน้าเมืองชุมพร” แต่จากการสืบค้นไม่ปรากฏชื่อเกาะฟัก

๕.๓ เขาระเบ็ด

ในบันทึก เขาระเบ็ด อยู่ถัดจาก “มาหน้าเกาะ เกาะเบ็ด เกาะไก่อ เกาะ...”
และถัดไปจาก “เขาระเบ็ด” คือ มาหน้าบ้านวังพงแดง แต่จากการสืบค้นไม่ปรากฏ
ชื่อเขาระเบ็ด

๕.๔ บ้านวังพงแดง

ในบันทึก บ้านวังพงแดง อยู่ถัดมาจาก “เขาระเบ็ด” ถัดมาจากบ้าน
วังพงแดง คือ “มาหน้าเกาะร้านเปิดร้านไก่อ” แต่จากการสืบค้น ไม่ปรากฏชื่อบ้าน
วังพงแดง มีแต่บ้านวังพง ในอำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๕.๕ เกาะพิริง

ในบันทึก เกาะพิริง อยู่ถัดจาก หน้าบางตะพานน้อย ถัดจากเกาะพิริง คือ
หน้าบางตะพานใหญ่ จากการสืบค้นไม่ปรากฏชื่อ “เกาะพิริง”

๖. ส่วนการปกครองที่ปรากฏในจดหมายรายนกำหนดระยะทางตามทะเล
มีชื่อ แขวงนครบาล แขวงกรมนา แขวงเมืองกระทิง แขวงเมืองระโนด แขวงเมือง
พะโคะ แขวงเมืองนคร

แขวง คือ ส่วนการปกครองที่รวมหลาย ๆ ตำบลเข้าด้วยกัน และยังมีส่วน

ราชการ เวียง วัง คลัง นา เหมือนกับในเมืองหลวงในเขตปกครองของเมืองนั้น ๆ ตั้งอยู่ จึงปรากฏชื่อแขวงนครบาล และแขวงกรมนา ซึ่งข้าราชการแขวงจะได้รับแต่งตั้งจากเมืองหลวง วิชัย เทียนถาวร. ๒๕๖๑. มติชนออนไลน์

๗. การจารอักษรในหนังสือбуд

๗.๑ ลักษณะการจาร เหมือนดังผู้จาร จารตามการออกเสียงแบบคนพูด ภาษาถิ่นใต้ ซึ่งปรากฏอยู่จนจบเนื้อความ อาทิ

จัดหม้าย (จดหมาย)

เมืองสังขล้า (เมืองสงขลา)

เข้าพระบาท (เขาพระบาท)

ปากน้ำเมืองนคร (ปากน้ำเมืองนคร)

เข้าฉะนอม (เขาฉะนอม)

เกาะจาน (เกาะจาน)

เข้าสามห้อยยอด (เขาสามร้อยยอด)

วัดกะดีหล้าง (วัดกะดีหลวง)

มาหนาบาน (มาหน้าบ้าน)

หนองห้อย (หนองหอย)

ระโนดหروب (ระโนดรอบ)

คลองหรี (คลองรี)

เข้าแขวงเมืองนคร (เข้าแขวงเมืองนคร)

ฯลฯ

๗.๒ อักษรวิธี

คำที่ประสมด้วยสระ ออ มี เครื่องหมายพันหู (") กำกับ ดังนี้

บ้อสระ (บ่อสระ)

บ้อพะโด (บ่อพะโด)

บ่อแดง (บ่อแดง)

บ่อดาน (บ่อดาน)

สามบ่อ (สามบ่อ)

แหลมค้อกวาง (แหลมคอกวาก)

ฯลฯ

๗.๓ การเขียนคำที่มีเสียง สระโอะ ลดรูป เขียนโดยมีเครื่องหมายนิคหิต (°) กำกับอยู่ข้างบน และตำแหน่งของนิคหิตไม่คงที่อยู่บนพยัญชนะต้นบ้าง อยู่บนตัวสะกดบ้าง ดังนี้

จัดหม้าย (จดหมาย)

กรัมนา (กรรมนา)

พังกั (พังกก)

บานหนัก (บ้านนก)

วัดสัน (วัดสน)

บางกระหริน (บางกระหรน)

เข้าสุชน (เขาสุชน)

เข้าพะสัง (เขาพะสง)

บางสน (บางสน)

เก้านมสาว (เกาะนมสาว)

สมุดทะสงคราม (สมุทรสงคราม)

มีบางคำ ที่ไม่ปรากฏนิคหิตกำกับ คือ มาหน้าบานแหลมพะวง

๗.๔ คำที่ออกเสียงสระ อะ กึ่งพยางค์ (ไม่ประวิสรรชนีย์) มีเครื่องหมาย ฝนทอง (') กำกับ พบในคำว่า เทล (ทะเล) ส่นามไชย (บ้านสนามชัย) ส่วนคำว่า ทะเล ในปัจจุบัน ในหนังสือбудเขียนเป็น “เทล” ปรากฏอยู่ ๒ แห่ง คือ

- ในหน้าแรก บรรทัดแรก ที่ว่า จัดหม้ายกำหนดระยะทางตามเทล มีมา
แตกอรตามบุราน

- มาหน้าบานปากเทล

๗.๕ คำว่า เขา เข้า มะขาม นิยมใช้ ข ส่วนคำว่า แหวง ใช้ ข

๗.๖ คำว่า ปะ ที่หมายถึง ด้าน หรือข้าง ที่ภาษาถิ่นใต้ใช้คำว่า “ปละ” ใน
บันทึกใช้ ปะ เช่น “เขตแดนคางฝายปะท่าเมืองสงขลาเท่านี้”

๘. หลังจากจบบันทึกการเดินทางเรือตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง คือจาก
เมืองสงขลาถึงปากน้ำเจ้าพระยา มีกระดาษาเว้นว่างอยู่ ๒ หน้า (บน - ล่าง) หน้า
ถัดไปเขียนเรื่องเรือเอาไว้ โดยระบุว่า

เรือพระจำนง หมื่นใจชน และบอกขนาดของเรือ โดยเรือลำที่ ๑ กับลำที่
๒ บอกขนาดความยาวของเรือ กำลังของเรือ และปากเรือไว้ครบ ส่วนเรือลำที่ ๓
บอกแต่ขนาดความยาวของเรือ และเขียนคำว่า กำลัง และ ปาก เอาไว้โดยไม่ระบุ
ตัวเลข

สำหรับเรือลำที่ ๔ บอกแต่ตัวเลขไว้ตรงที่บอกขนาดความยาวของเรือ โดย
เขียนเลข ๑๑ เท่านั้น เรือลำดับที่ ๔ บันทึกอยู่ในบรรทัดสุดท้ายของหน้าหนังสือ
จึงไม่ทราบว่าผู้บันทึกเลิกเขียนเพียงเท่านั้น หรือเขียนไว้ยังไม่เสร็จ

อย่างไรก็ตามบันทึกเรื่องเรือดังกล่าว ไม่อาจสรุปได้ว่า เรือทั้งสี่ลำที่ปรากฏ
อยู่ คือ เรือที่ใช้เดินทางจากเมืองสงขลาไปยังปากน้ำเจ้าพระยาหรือไม่

.....

บรรณานุกรม

เอกสารตัวเขียน

ทนายทระกูลรัตนปราการร่วมกับสถาบันทักษิณคดีศึกษา, ๒๕๒๘. อนุสรณีย์ สุชาติ
รัตนปราการ. สงขลา. สถาบันทักษิณคดีศึกษา.

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องตั้งและเปลี่ยนเขตตำบลในท้องที่อำเภอหัวไทรและ
อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช. (๒๕๒๓, ๑๖ กันยายน). ราชกิจจานุ
เบกษา. เล่มที่ ๙๗, ตอนที่ ๑๔๕, หน้า ๓๑๘๑

แผนที่เมืองสงขลาและระยะทาง, เลขที่ ๙๖, ได้มาจากวัดอัม্বরสุวรรค์. (เอกสารถ่าย
สำเนา).

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

เกาะกูด, ค้นเมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://travel.kapook.com>

เกาะจรเข้-จังหวัดชุมพร, ค้นเมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://goymizu.wordpress.com>

เกาะมะพร้าว, ค้นเมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://thai.tourismthailand> เกาะ
มะพร้าว-ททท.

เกาะเรด, ค้นเมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://www.thai-tour.com>

เกาะหลัก, ค้นเมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://km.dmer.go.th>

ชมวิวยาว ๓๖๐ องศา บนเขาล้อมหมวก ประจวบคีรีขันธ์-ททท. ค้นเมื่อ ๕ ธันวาคม
๒๕๖๗, จาก <https://thai.tourismthailand.org>

ดอยตุง-ททท, ค้นเมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://tourismthailand.org>

เทศบาลเมืองปากพูน, ค้นเมื่อ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก [https://www.scb foundation.com](https://www.scbfoundation.com)

นิพนธ์ เกตุวงศ์, สกุลไทย. ฉบับที่ ๒๔๒๗. ประจำวันอังคารที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๔. ย้อนรอยอดีตปากแม่น้ำเจ้าพระยา “กว่าที่การทำเรือฯ จะขุดลอกสันดอนได้”. ค้นเมื่อ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <http://www.marinerthai.net>

บ้านบางสน, ค้นเมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://km.dmer.go.th>

บ้านสาขลา, ค้นเมื่อ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://th.wikipedia.org>

บ้านหนองงูเห่ล้อม, ค้นเมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://yellowpages.com>

ประวัติอำเภอสิชล, ค้นเมื่อ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://nakonsistation.com>

รายชื่อเกาะของประเทศไทยในฝั่งอ่าวนาง. ค้นเมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://th.wikipedia.org>.

วัดขุน, ๒๕๖๒. วัดขุน-ริ้วสถานที่ท่องเที่ยว. ค้นเมื่อ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๗, จาก <https://www.wongnai.com>

วัดเจ้ทั้งพระ, (Wat Chathingphra), ๒๕๒๙. ค้นเมื่อ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๗, จาก <https://clib.psu.ac.th>

วัดดีหลวงใน, (Wat Deeluangnai), ๒๐๑๘. ค้นเมื่อ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗, จาก <https://clib.psu.ac.th>.

วัดท่ากระหรี่หรือวัดท่าทอง, ๒๕๖๕. ค้นเมื่อ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗, จาก <https://nora.tsu.ac.th>

วัดพะโคะ, ค้นเมื่อ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗, จาก <https://thai-tourismthailand.org>

วัดมะขามคลาน ยาวนานกว่า ๔๐๐ ปี..., ๒๕๖๕. ค้นเมื่อ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗, จาก <https://www.hatyaifocus.com>

วัดคิลาลอย (วัดกระ) เดิมเป็นวัดร้างกับตำนานพระพุทธรูปลอยน้ำ, ๒๕๖๕. ค้นเมื่อ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗, จาก <https://www.hatyaifocus.com>

วิชัย เทียนถาวร, การเมืองการปกครองสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (ยุคต้น) พ.ศ. 2325-2395. ค้นเมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก มติชนออนไลน์ <https://www.matichon.co.th>

เวลาละหมาดบ้านโคกทอง ตำบลระโนด อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา, ค้นเมื่อ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๗, จาก <https://www.masjidmap.com>

ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม, ๒๕๕๕. วัดมะม่วงงาม. ค้นเมื่อ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๗, จาก <https://m-culture.in.th>.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), แหล่งเตาเผาโบราณบ้านปะโอ / culturio แพลตฟอร์มการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม, ๒๕๖๗. ค้นเมื่อ ๙ มีนาคม ๒๕๖๗, จาก <https://culturio.sac.or.th>.

สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอละอุ่น กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, (เขาจำเหียง). ประวัติความเป็นมา. ค้นเมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://district.edd.go.th>

สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอสทิงพระ, ๒๕๖๗. บ้านสนามชัย อำเภอสทิงพระ สนามรบแห่งชัยชนะของบรรพชนไทย. ค้นเมื่อ ๙ มีนาคม ๒๕๖๗, จาก <https://www.hatyaifocus.com>

สมุทรสงคราม เมืองที่มีมาแต่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ, ค้นเมื่อ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://www.silpa-mag.com>

สุภาพิษฐ์ คำจันทร์, ๒๐๒๓. หน้าบ้านปากทะเล. ค้นเมื่อ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://wikicomunity.sac.or.th>

หมู่เกาะง่าม ที่เที่ยวทะเลชุมพร, ค้นเมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://travel.truid.net>

องค์การบริหารส่วนจังหวัดชุมพร, **เกาะพิทักษ์**. ค้นเมื่อ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๗, จาก <https://www.chppao.go.th>

องค์การบริหารส่วนตำบลกลาย, **ประวัติความเป็นมา**. ค้นเมื่อ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://www.klai.go.th>

องค์การบริหารส่วนตำบลวัดขนุน, ๒๕๖๖. **เกาะน้ำรอบ**. ค้นเมื่อ ๙ มีนาคม ๒๕๖๗, จาก <http://watkanun.go.th>

องค์การบริหารส่วนตำบลดีหลวง, **บ้านชะลอน**. ค้นเมื่อ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗, จาก <http://www.diluang.go.th>

องค์การบริหารส่วนตำบลพังยาง, **บ้านพังยาง**. ค้นเมื่อ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๗, จาก <http://www.pangyang.go.th>

อ่าวตะบูนที่เที่ยวเพชรบุรี สัมผัสเสน่ห์ เมืองทะเลใกล้กรุงเทพฯ, ค้นเมื่อ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://travel.truid.net>

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช, **เกาะช่องอ่างทอง**. ค้นเมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๗, จาก <https://portal.dnp.go.th>

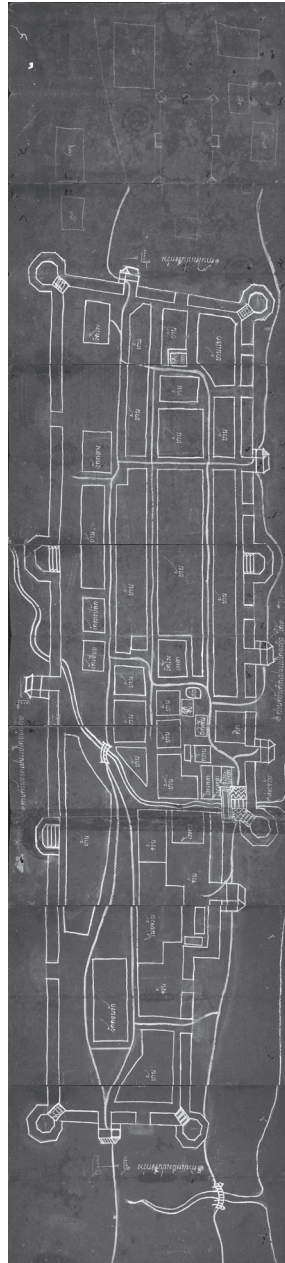
ภาคผนวก

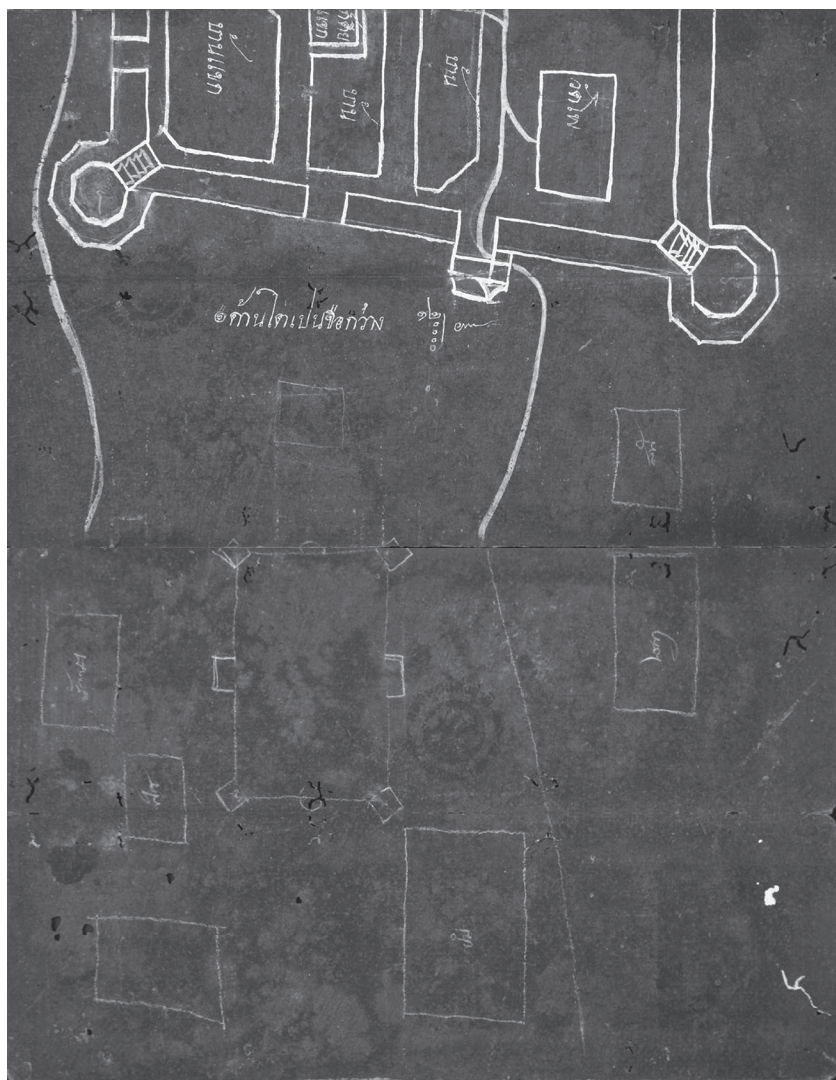
เอกสารสำเนาหนังสือbud

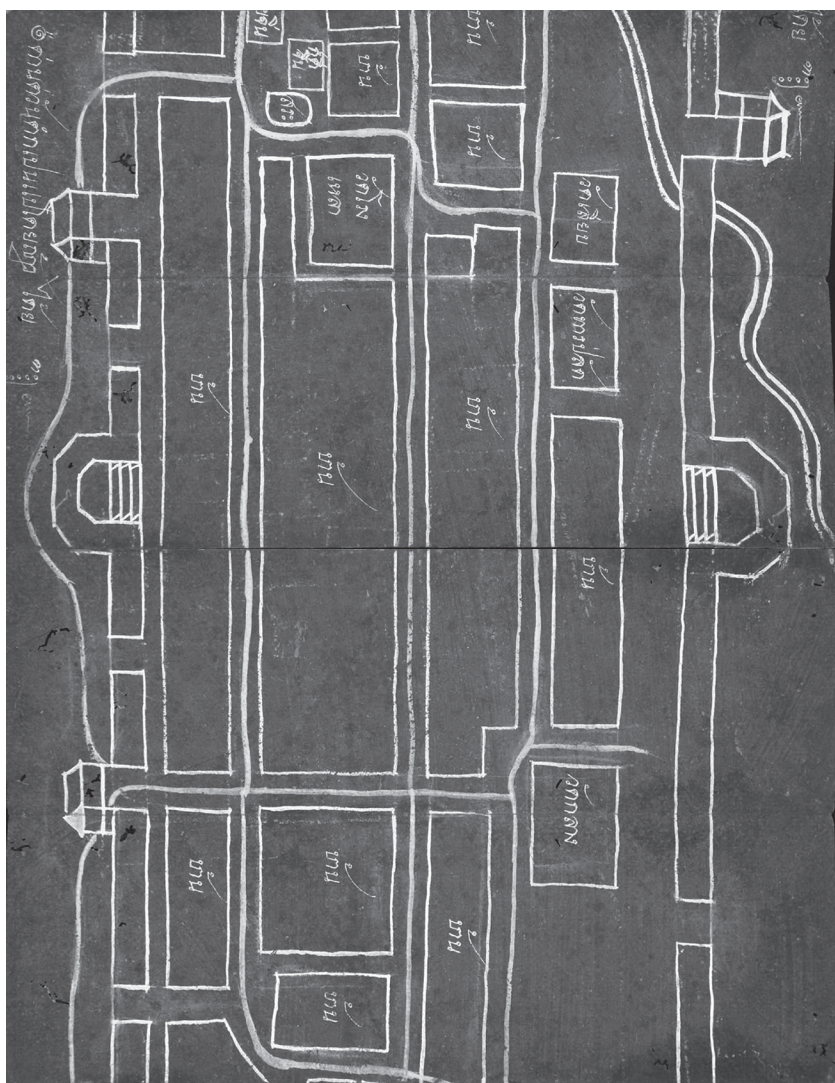
หมู่ แผนที่ ชื่อ แผนที่เมืองสงขลาและระยะทาง
เลขที่ ๙๖ ประวัติ ได้มาจากวัดอัม্বরสุวรรค์

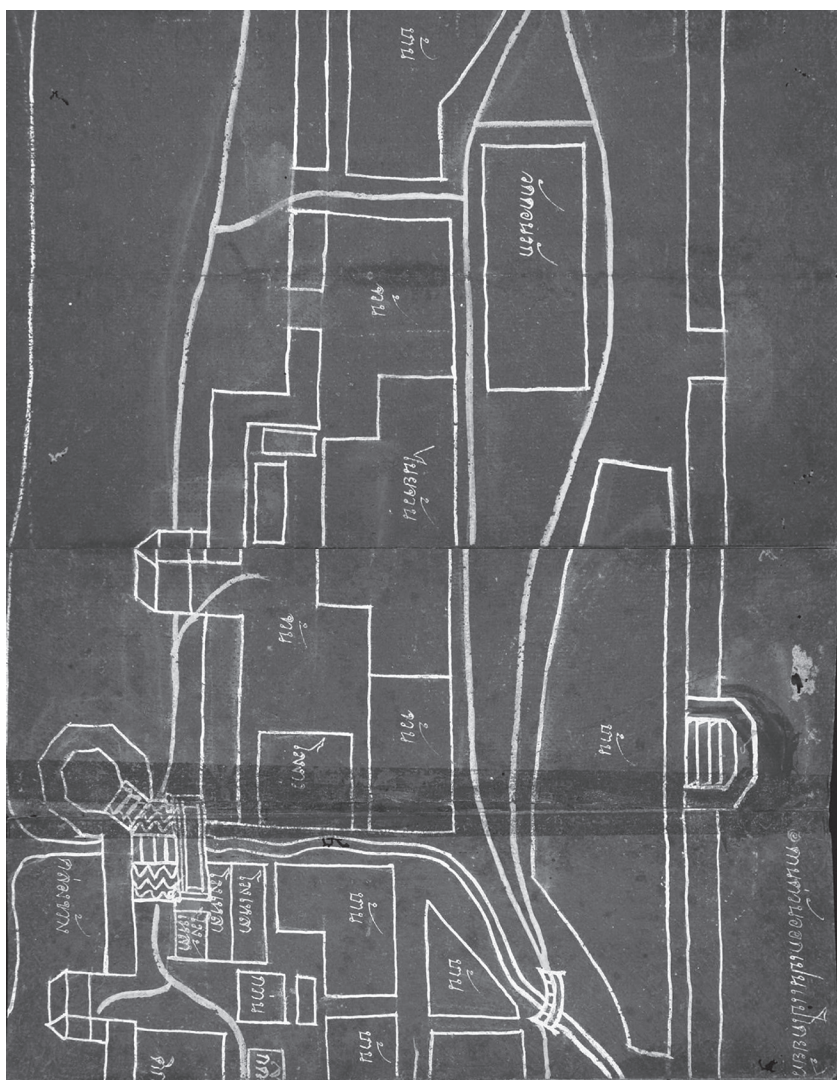
Form with handwritten text and a ruler scale at the top.

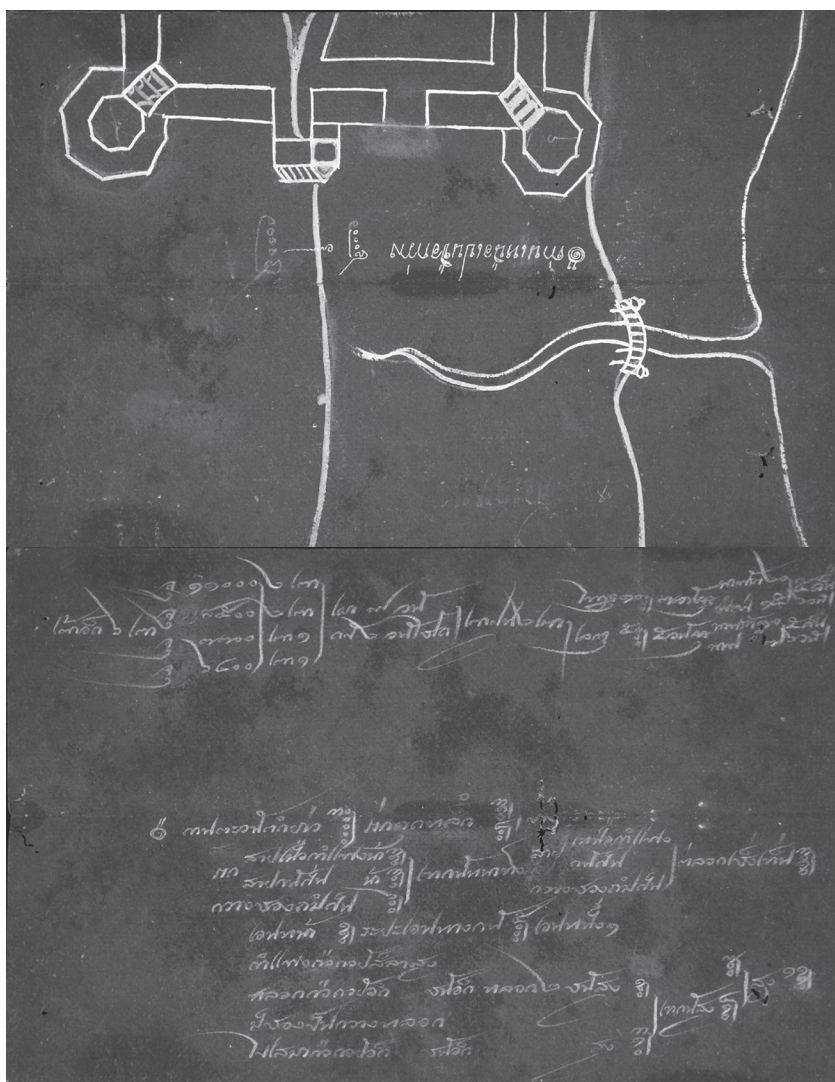
หมู่ แผนที่
ชื่อ แผนที่เมืองสงขลา และระ
บะทง ๕๕ พัน
เลขที่ ๕๐ อักษร
ประวัติ ได้มณฑลอุดมสมบูรณ์
พ.ศ. ๒๔๗๕

๑๖๓
 ๑๖๔
 ๑๖๕
 ๑๖๖
 ๑๖๗
 ๑๖๘
 ๑๖๙
 ๑๗๐
 ๑๗๑
 ๑๗๒
 ๑๗๓
 ๑๗๔
 ๑๗๕
 ๑๗๖
 ๑๗๗
 ๑๗๘
 ๑๗๙
 ๑๘๐
 ๑๘๑
 ๑๘๒
 ๑๘๓
 ๑๘๔
 ๑๘๕
 ๑๘๖
 ๑๘๗
 ๑๘๘
 ๑๘๙
 ๑๙๐
 ๑๙๑
 ๑๙๒
 ๑๙๓
 ๑๙๔
 ๑๙๕
 ๑๙๖
 ๑๙๗
 ๑๙๘
 ๑๙๙
 ๒๐๐

Handwritten musical notation on two staves, featuring Thai script and musical symbols.

Staff 1 (Top):

- First system: Thai text "เพลงยาว" (Pong Yaw) and "เพลงยาว" (Pong Yaw) with musical notation.
- Second system: Thai text "เพลงยาว" (Pong Yaw) and "เพลงยาว" (Pong Yaw) with musical notation.
- Third system: Thai text "เพลงยาว" (Pong Yaw) and "เพลงยาว" (Pong Yaw) with musical notation.
- Fourth system: Thai text "เพลงยาว" (Pong Yaw) and "เพลงยาว" (Pong Yaw) with musical notation.
- Fifth system: Thai text "เพลงยาว" (Pong Yaw) and "เพลงยาว" (Pong Yaw) with musical notation.

Staff 2 (Bottom):

- First system: Thai text "เพลงยาว" (Pong Yaw) and "เพลงยาว" (Pong Yaw) with musical notation.
- Second system: Thai text "เพลงยาว" (Pong Yaw) and "เพลงยาว" (Pong Yaw) with musical notation.
- Third system: Thai text "เพลงยาว" (Pong Yaw) and "เพลงยาว" (Pong Yaw) with musical notation.
- Fourth system: Thai text "เพลงยาว" (Pong Yaw) and "เพลงยาว" (Pong Yaw) with musical notation.
- Fifth system: Thai text "เพลงยาว" (Pong Yaw) and "เพลงยาว" (Pong Yaw) with musical notation.

Additional notes and markings are present throughout the manuscript, including a circled note on the right side of the second staff.

Willkommen zu dem
Willkommen zu dem
192/2000

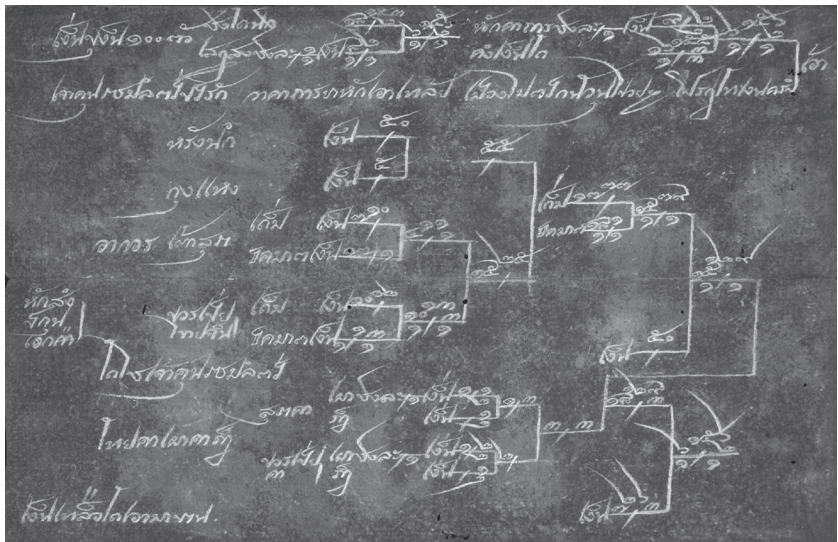

๑) ทำหมอนให้ มีลักษณะ 1 ส่วนที่วัดได้ 1 นิ้ว 1/2 และ 1 นิ้ว 1/2
 และ 1 นิ้ว 1/2 1 ส่วนที่วัดได้ 1 นิ้ว 1/2 และ 1 นิ้ว 1/2
 และ 1 นิ้ว 1/2 1 ส่วนที่วัดได้ 1 นิ้ว 1/2 และ 1 นิ้ว 1/2
 และ 1 นิ้ว 1/2 1 ส่วนที่วัดได้ 1 นิ้ว 1/2 และ 1 นิ้ว 1/2

หมอน	2°
ใบไม้	2°
ใบไม้	2°
ใบไม้	2°
ใบไม้	2°

ทำหมอนให้ มีลักษณะ 1 ส่วนที่วัดได้ 1 นิ้ว 1/2 และ 1 นิ้ว 1/2

ส่วนที่วัดได้ 1 นิ้ว 1/2 และ 1 นิ้ว 1/2 1 ส่วนที่วัดได้ 1 นิ้ว 1/2 และ 1 นิ้ว 1/2
 และ 1 นิ้ว 1/2 1 ส่วนที่วัดได้ 1 นิ้ว 1/2 และ 1 นิ้ว 1/2
 และ 1 นิ้ว 1/2 1 ส่วนที่วัดได้ 1 นิ้ว 1/2 และ 1 นิ้ว 1/2
 และ 1 นิ้ว 1/2 1 ส่วนที่วัดได้ 1 นิ้ว 1/2 และ 1 นิ้ว 1/2

๕) จักรพรรดิแห่งดินแดนตะวันออกกลางให้ส่งเรือไปสำรวจเกาะอังกฤษ ในปี

๑๐๐๐ ปีมาแล้ว

จนถึงวันที่ ๑๐๐๐ ปีมาแล้ว

จนถึงวันที่ ๑๐๐๐ ปีมาแล้ว

จนถึงวันที่ ๑๐๐๐ ปีมาแล้ว

จนถึงวันที่ ๑๐๐๐ ปีมาแล้ว

จนถึงวันที่ ๑๐๐๐ ปีมาแล้ว

จนถึงวันที่ ๑๐๐๐ ปีมาแล้ว

จนถึงวันที่ ๑๐๐๐ ปีมาแล้ว

จนถึงวันที่ ๑๐๐๐ ปีมาแล้ว

จนถึงวันที่ ๑๐๐๐ ปีมาแล้ว

(๑๐๐๐ ปีมาแล้ว)

[illegible]

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

© Abraham
M. S. 11

2025/10/21

② *Thomomys*
talp. vil.

ಶಾಂತಿ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿ

0.000 7 1/2 1/2 1/2 1/2

0654077

ประวัติผู้ปรีวรรตและศึกษาวิเคราะห์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา ธัญญาณินชัย

ประวัติการศึกษา

- การศึกษบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาภาษาไทย
วิทยาลัยวิชาการศึกษา สงขลา หรือ มหาวิทยาลัยทักษิณ ในปัจจุบัน
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาจารึกภาษาตะวันออก
มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพมหานคร

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. ๒๕๑๕	รับราชการเป็นอาจารย์วิทยาลัยครูสงขลา
พ.ศ. ๒๕๔๑	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา สถาบันราชภัฏสงขลา
พ.ศ. ๒๕๔๒-๒๕๔๖	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ สถาบันราชภัฏสงขลา
พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๕๖	รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
(หมายเหตุ : เกษียณอายุราชการ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๒ แต่ยังคงดำรงตำแหน่งผู้บริหารจนครบวาระ)
พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๖๒	ประธานหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
พ.ศ. ๒๕๖๔-ปัจจุบัน	ผู้ทรงคุณวุฒิในการปรีวรรตหนังสือชุด
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ผลงานวิชาการและผลงานเขียน

ผลงานวิชาการ

- เอกสารประกอบการสอน เรื่อง วรรณคดีนานาชาติ
- การอ่านตีความ
- วรรณกรรมพัฒนาภูมิธรรม เล่มที่ ๑ วิถีแห่งเต๋า
- เอกสารคำสอน วิชาการเขียนทั่วไป
- บทความวิชาการ เรื่อง ว่าด้วยการพูดในประชุมโคลงโลกนิติ
- บทความวิชาการ เรื่อง โคลงกลบทศิริวิบุลยคติ : ข้อมูลใหม่ทางวรรณคดี พิมพ์เผยแพร่ในวารสารดำรงวิชาการ ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน) ๒๕๖๗

ผลงานเขียน

- ศึกษาจริยวัตรงาม จากพระวินัยในพระไตรปิฎก
- สดส. พระราชนิพนธ์
- ภูมิปัญญาไทย : สำนวนไทยพัฒนาคนให้เป็นคน
- คิด ๆ เขียน ๆ

ผลงานปริวรรตหนังสือชุด

- โศลกกุमारกับนิทานท้าวอุเทน นิทานไทยจากชาดกถาธรรม
- โคลงสี่สุภาพและโคลงกลบทศิริวิบุลยคติ
- ฉันทสังเขกกลอนวินิจฉัยเณร
- ทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าพระราชทานแก่พระราหุล
- พระมัลลย์
- โคลงกลบทศิริวิบุลยคติ แต่งโดยหลวงปริชาพนิต (เซ่ง) กวีชาวสงขลา พลิกโฉมประวัติวรรณคดีไทย กลอนกลบทศิริวิบุลยคติ

เกียรติคุณ

- ได้รับยกย่องจากกระทรวงศึกษาธิการ เป็นครูภาษาไทยดีเด่น ระดับอุดมศึกษา ปี ๒๕๒๘
- ได้รับยกย่องจากสโมสรโรตารีหาดใหญ่นครินทร์ เป็นคนดีศรีโรตารี ปี ๒๕๕๖
- ได้รับยกย่องจากสมาคมครูศาสนาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้มั่งคั่งสาธารณะอุทิศตนเพื่องานกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ปี ๒๕๖๐
- ได้รับยกย่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เป็นคนดีศรีราชภัฏ ประเภทศิษย์เก่า ประจำปี ๒๕๖๓